

Койтывыв кодзув

9
СЕНТЯБРЬ
1979

Сентябрын миян странаын паськыда пасйисны Болгарияын социалистическöй революциялы 35 во тырöм.

Эжвакарын 22-öд номера школа дорын воссис Георгий Димитровлы бюст, кодöс козьналісны бумага вöчысьяслы болгарскöй скульпторъяс.

Снимайтіс Ю. Осетров.

Войвыв кодзув

ЛИТЕРАТУРНО-ХУДОЖЕСТВЕННӦЙ ДА ОБЩЕСТВЕННО-ПОЛИТИЧЕСКӦЙ ЖУРНАЛ

ЛЭДЗӦ КОМИ АССР-са ПИСАТЕЛЬЯСЛӦН СОЮЗ

ПЕТӦ 1926 ВОСЯНЬ

9

СЕНТЯБРЬ

1979

СЫКТЫВКАР

ТАЙӦ НОМЕРЫН

Владимир ПОПОВ. Сыктывкарын И. А. Куратовлы памятник дорын (кывбур) . . 3

Геннадий ЮШКОВ. Чугра (роман) . . . 4

Серафим ПОПОВ. Сьӧлӧмъясӧн шонтӧм му (кывбуръяс) 34

Альбина АНУФРИЕВА. Тэчис ассьыс шуд (висьт) 36

Анатолий КОРШУНОВ. Кӧть и чорзисны кияс. Асыв. Кык мастер (кывбуръяс) . . 41

Публицистика

Александр ЛЫЮРОВ. Сиктса йӧзкӧд аддзысьлӧмъяс 42

С. ЛЫТКИН. Кӧр видзысьяс век туйынӧсь 47

В. СЕЛЬКОВ. Том йӧзлӧн научнӧй мӧвпъяс 48

Критика да библиография

Н. БУРИЛОВА. Вынсьӧдӧны коммунистическӧй идеалъяс 51

Геннадий МОРОЗОВ. Муа-енэжа костын . 58

ГИЖӦНЫ ЧЕЛЯДЬ 60

СЕВЕРНАЯ ЗВЕЗДА

ЕЖЕМЕСЯЧНЫЙ
ЛИТЕРАТУРНО-ХУДОЖЕСТВЕННЫЙ
И
ОБЩЕСТВЕННО-ПОЛИТИЧЕСКИЙ
ЖУРНАЛ

ОРГАН
СОЮЗА ПИСАТЕЛЕЙ
КОМИ АССР

Главный редактор ***П. Шахов***

РЕДАКЦИОННАЯ КОЛЛЕГИЯ:

А. Ванеев, М. Игнатов, Н. Куратова, В. Попов, С. Попов,

С. Раевский, И. Торопов *(зам. главного редактора),*

Г. Юшков.

Сентябрь 1—9 лунъясӧ вӧліны Коми АССР-ын Болгария Народнӧй Республикалӧн культура Лунъяс. Республикаса уджалысь йӧз водзын выступайтісны Болгарияса профессиональнӧй артистъяс, а сідз жӧ самодеятельнӧй коллективъяс.

Снимок вылын: Усогорск посёлокса самодеятельнӧй артистъяс.
Снимайтіс Ю. Осетров.

Владимир ПОПОВ

СЫКТЫВКАРЫН И. А. КУРАТОВЛЫ ПАМЯТНИК ДОРЫН

Чӧв ола. Но тэн и аслым кывмӧн
Думнам, ыджыд ёртӧй, шуа кыв-мӧд.

Быттьӧ асьтӧ кывзад н/веськыд кинад:
Пуктӧмыд пӧсь китӧ сьӧлӧм дінад.

Сьӧлӧм пиад — кольӧм шогъяс, дойяс,
Бур йӧз вылын ыджыдавлысь войяс.

Ӧд поэт оз вермы шуда лоны,
Оз кӧ ставлы ӧтмоз вичмы шоныд.

Сы вӧсна, мый веськодьлун поэтлы
Енмыс сылӧн чужлӧмсянь оз сетлы.

Кадлӧн агас кымӧс шӧртӧ кырӧ,
Чужӧм серыд ыджыд тӧждӧн тырӧм:

Вой шӧр войӧ да и лун шӧр лунӧ
Шудсӧ дзескӧдысьыс зэв на уна.

Но мед помӧдз оз сёй тэнӧ дзугыль:
Водзӧ перъям нӧшта унджык югыд!

Лолыд, сьӧлӧм шыыд, коми горыд
Юргӧ век ас йӧзкӧд, таладорын.

Вояс ӧдысь тэнад сьылан ярмӧ...
Мышкад ӧтка пу — и ставнас парма!

Шуйга кинад мыджсин парма пуӧ —
Тэнсьыд Муза кутысь чужан муӧ.

Геннадий Юшков

ЧУТРАМ

Роман

13

Горва ю пöлöн, Печораö сылöн усянінсянь, чукльöдліс-пырис вöрö выльöн писькöдöм паськыд туй. Бульдозерöн йöткалöм пуяслöн вужляясыс повзьöдчана кыпалісны туй öтар-мöдарас. Васöдінъясас тыдаліс жуглысьöм лежневка.

Пожöма дзиб шöрö, видзöднысö, буровöйсьыс неылö, веськыда туй вылас исковтіс-лэччис вертолётыс, гудыртіс ас гögöрсö лэптöм лыа буснас. Нопъясис да гудырас и петіс Павел, куньса синмöн котöртіс ылöджык бöр нин кыпöдчысь вертолётсьыс.

Вöлöмкö, уна сё воськов на буровöйöдзыс. Воча воысь некод эз тыдав, и Павел тöдöмöн веськöдчис сійö керка дінас, а сэсся сійö öдзöс дінас, кытöн колö лоны бурмастерыслöн оланінлы: сэтысь öшиньыс буретш видзöдö буровöй вылас.

Эз на пырсьы Павеллы. Лэдзис öдзöс водзö нопсö, лолыштіс-кокньöдчис.

Керка сайысь, кытчö чукыльтіс куим пöв пасьта пос, бöрöн да чатрасигтыр том морт мыччысис, чикыля сук еджыд юрсиа; пель вундымöн ёся шутёвтіс.

Зон бöрся Павеллöн вылö жö видзöдлыссис. Вöлöмкö, зонмыс вöйшöдлö гулюясöс. Тэрыб бордъя лэбачьяс качöдчылісны вылö-вылö да тювмунлісны увлань, муртса эз инмывны коз пу йывъясö.

Павел эз радейтлы, мустömтліс на гулюяссö: пötöсь да дышöсь, ваткылясьöны дась сёян дінад. А со, вöлöм, кутшöм мичаöсь вöр весьтад, югнитлöны, кöть абу и шондіа.

— Бур лун!— гораа шуис Павел, кор зон весьтасис сыкöд.

Зон дöзмömпырысь читкыртліс синъяссö да сэтшöма, дерт, нарошнö, кыскыштіс нырнас, быдöн вежыньмунлі нырыс.

— Но, бур лун,— кайтыштіс жö сэсся воча.— Али... этійö... Гашкö, тэ и Бажуковыс да? Вертолёт тай петкöдчыліс?

— Ме.

— Но, сідзкö либö, и тöдмасям. Туркин. А нимöс Борис пуктылömаöсь. Вичöн ыджöдлыны ог на сулав. Потанысь потанö на вуджи.

Мöд юкöнлысь заводитчömсö видзöд 8 №-ысь.

Туркинлӧн бӧръя шуӧмас Павеллы гӧгӧрвотӧмыс нинӧм эз вӧв. Буритчан вышка шӧрвыйын кымын эм векни да джуджыд «потан», коскӧдзыд лоӧ. Сідзкӧ, Туркин уджалӧ тані «вылыссаӧн».

— А гулюясыс нӧ кысь нин тэныд?— юаліс Павел.

— Гортысь вайи. Гажаджык. А то он тӧд мукӧд дырйиыс, мый вӧчны.

— Кысь нӧ ачыд? Карысь?

— Ме? Ме карысь и сиктысь. Мамӧ кӧнкӧ Сыктывкарын олӧ, а ыджыд мамӧ сиктын.

— Мыйла кӧнкӧ? Он ӧмӧй волывлы мамыд дінӧ?

— Ме бара ог,— дӧжныштіс Туркин.— Сылӧн коймӧд мужик нин, а кута ме видзӧдны. Вот ыджыд мамӧ морт! Восьмой пӧ помав, и вӧля сета.

— Помалін?

— Помалі. Ме ыджыд мамӧыдлы, кулас да, памятник на сувтӧда. А мый?!

— Дерт, сідзи,— мед оз нюмъёвтсьы, косіника дольыштіс Павел.— Час, ме пырала жӧ сэсся.

— Пыр. Да ӧд игана, буракӧ. Ачыс олӧ, а игнасьӧ. Со, ме тай шуи.— Э-э, восьты!

— А коді сэн?

— Куштанов, — элясьыштӧмӧн вочавидзис Туркин.— Миян сменаысь бурильщикыс.

— Мый нӧ игнасьӧ?

— Дыш миянкӧд сёрнитысӧ да. Эськӧ лыддьысис кӧ ли мый ли.— Восьты, абу ӧтнам!

Бурмастерыд, кӧть и торъя вежӧс сылы сетсьӧ, некор ӧтнас оз ов. И оз сӧмын сы понда, мый кыкнад гажаджык, а мед эськӧ быд здук эз ковмы чукӧстлыны дінас отсасьысьсӧ, сяммысьджык бурильщикӧс. Сідзкӧ, воддза бурмастерыс, Шабанов, та туйӧ Куштановсӧ видзӧма. Мыйся морт бара сійӧ?

Воссис ӧдзӧс, петкӧдчис Куштанов, шӧри поткӧдӧм русыд юрсиа, вом гӧгӧрыс кольӧм ус-тошка, лӧзоват син гуранъяса. Син гуранъясыс, личалӧм да посни чукыра кучикаӧсь, и пӧрысьтӧдісны сійӧс, эськӧ ар кызь вит на позис сетны-а.

— Мый тэ игӧдчан, а?— Туркинӧс на сӧмын казяліс да скӧрысь шуис Куштанов.— Ме шойчча, гӧгӧрвоин?

— Абу, мися, ӧтнам.

— Ме локта, ме,— гарыштіс Павел да водзӧстчис ӧдзӧс сайсьыс.

— Али Павел Ардальонович?— ыджджӧдліс нисьӧ мода вылас кайтыштіс Куштанов.— Локтӧ, огӧ нин порог вомӧныс киасьӧй. Юӧртісны ӧнтай, да ме вертолёт кывза, а ті, вӧлӧмкӧ, танӧсь нин.

— Эстчӧ, туй вылас, чеччӧдіс.

— Мыйла ме эг кывлы?! Унмовсьлі, буракӧ.

— Эн, дерт,— восьса на ӧдзӧсыс вӧлі да ывласяньыс нерыштіс Туркин.

Куштанов ыпмунлі, тайкӧ уськӧдчылас, но сэсся векыштчыліс Туркин вылӧ да пӧдлаліс ӧдзӧссӧ, ярскӧба кывъясис:

— Сулав, колӧкӧ, сэн, стӧрӧжав. Быдлаӧ сійӧс юалӧны.

Скӧрмӧмысла-ӧ мый-ӧ Куштанов вунӧдіс, эз и киась Павелкӧд, лэдзчысис кровать вылас да кималаснас видліс батареясӧ, кӧть вежӧсас и эз вӧв кӧдзыд, а мӧдарӧ — пӧдтан шоныд.

Павел сэсся эз жӧ матыстчыв сы дінӧ да нюжӧдлы кисӧ, йӧткыштіс нопсӧ аслас кровать улӧ да пондіс видзӧдны геолого-техническӧй наряд вылӧ. Ывласьыд пырӧмыдлы, сылы сьӧкыд быдӧн лои вывті шоныдас, дзескӧдіс быттьӧ ловсӧ, жуйгӧдіс ки-коксӧ, пӧрччысь кӧть да вод.

— Восьтылам кӧ-а?— шуис Павел да кутчысис форточка вугйӧ.

— Позьӧ,— вочавидзис Куштанов. Тӧдчӧ, сайкалыштӧма нин.— Ме эськӧ ог зэв радейт кӧдзыдтӧ да. Меным мед майка кежысь позис овны. Но кыдзкӧ ӧд лӧсьӧдчам. Торкис эсійӧ йӧйыс, да бурджыка тӧдмасьтӧм и лои. Куштанов. Анатолий Степанович. Месӧ быттьӧ.

— Аттьӧ,— ӧшинь дорсянь шыасис Павел.— А менӧ тӧданныд нин. Виччысьтӧг со вот тіян дінӧ...

— Ставыс ӧд виччысьтӧг овлӧ,— дольыштіс Куштанов.— Со кутшӧм аварияӧ веськавлім.

— Быродінныд али мый нин?— чуймис Павел да бурджыка видзӧд-

ліс ӧшинь пыр буритчан площадка вылӧ. Кыкнан ӧдзӧсыс сэн вӧлі гурйыв восьса, и тыдаліс, кыдзи ньӧжйӧник лэччис вертлюгыс.

— Кыдз сэтшӧмсӧ быръдан?! Выльысь орччӧн буритам. Сідз тай тшӧктісны. Донтӧмджык пӧ сувтас и кадсӧ ог сэтшӧма воштӧй.

— Коді тшӧктіс?

— Ачыс Горынин.

Павелӧс тайӧ лӧньӧдіс, долыдмӧдіс на кутшӧмакӧ: оз нин ков авариясянь заводитны.

— А мыйла тіян пиысь кодӧскӧ эз индыны Шабанов пыддиыс?— юаліс сэсся Павел.

— Ми практикъяс, а тіян пӧ техникум ли мый ли. А сэсся ӧд... начальствоыд пӧ тай тӧдӧджык.

— А ті важӧн нин тайӧ удж вылас?

— Витӧд во жӧ нин,— дзугыля висьтасис Куштанов.— Коркӧ эськӧ пыралі жӧ педучилищеӧ да.

— Мый сэсся эн помалӧй?

— Ёна колӧ физкультурнӧй отделениетӧ. Сэсся ыстасны кытчӧкӧ, да артась быд пӧлучка бӧрын, эз-ӧ десять копеекӧн этшаджык сетны. Тан кӧть воӧ, уджалан да, абу яндзим шойччынытӧ петавны. Йӧйыд ылӧдчи на армия бӧрын, эг дзик пыр лок татчӧ, эськӧ «Волгаён» нин гортын журъялі. Ме ӧд веськыда сёрнита. А мый, яндысьны али мый колӧ, кӧсъян кӧ аслыд машина лӧсьӧдны?

— Оз, мыйла яндысьны?— сюртчис жӧ быттьӧ Павел кыв вылас, а сьӧлӧмыс падъяліс нин лэптыны Куштановсӧ.— Гӧтыраӧсь абу на?

— Гӧтрасьлі. Век ӧд жалитан. Тӧдан нин, он ло сыкӧд олысь, а мунан да гижасян.

— Кодкӧ быдмӧ?

— Ныв. Ещӧ и ме кодь. Но, шойччӧй. Удитам на тайӧ сёрнитӧ сёрнитны.

— Час петала,— гарыштіс Павел.— Видзӧдла кӧть, кытчӧ вои. Йӧзыскӧд ӧти сайын тӧдмася и.

— Меным быть жӧ?— юаліс Куштанов, кысь позис вежӧртны, мый сылы ньӧти абу окота вӧрзьыны шоныд вежӧссьыс. Збыльысь, буракӧ, сылӧн дышыс петіс йӧзыскӧд сёрнитнысӧ: ӧд локтан ли пыран кодкӧ дінӧ да колӧ мыйкӧ шуны, варовӧн лоны.

— Ӧтнам, шойччӧй,— вочавидзис Павел, кӧть бурджык вӧлі кыкнас: оз ков быд пӧрйӧ аслыс висьтасьны, мыйся морт сійӧ.

Водзджык Павел кытшовтіс вежӧсъяссӧ куимнан олан керкасьыс. Петіс да кӧсйыліс эськӧ буръвӧяс и шавксьӧдны, но мӧвпыштіс, оз-ӧ кутны бӧрас шуны, куш уджсӧ пӧ и тӧдӧ, да эновтчис на сэтчӧ ветлӧмсьыс: буритчӧны тай со, оз котравны, абу шӧйӧвошӧмаӧсь мыйыськӧ.

Туркин, тыдалӧ, висьтавлӧма нин, мый тані нин выль бурмастерыс да сэтшӧмтӧ видзӧднысӧ, водзвыв шпыннялісны быдлаын, эз виччысьны Павеллысь чолӧмасьӧмсӧ. Сэсся коді выльысь донъялана синмаліс, коді улӧс мыччыліс, а коді и ас уджас бӧр вӧйтчыліс.

Ӧтилаысь мӧдлаӧ ветлігад медся идӧра мортыслӧн усьлӧ киыс мичмӧдны оланінсӧ. Та вӧсна торъя пельклун Павел эз и виччысь. Но нывбабаяслӧн ӧти вежӧсын век жӧ нимкодясис: гӧгӧр дзим-дзурк, кыт колӧ сайӧдӧма, кыт колӧ тыдӧдӧма, а пызан шӧрас гырысь пув тыра джуджыд тасьті, кыдз пу йӧгысь на кодкӧ вӧчлӧма, да кузьмӧс лӧзов вазаын сус пу вож, шамырад тӧртӧм кольяса.

Павелӧс корисны чӧсмасьыштны пувнас, эгӧ пӧ ӧд сӧмын мича вылӧ пуктӧй, миян пӧ век тадзи, мыйӧн кутшӧмкӧ вотӧс воас, а аттьӧавны пӧ ставсьыс тётя Таняӧс колӧ.

— Коді нӧ сійӧ?— юаліс Павел.

— Котлопунктас нӧ пусьысьыс,— вочавидзисны.— Сійӧ ӧд быдлаӧ удитлӧ. Ми сыкӧд мам дінынӧсь моз.

— Вотчынытӧ эськӧ быдӧн вотчам, кор прӧстӧсь, да сійӧ тадзсӧ велӧдіс. Мый нӧ пӧ кутам торйӧн овны,— содтісны нӧшта.

— Час, либӧ видла жӧ,— збоймӧдчис Павел да нюжӧдчыліс пувла. Ичӧт дырсяньыс на, мамыс ӧлӧдӧмсянь, мед оз каньяв йӧз пызан дорын, а локтас да гортсьыс сёяс, мый вылӧ вежыс петіс, сійӧ вывті родліс да мукӧд пӧрйӧ шӧйӧвоштыліс гӧститӧдысьяссӧ.

А пувйыс и збыльысь вӧлі чӧскыд, кисьмӧма, но чорыд на, колсмунӧ-потӧ пинь улад, буретша юмовӧн да буретша шомаён кыза мавтыштӧ кыв вылыстӧ. Қӧть мӧдысь нюжӧдчыв, но эз нин лысьт Павел мӧдысьтӧ, ыстысис, мый пӧттӧдзыс нин таво сёйліс пувсӧ.

Нӧшта ӧти буртор эм пувйыдлӧн чӧскыдсьыс ӧтдор: сёян вытьтӧ восьтӧ. Но бурторыс тайӧ ӧні мӧдарӧ бергӧдчис Павеллы, кылӧмӧн пондіс сюмавны кынӧмыс.

Вердасны ли оз ли, корны ачыс оз жӧ кор, а котлопунктас колӧ жӧ пыравны, да сэтчӧ Павел и веськӧдчис сэсся. Қадыс нёльӧд вылӧ нин петӧма вӧлі; бур ногӧн кӧ, ӧбедыд тэ понда оз шогсьы, ужынсӧ нин кыйӧд.

Қотлопунктыс эз вӧв игана.

— Позьӧ?— эз на мынтӧдчы ӧдзӧс вугсьыс да юаліс Павел. Некод эз тыдав сёянінас, а пыдіас кодъяскӧ кылісны.— Позьӧ?— гораджыка нин шуис.

— Ой, лок, мада,— нюркнитіс изьваса ног, а сэсся петіс пыдісьыс пӧрысиник нывбаба, ичӧтик да косіник, гӧгыльтчыштӧм сьӧд синъяса; халат увсьыс, быттьӧкӧ малича улысь, мича сарапансӧ тыдӧдыштӧма.— Иг тай тӧд?

— Выль морт на ме. А ті тётя Таняыс?

— Ме, дитя, ме. А ми кӧзяинтӧмӧсь колим. Да пуксьы, ин ӧмӧй сёйны лок? Шыд вая, пӧсь на.

— Гашкӧ, и сёйышта, тётя Таня. Ме воддза кӧзяинныд пыдди. Сідз тай асьныд шуанныд.

— Мися. А нимтӧ висьтав, ог вунӧд.

— Павел.

— Ой, вед и шог меным вайин. Ин повзьы-а.

— Эг гӧгӧрво, тётя Таня,— збыльысь повзьыштіс Павел.— Шог ӧд эг жӧ вай?

— Вайин,— ливкнитіс тётя Таня.— Менам вед Павел жӧ вӧлі мужикыс. Тэ кодь жӧ руд синма, ыджыд пеля и. Эжваса. Қӧрдорын ми гӧтрасим. Ветеринарӧ сійӧ велӧдчылӧма.

— Сэсся нӧ... война вылын уси?

— Сэні. Мурманскӧй дорад. Некод менам из и коль. Куш ӧтнам. Ог и тӧд, кытчӧ кула. А ин, дитя, шогсьы, вая шыдтӧ.

Тётя Таня вошлі пыдіас, петіс руалысь шыд тасьтіӧн, мӧд киас рач кодь дозйын нянь да пань.

Павеллы сэтшӧм муса лои тайӧ югыд сьӧлӧма аньыс, быттьӧ ачыс сы дінын быдмис. Қӧсйысис шуны мыйкӧ сылы, шоныдсьыс-шоныд кывъяс, а эз слӧймы некыдз.

— А татчӧ нӧ кыдз веськалінныд, тётя Таня?— юаліс сэсся.

— Қокниа. Қатерӧн Печора кузяыс да тракторӧн вӧрӧдыс.

— Қӧрдорсьыд? Тайӧ удж вылас?

— Но-но, висьтала. А тэ сёй, гуляш на вая. Мыйкӧ... ягын вӧлі сулалам, чомъясим да. Тӧвнас. А матын буритчисны, пыр и войӧдласны миян дінӧ. Тешкодь налы кӧрдорад олӧмыд. А ме — шыд налы, пӧсь чай да. Сэсся и корисны менӧ, лок пӧ. А ме повзи, да ин пӧ пов, мам пыдди пӧ лоан миянлы. Вот. Дас коймӧд во нин сэсся. Сё пӧлӧс йӧз нин вежсис и. А бурӧсь вӧліны, дикыс этшаджык. А кымынӧс нин ме гӧтралі да верӧс саяд сеті!

— Мыйла ті?— серӧктысис Павеллӧн.

— А коді нӧ?— чуймис тётя Таня.— Менсьым и кывзысьӧны, тӧдмасясны да. Ме вед некодарсӧ ог омӧльт, оз кӧ ков. Вот. Ме вед кыкнаннысльі бурӧс кӧсъя. А Гулю Борисыс меным пи кодь, ме сійӧс сап вида шутлялӧмсьыс.

— Сійӧ ӧд гулюяссӧ вӧйшӧдлӧ.

— А тані шутлялӧ жӧ. Ме вед кыла.

— Мый нӧ тан шутлялӧ?

— Мед Лизавета петалас, шондіа нылыс менам. Со тай.

Мыччысьыштӧма пыдісьыс да видзӧдӧ нин вӧлӧм, тётя Танялӧн отсасьысьыс. Бӧр эськӧ сайӧдчис сэсся, но Павел удитіс чӧвтлыны синсӧ. Збыльысь, шондіа кодь петкӧдчыліс Лизаыс: гӧгрӧсіник, мылькъялыштӧм бандзибъяса, пӧсялыштӧмысла ырнялысь берин чутъяса.

— Видны и колӧ,— дӧжныштіс Павел петысь нюмсӧ кутігтыр.— Сёйны локтӧма, а шутлялӧ.

— Вида,— нӧшта кайтыштіс тётя

Таня.— Эсійӧ Юрковсӧ вида и. Полӧ нин меысь. Талун из и волы ӧбедайтнысӧ. Тшыг коньӧр.

— Код нӧ сійӧ сэтшӧмыс?

— Бурильщикыс, тайӧ сменасьыс. Коді ӧні буритчӧ.

— Мыйысь нӧ сійӧс?

— Мыйла оз гӧтрась. Абу вед нин том.

— Гашкӧ, некодӧс вайнысӧ да? Водзсӧ эз-а.

— Выйим. Котельнӧяс тан уджалӧ. Рая Плоскова.

— Сылӧн ӧд кага, тётя Таня,— кыліс пыдіысь Лизалӧн гӧлӧсыс.

— Мед. Из вед сійӧ корсь кагасӧ.

— А Юрковыд ачыс тюрьмаын жӧ пукавлӧма. Абу кӧ ещӧ морт виӧмысь?

— Вачкӧма пескӧн. Ӧтик зонмӧс. А мед из шу сійӧ. Шуӧма, узьлі пӧ невестаыдкӧд. А Юрковыс армиясысь нач воӧма. Пузяс сэтчӧ. Вед абу збыль, тӧдӧ.

— Мыйла, сідзкӧ, невестаыс эз виччысь, кор петас тюрьмасьыс? Ӧд сы вӧсна мортыс...

— Абу тай виччысьӧма.

— А Плосковаыд мӧд вылӧ жӧ на видзӧдӧ. Куштанов вылӧ. Юрковыд оз на и ков сылы.

— Буракӧ,— ышловзис тётя Таня.

Водзӧ сэсся тётя Таня эз сёрниась, буракӧ, шогаліс быдтор кылан сьӧлӧмнас Юрковлысь шогсӧ.

Шыдыс и бӧрынджык вайӧм гуляшыс да компотыс — ставыс чӧскыдпырысь кылаліс Павеллӧн,— мамыслысь моз сёйсис, эз сӧмын кынӧм сюмалӧм понда.

Петіс Павел котлопунктсьыс да буровӧйӧ думӧн нин мӧдӧдчис, но воис котельнӧй весьтӧ да кежис на, мед нин пыралӧма жӧ лоӧ сэтчӧ.

Ар вита зонка, мӧс нюлыштӧм кымӧса (тадзсӧ шуӧны, кор юрсиыс бӧрвыв сэсь читкыльтчӧ), пукаліс пызан сайын, водзас — восьтӧм книжка. Тыдалӧ, сӧмын на лыддьӧмаӧсь мыйкӧ сылы сэтысь, водзӧ лыддьӧм виччысьӧ.

— Здорово,— нюмъёвтӧмӧн чолӧмасис сыкӧд Павел.— Ӧтнадтӧ тай кольӧмаӧсь.

— Эз,— дӧзмыштӧмӧн вочавидзис зонка.— Ачыд тэ ӧтнад.

— О, тэ тай збой.

— Збой! Ог пет!

— Кытчӧ он пет?

— Ывлаад.

— Эн,— шӧйӧвошлі Павел.— Метэнӧ ог и ысты. А кӧн нӧ мамыд?

— Ог висьтав. Бара меным шуанныд, мун пӧ гуляйт, а асьныд кутчысьлыны кутанныд.

Сӧмын на Павеллы тешкодь вӧлі, а быттьӧ виньдіс сэсся, нерӧдӧссьыліс горшыс. И мыйлакӧ асьсӧ тшӧтш мыжаӧн кыліс зонка водзас.

— Ме жӧ татчӧ некор на эг волы,— видліс веськӧдны водзвыв мыждӧмсӧ.

— А мыйла локтін?— лӧга юаліс зонка.

Павеллӧн сӧмын пельпомъясыс лыбавлісны да мыйкӧ кызӧктӧм кодь артмис. И сэтшӧм яндзим босьтіс, кӧть му пырыс мун.

Ылыс котёл сайысь мыччысис лӧз халата нывбаба, копыртчыліс да видзӧдліс биас, восьтыштіс мазут локтан крансӧ. Казяліс Павелӧс, лэдзыштӧм синъясӧн пондіс кыйкнитавлыны, водзӧ эз воськовтышт.

— Олам-вылам!— шуис Павел.— Ті Рая Плосковаыс?

— Гашкӧ, и сійӧ. А коді тэнӧ ыстіс?

— Некод эз. Ме сідз пыри, видзӧдлыны.

— А-а,— лигышмуні да шуыштіс нывбаба, матыстчис пызан дорӧ.— Мися, гашкӧ, пежыс бара... Быдлаысь миянӧс корсьӧ да кодкӧдкӧ велӧдӧ. Локтам ми сы дінӧ, дур пон дінӧ! Мед водзсӧ кужис овны. Сідз ӧд, Олег?

— Да,— зумыда шуис зонка.— Ми кыкӧн кутам овны. Да ӧд, мам?

— Кыкӧн нин и олам да,— дӧзмӧмпырысь вочавидзис пиыслы Плоскова.

— Абу гажтӧм тані сылы?— юавсис Павеллӧн.

— Абу!— пановтіс Олег мамсӧ воча кывнас.

— Кытчӧкӧ ӧд ог вошты?!— скӧрмис Плоскова.— Школаӧ водзна-а. А тэ эськӧ коді сэтшӧмыс, юасян? Буркомысь гач зыртысь?

— Татчӧс уджалысь жӧ,— шпыньмунлі Павел.

— Эг на тӧдлӧй. Миян тырмӧны

уджалысьясыс. Мастернымӧс тай чӧвтісны-а.

— Но вот. Сы пыдди.

Плоскова пыр и дузмуні да чӧв уси, вом пельӧсъясыс гуранассьылісны льӧбъяссӧ ёна топӧдӧмла.

— Мыйӧн нин Куштановыс эз шогмы?— эз на чӧв овсьы сэсся Плосковалы, сэтшӧма, тыдалӧ, парскис сылы Павеллӧн воӧмыс.

— Ог бара тӧд,— вочавидзис Павел.— Менӧ ачымӧс индісны татчӧ, эз весиг юавны, кӧсъя ог.— И мед кежӧдны сёрнисӧ, юаліс:— Тӧвбыд кежлӧ али кытчӧдз мазутныд?

— Тырмас тӧвся туйӧдз. Сэсся мед, колӧкӧ, вайӧны.

— Öні позьӧ на и не сэтшӧма ломтыны.

— Но да, кутам тан кынмӧдчыны?!

— А друг да дыр оз пуксьы тӧвся туйыс?! И буровӧйӧ шоныдыс ковмас?

— Сійӧ тэ нин шогав, тэнӧ кӧ индісны.

— Вот и шогала. Мед вӧлі дугдӧма весьшӧрӧ ломтӧмсьыс.

Букыд сьӧлӧмӧн петіс Павел котельнӧйысь. Сійӧс дойдіс Олеглӧн, ар вита на зонкалӧн, ясыд лӧглуныс, коді нинӧм эз аддзы аслыс бурсӧ мамыс дінӧ кодлӧнкӧ волывлӧмысь. А Плосковалӧн ыръянитӧмыс вӧлі гӧгӧрвоана нин: эз артмы олӧмыс верӧсыскӧд, «дур понкӧд», кыдзи ачыс шуис, пышйис сы дінысь пиыскӧд, аддзысис тані Куштановкӧд, кутіс сибӧдлыны сійӧс водзӧ вылӧ чайтӧмӧн, мый, гашкӧ, верӧс сайӧ босьтас Куштановыс, коді, со, торйӧн жӧ гӧтырсьыс да нывсьыс олӧ.

Буритчан площадка вылӧ öні матынджык вӧлі воӧдчыны эз сэтчӧ катӧдысь звӧз пасьта поскӧд, а дизельнӧй пыр, и Павел веськӧдчис пӧвъя эжӧда стрӧйбалань, кытысь пушка стволъяс моз чурвидзисны трубаяс да сяркӧдісны-лыйлісны сьӧд тшынӧн, сӧмын эз вывлань, а увлань. Гуранӧссьӧм муас чукӧрмӧм гӧпъясыс быттьӧкӧ пуисны, ылӧ резісны шоныд ва бусӧн.

Дизельнӧйын вӧлі пывсянын кодь. Куш юр пыдӧса морт, яйсялӧм пельпомъяса, майка кежысь, сулаліс пидзӧсъяс вылас да дзонъталіс топливнӧй насос.

— Видза оланныд!— шуис Павел.

— А-а, тэ и Бажуковыс? Но, видза олан.

— А ті... онӧ старшӧй дизелистыс лоӧй?

— Сы туйӧ.

— Мыйла сы туйӧ?

— Дӧзми нин. Öтарсяньыс кӧ, бур, оз ков аслыд вахта сулавны, а, мӧдарсяньыс кӧ, лун и вой спокой он тӧдлы. Бара нин корсьӧны, кӧні Шматов. Вит дизель, и нёльыс важ. Бӧчка мавтас суткинас тӧкаритӧны. Да и аслым нин, пенсия вылӧ кӧ, абу грек.

— Вай уджалыштӧй на. Писькӧдам нин тайӧ скважинасӧ.

— Писькӧдім тай нин со. Код тӧдас, кымын во на тадзтӧ ковмас... Кӧзяин татчӧ колӧ, а оз..!-- скӧрысь шуис Шматов да эскытӧма видзӧдліс Павел вылӧ.

— А коді начальствосьыс воліс, кор авариясыс лоис?

— Тырыс волісны, и Горынин ачыс.

— Вот и мед и шуинныд сэки сылы, ён кӧзяин пӧ татчӧ колӧ. Кӧть нин сы понда, мый медводдза скважина.

— А ми эг шуӧй?

— Но öні меным сёр нин бӧрнясьнысӧ. Видлыны ковмас. Сэсся мед, колӧкӧ, чӧвтӧны, абу жаль.

— А, дерт, кытчӧ нин öні?!— нюмыртчыліс Шматов.

— Но, ог сэсся тіянӧс манит,— дольыштіс Павел, эськӧ чуткытӧг эз ов сылы Шматовлӧн нюмыртчылӧмыс да.

Зумыш, а, гашкӧ, векыштчӧм на вӧлі Павеллӧн чужӧмыс, кор сійӧ петіс буритчан площадка вылӧ. Казяліс бурильщик Юрковлысь сы вылӧ чуймӧмӧн, а сэсся и ӧтдортчана видзӧдлӧмсӧ.

Öтнас вӧлі Юрковыс, ыстӧма, тыдалӧ, кытчӧкӧ отсасьысьяссӧ, гашкӧ, жӧлӧбъяс весавны сёй лятисьыс пуксьӧм неджӧгсьыс. Лебедкалӧн тормозлысь рычагсӧ пыкыштӧма пӧвторйӧн, а мӧд пӧвйӧн, кык метр кузьтаӧн, сійӧ пас пуктіс «квадратӧ», мавтіс солидолӧн, медым не

ылӧсас, а быд здук лючки тӧдны, уна-ӧ нин буритӧма.

Сідзкӧ, оз на вахтасӧ «кыскы» Юрковыс, а сьӧлӧмсяньыс уджалӧ, и Павеллы тайӧ эз жӧ пуксьытӧг ов сьӧлӧм вылас, мӧвпыштіс весиг, мый кутчысьны кутас Юрков дорас. Да и видзӧдласыс сылӧн абу наян, а сибыд да видзчысян. Тыдалӧ, восьса мортӧн на и кольӧма, кӧть и пукавлӧма.

— Уджавны али тӧдмасьны на?— водзджык шыасис Юрков.

— Гӧтралӧм бӧрад этша нин пыксян,— шмонитыштӧмӧн вочавидзис Павел.

— Мися жӧ, эн ас кодьыд мыччысь, а быттьӧкӧ вертолётӧ абу тӧрӧмыд. Но мед, кодлыкӧ и тані мырсьыны. Мӧд стволӧн нин со вот пырӧдчам.

Мыйлакӧ эз ӧнтай, кор на Куштанов гарыштіс, выльысь пӧ орччӧн писькӧдам, а ӧні Павеллы кучкис юрас:

— А веськалам кӧ важ колонна вылас?

— Кыдзикӧ?— повзис быдӧн Юрков.

— А вот сідзикӧ!— шуис Павел да котӧрӧн лэччис муӧ. Пос помын нин бергӧдчыліс да горӧдіс Юрковлы:— Тэ бурит, бурит. Эн на пов. А ме Горынинкӧд сёрнита!

КРБ-лӧн «Березкаыс» дыркодь эз шыась, и кор сэсся вочавидзис, скӧрмӧмӧн нин лои Павеллӧн шуӧмыс, мед ӧдйӧ сетісны сылы Горынинӧс.

— А Бажуков? Тэ Чуграсянь нин?— юаліс Горынин.

— Сэсянь, Виктор Сергеевич,— ышловзис Павел.

— Но мый сэн бара лои? Мый сэтшӧма пошкан?

— Ми жӧ важ колонна вылас вермам веськавны, коді перйытӧм коли.

— А ті эн веськалӧй. Орччӧн сыкӧд мунӧй.

— Виктор Сергеевич, но ті жӧ асьныд бура тӧданныд, мый чукльӧдлӧ скважинаыд збыль вылас. Некор сійӧ оз дзик веськыд овлы.

— Тшӧкты коллекторъясыдлы, кор анализсӧ вӧчӧны, мед бура видзӧдӧны, абуӧсь-ӧ кӧрт чиръяс лятиас. Сэк нин сэсся кыдзкӧ кежӧдны ковмас. Сӧмын мед оз ло, кыдзи коркӧ мекӧд,— серӧктіс Горынин.— Кувалда вӧлі уськӧдӧмаӧсь. Но мый нӧшта тэнад?

— Оз эскыссьы, медым асьныс ньӧти мыжтӧмӧсь вӧліны авариясьыс.

— Ме ог жӧ эскы. Но бӧрдны тан кутіс, да эг нин сетӧй судӧ Шабановсӧ. Квайтсё час вылӧ трубаыс, а сійӧ, дыш быргун, сюрсӧдз уджӧдӧма. Тэ сэн бурджыка видзӧдлы да шыблав ниртчӧм трубаяссӧ. Тӧвнас ме тэныд выльысь вая.

— Турбобур эськӧ тшӧтш. А то туй кузяла роторӧн.

— Абу. Дзик выльӧс сетлі, да гуалісны сэтчӧ му пытшкас. Но мый нӧшта?

— Ён кӧзяин пӧ колӧ. Оз на меным зэв эскыны. Ог тӧд, верма ог.

— Кӧзяинав и верман! Самарин тшӧтш лача кутӧ тэ вылӧ. А то нӧйтны нин вӧлі кӧсйӧ менӧ.

— Мыйыськӧ?

— Авариясьыс сыысь. Он пӧ вермы бурджык мастерӧс аддзыны! Видзчысь ӧні, мед кыкнаннымӧс эз пӧвсав. Став олӧмыс ӧні сылӧн тайӧ скважинаас. Гӧгӧрвоан?

— Гӧгӧрвоа. Эг ӧд вунӧд выль водырся сёрнитӧ.

— Вот и бур.

Куштанов эз вӧв бурдомын, мунӧма кытчӧкӧ, гашкӧ и, Плоскова дінӧ котельнӧяс. Некодлысь вӧлі юавны, важӧн-ӧ шаблонируйтлісны инструментсӧ. Дерт, позис видзӧдлыны вахтӧвӧй журналӧ, но лукйысь да кыйяв сэтысь, а медся на бур аслыс котӧртлыны буровӧяс, и Павел бӧр котӧртіс сэтчӧ.

— Но мый?— юаліс Юрков.— Дугдывны меным али..?

— Дугдыны нинӧмла на, но и тэрмасьнысӧ некытчӧ. Аддза кӧ кодлыськӧ, мед нӧйтчис инструментыс..! Висьталан ставыслы.

— Висьтавнытӧ абу сьӧкыд. А мый нӧ эськӧ котӧрӧн локтінныд?

— Кӧсъя видзӧдлыны, кутшӧм выйын нин трубаясыс.

— Со тай, джын УБТ*-сӧ нин колӧ вежны. Увсаяссӧ медся.

Буритчан площадка шуйга пельӧсын сулалысь «сисьяс» вӧліны кенясьӧмаӧсь косьмӧм сёй лятиӧн. Павел восьтіс шланг да, кытчӧдз судзис пызйысь ванас, пожъяліс найӧс. Зыртчӧминъясыс регыд и тыдовтчисны, кутісны лӧставны кӧдзыд кельыдлӧз рӧмӧн.

Павел тупкис шлангсӧ, мӧвпыштчис: ӧні дзик пыр али аски асывсяньыс нин дугӧдлыны водзӧ буритӧмсӧ да, кымын вахта кӧть оз босьт, а быть вайӧдны став инструментсӧ колана выйӧ. Аскиас на кежӧдіс мӧвпыс, мед нин оз ло локтӧмӧн тшӧтш шызьӧдӧма йӧзсӧ, да и вой улас мый нин панан татшӧм ыджыд уджсӧ.

Тӧждыс талун кежлӧ быттьӧкӧ быри, и Павел шуис кайлыны вышка йылӧ, видзӧдлыны сэсянь вӧрсӧ: гашкӧ, пищальӧн, кодӧс чегӧмӧн вайис сьӧрсьыс нопъяс, петалас коркӧ, да кӧть тӧдны, кодарӧ бурджык сетчывны.

Вертолётсянь лӧсьыд жӧ вӧрысваыс вылӧ видзӧдны, но сэтӧн тэ пукалан, гӧгӧр он аддзы ни тӧлыс тэныд оз инмы. Йӧршитӧмаӧсь быттьӧкӧ тэнӧ сэні помтӧм-дортӧм ывласьыс. А буритчан вышка йылӧ ветымын метр и кыпӧдчан, а сьӧлӧмыд діпкӧ нин нимкодьысла, быттьӧкӧ ыджыдӧ воин став вылас, кысь мый син улад ясыда усьӧ.

Мутшкӧс вӧр, сё пӧлӧс рӧма, пемыдвежсянь мырд вижӧдз, воссис Павеллы. Ылын асыввылын лӧзалысь Урал мусюрсянь лэччис сійӧ да ылын жӧ рытыввылын бӧр кыпӧдчис, ӧтлаасис енэжыскӧд, дойясӧс моз дзебис посни нюръяссӧ да ю ковтысъяссӧ, весигтӧ Горва ю некыт эз тыдав, а сӧмын вежӧртсис нёптола да чукльӧдлысь визьӧн. Но Горвадін сиктлӧн керка вевтъясыс да Печоралӧн ва визьӧбыс тыдалісны. Матігӧгӧрын лючки тӧдчисны и ӧта-мӧдныскӧд крестасьлысь профильяс, кодъяс кольӧмаӧсь сейсморазведка бӧрын.

И нӧшта ӧтитор видзӧдсис асывлунвылын — паськыд нюр шӧрын кыпалысь Чугра-из. Ловйӧн, вӧрышталысьӧн чайтсис сійӧ, вераліс нюр весьтас сынӧдыс да. Вот-вот, чайтсис, вӧрзяс-чеччыштас, кыкысьӧн и воас, варкӧдас сылы дӧзмӧдчысь буровӧйсӧ тайӧс.

Вералан сынӧд вевдорын ӧтка руд кымӧр, векни да кузьмӧс, вегылясис, некодарӧ эз вешйы. «Тшын али мый?»— мӧвпыштіс Павел да чорыда кутчысис кыкнан кинас кӧрт тасӧ. Тасыслӧн тіралӧмыс ӧдйӧ вуджис сылы.

Кор Павел воис муӧ, вышка йылӧ кайлӧмысь сылӧн коли сӧмын шуштӧмлун.

Ӧти трубаыс шогмӧ на, буретш на шаблон серти, а мӧдыс некытчӧ нин туйтӧм зыртчӧмысла, и колӧ вежны сійӧс, разьны «сисьсьыс», а он, буракӧ, разь. Йирӧ-йирӧ механическӧй ключыд чорыд пиньяснас труба гӧгӧрсӧ, сэсся тай кыдз трачкас да би петавлас, и видзчысь, колӧкӧ, мед оз поткӧд юртӧ чегӧм пиньыс.

Водзджыксӧ эз сэтшӧма видзчысьны, да аслас Павеллӧн пель дінтіыс жвуньгис. Та бӧрын кутісны дзебсьывны, кор ключыс зэлавліс, а Куштановӧс, кодлы быть коліс кольччывны, водзвыв сайӧдлісны кӧрт «юбкаӧн». Эз эськӧ сылань чегӧм пиньыс ньӧтчыд лэбзьыв, да мыйӧн тӧдан, кытчӧ выльысяс лыйыштас.

— Матере, ӧти смертьысь неважӧн на мыні, кута мӧдӧс корсьны!— крапкис сэсся Куштанов Павеллы.

— Колӧ вӧлі ас кадӧ вежлавны зыртчӧмъяссӧ! Дзоньнас «сисьнас» ме ог шыблав да трубатӧг кольччы!

— Ён на мукӧдыс, муртса зыртчыштӧма. Мучитны колӧ йӧзсӧ!

— Бара аварияысь гажыд бы-ри?!— чорзьӧдіс Павел бандзибъяссӧ.

— А ог сэсся ме сувт. Ачыд видлы, зэв кӧ муса.

Ковмис Павеллы аслыс сувтны бурильщик пыдди, а рытъявылыс бара сёрнитны рация пыр Горынинкӧд, мед аски асывнас жӧ мӧдӧдас

УБТ — утяжеленные буровые трубы, роч ногӧн.

вертолётӧн выль механическӧй ключьяс да унджыкӧс.

.— Кысь ме тэныд вертолётсӧ босьта?— скӧрмыліс быдӧн Горынин.

— Кыдзи кытысь?

— Квартал пом, тэ сійӧс гӧгӧрвоан? Али, чайтан, ӧтнад тэ менам?

— А ог ме вермы тадзтӧ буритны. Топӧдыштас друг инструменттӧ, нетшкыны кутам, и бара кутшӧмкӧ шогмытӧм нин труба шӧри орӧ.

— Но, ладнӧ, водзӧсавла вертолётсӧ. Выль кварталнас вештысям. Но лэдзан кӧ та бӧрын авария... кӧть кутшӧмӧс... бур эн виччысь!

— Сыысь ӧд менӧ абу жӧ гарантируйтӧма. Мыйыс оз вермы лоны?!

— Зато ме гарантируйта. Босьта «вылыссалысь» страхуйтчан тасмасӧ да кӧртладор помнас..! Пукты трубкасӧ да виччысь аски вертолёт. И мед вӧлі ӧти здукӧн ректӧма. Кусӧдлас кӧ двигательсӧ, аслыд сійӧ донсӧ сюя. Гӧгӧрвоин?

— Гӧгӧрвои,— долыда вочавидзис Павел.

Куим сутки босьтіс зыртчӧм трубаяссӧ вежлалӧмыс. Мудзисны и дӧзмисны йӧзыс, кыв-ворныс весигтӧ бырлі. Но некод эз «атаманит», дай ачыс Павел эз жӧ «ыркӧдчы», войся сменакӧд на тшӧтш ноксис, кытчӧдз эз ыстывны сійӧс.

Выльысь пондісны буритны, да вӧлись Павел садьмывтӧг узис ӧти вой. Асывнас ветліс буровӧйӧ, сэсся лӧньӧм сьӧлӧмӧн пуксис видлавны вахтӧвӧй журнал. Шабановӧн да сы пыдди кольччывлысь Куштановӧн вӧчӧм пасйӧдъясыс вӧліны лючкиӧсь, геолого-технической наряд серти, и авариядзыс быттьӧкӧ нинӧм сэтшӧмтор абу и лолӧма.

Но ӧні тайӧ пасйӧдъясыслы Павеллӧн эз нин эскыссьы. Найӧ быттьӧкӧ мыйкӧ соссисны на. И син пырыс Павел ньӧжйӧник лэдзис журналсӧ, и пельяснас кывзіс буровӧйлысь шыалӧмсӧ. Полӧм вочасӧн шымыртіс сійӧс, мый вот-вот торксяс шыалӧмыс.

Сідзи и лои сэсся: тшӧкъявны, кылӧ, кутісны дизельясыс, а здукмӧд мысти и дзикӧдз сувтісны. Кыкнан пеляс тиньӧбтіс Павеллӧн чӧвсьыс. Лёкысь чеччӧмысла пӧрӧдіс джоджӧ улӧссӧ, эз нин копыртчыв бӧр сувтӧдны сійӧс, уськӧдчис ывлаӧ. Аддзис Шматовӧс, коді ваткыльтіс ёмкостьяс дінӧ.

— Мый лои?— вӧтӧдіс да скӧрысь юаліс Павел.

— Час, час,— вочавидзис Шматов.— Мун, ме локта.

Недыр мысти дизельясыс равӧстісны, тыр ӧд босьтісны. Павел сэк буритчан площадка вылын нин вӧлі и медводз тшӧктіс лэптыштлыны инструментсӧ. Кокниа на сетчис инструментыс, и бӧрддзылӧм кодь артмис ышловзьӧмыс.

— Мый лолі?— бара скӧрысь юаліс Павел, лэччис дизельнӧйӧ да.

— Ва веськавліс, — нурбыльтіс Шматов. Торъя майшасьӧм сылӧн эз и тӧдчы.

— Кытысь ваыс соляркаас?

— А ме тӧда?!

— Восьсӧн видзинныд ёмкостьяссӧ? Зэр веськаліс?

— Зэр эз веськав. Веськаліс кӧ, танкерсьыс нин. Колӧкӧ розя пыдӧса вӧлі танкерыс. А, колӧкӧ, и шлангсӧ ваӧ уськӧдлісны.

— И медводдзаысь татшӧмыс?— гудйыштіс-шуис Павел.

— Но, вӧвлі нин. А мыйла дойданасӧ юавны?

— А тэ эськӧ эн дойд ӧні миянӧс ставнымӧс, топӧдіс кӧ инструментсӧ.

— Ӧтнам ме мыжа лои! Тулыссяыс на тайӧ соляркаыс, а ме мӧдӧд тӧлысь на сӧмын тані. Эськӧ ачым кӧ примиті...

— Тэ ӧні старшӧй дизелистыс, и тэ ӧні кыв кутан таысь.

— А тэ вешты менӧ старшӧйсьыс. Пасибӧ на висьтала.

— Ог вешты. А лоӧ кӧ нӧшта татшӧмыс, подӧн гортад мунан!

— Ок и повзьӧдін!— кӧдзыда нюмыртчыліс Шматов.— Меным быдлаын горт. Ме вот овмӧдча татчӧ, Горвадінас, кутшӧмкӧ дӧва ордӧ, да тэ жӧ и волан корны менӧ бӧр. Оз на быдӧнлысь кывзысьны татшӧм важ дизельясыд.

— Но и... уджавны кутам. А кывйӧн печласьӧмсӧ менсьым тайӧс вунӧдам. Скӧр йылысь менам артмис. Мӧдысь, кыдзи шуасны, кужа нин овны.

— Вот тайӧ мӧд сёрни. Эн дзик пыр лёкӧ пукты да шыблась ловъя мортнас, кӧзяинӧн кӧ кӧсъян лоны. А соляркаад васьыд кыдзкӧ мынтӧдчам. Тыртӧм ёмкостьясыс эмӧсь. Сӧмын йӧз ковмасны меным содтӧд.

— Сыысь ті энӧ шогсьӧй,— сюртчис Павел.— Но мыйла водзвыв энӧ висьталӧй, мый ва сора соляркаыс?

— А ме эг висьтавлы Шабановыслы и Куштановыслы эсылы? А налы веськодь, видзӧда да. Асьныд пӧ, колӧкӧ, дизелистъяс сувтӧй да гумласьӧй сэні. А уна-ӧ нӧ ми удитам кымынкӧ мортыс, дай ремонтыс на миянлысь кадсӧ помала сёйӧ. Но и... налы кӧ веськодь, и меным веськодь.

Мыйкӧ да мыйкӧ дугдывтӧг падмӧдіс буровӧйлысь уджсӧ. Эз уджалӧм артмы, а няйт кока бӧрся ветьӧкӧн вӧтлысьӧм.

Кыкысь лун, асывнас да рытнас, коліс сетны рапорт КРБ-лӧн производственнӧй отделӧ, и мустӧмыс таысь ӧні нинӧм эз вӧв Павеллы. Мукӧд буровӧйясыслысь на, кылӧ, юасьӧны, а сійӧс чеврӧдлыны нин заводитӧ. Сэсся и сыӧдз воасны:

— Чугра-1, Чугра-1, вочавидзӧй! Бажуков, узян али олан?

— Узьӧм ни олӧм,— шыасьӧ Павел.

— Гӧтырыдлы норась, а эн меным,— вомалӧны сійӧс.— Меным пасъявны колӧ.

— Но, пасъяв. Бурение ротором второго ствола. Оборотов-80 (минутӧн), нагрузка — 10 (тонна), давление — 50 (атмосфера), раствор...

— Да энлы тэ режимнад! Тэ мен проходкатӧ первой висьтав.

— Куим да джын (метр).

— Сӧр этшаджык.

— Абусӧ ог висьтав.

— Гут кулан тшакӧн али мый котлопунктад вердӧны? Кольмӧмыдӧсь, буракӧ, сэн ставныд, буритныссӧ весиг некодлы!

Эз кӧ эськӧ нывбаба вӧв рапортсӧ босьталысьыс, Павел сійӧс водзӧс виньдӧдіс жӧ да. А лоӧ кутчысьны да лючки на висьтавны, мыйла этша буритісны.

Куштанов зумышасис нин Павел вылӧ сыысь, мыйла Павел быдлаысь сылысь мыжсӧ аддзӧ, а оз Шабановлысь. И вежӧрнас Павел эськӧ гӧгӧрвоис тайӧс, но сьӧлӧм дінас пуктыны эз жӧ вермы. Сэтчӧ жӧ и, ылын нин вӧлі Шабановыс, а Куштанов, кыдзи шуасны, судзан выйын.

И быдторйысь Павел эз жӧ усьлась Куштанов вылӧ. Шуам, вертлюгыс жугаліс да нӧшта Куштановлӧн вахтаӧ; сэтчӧ эськӧ и пузьыны вӧлі Павеллы, а сійӧ эз.

Локтіс Павел бурдомӧ, чайтіс, нинӧм нин оз падмӧд талун уджсӧ, а видзӧдліс ӧшинь пыр буровӧй вылӧ да муртса эз матькышт: ру кодь рудов тшын пуркнитавліс вертлюгсьыс.

Кытӧн мыр, кытӧн вутш, кытӧн трактороӧн кольӧм гуран — видзчысьтӧг котӧртіс Павел, зымӧдіс звӧз кузя буритчан площадка вылӧ, ӧвтыштіс кинас Куштановлы, мед дугдас буритӧмсьыс.

—А мый?— дузгысьліс сійӧ.

— Тшынасьӧ вертлюгныд, он аддзӧй некод!

— Но, содтам, час, мавтассӧ.

— Мед эз на сёр ло!

Джоджӧ лэдзӧм вертлюгысь ӧвтіс сотчӧм мавтас кӧрӧн, чисмунліс на тшыныс. Увладорыс, кытӧн переводникыскӧд йитчӧ, вӧлі пӧсь. Разьлыны эськӧ да видзӧдлыны, но та вылӧ коліс тшӧктӧм главнӧй инженерлӧн. А шыасьлыны сы дінӧ... эз жӧ нимкодь вӧв Павеллы, да и эз на эскыссьы, мый пом воис вертлюгыслы.

Ведра мавтас кисьтісны сы пытшкӧ. Кор выльысь кутісны буритны, бара тшынасьны кутіс вертлюгыс, сьӧд тшынӧн нин.

— Тырмас!— горӧдіс Павел.— Водз эз ков веськодясьны.

— Да мед!— эз кывзысь Куштанов.— Мавтасыс унджык лои. Дугдас регыд.

Но тшыныс эз быр, а сэсся тай кыдз мовкнитіс вертлюгсӧ!

Павел тшӧктіс ӧдйӧ бӧр лэдзны сійӧс да заводитны лэптысьны, а ачыс котӧртіс висьтасьны главнӧй инженерлы. Локтіс бӧрсӧ дизельнӧй пыр, чукӧстіс Шматовӧс отсӧг вылӧ.

Кор разисны сыкӧд вертлюгсӧ, то

кыкнанныс курыда ышловзисны: вылыс подшипникыслӧн обоймаыс вӧлі дзоньнас пасьмунӧма.

Мыжтӧм мортсӧ, шуас кӧ мыйкӧ лӧсявтӧма татшӧм здукас, тойыштсяс ли кучкыссяс скӧр йывсьыд. Мый нӧ, сӧмын на выль долото пуктӧма, километрӧн-джынйӧн нин лоӧ колоннаыс, и на тэныд — бара лэптысь. И кор на выль вертлюгсӧ ваясны? Сулав да виччысь тӧдтӧм ва дорын моз, оз-ӧ кодкӧ пыжа мыччысь да вуджӧд.

— Дерт, бара ме мыжа,— дольыштіс Куштанов.

— Ланьт!— кевмысяна шуис Павел, и сьӧлӧмыс муткыртчыліс асьсӧ кутӧмысь. И дыр на та бӧрын жувгис юрас, тыдалӧ, вирыс сэтчӧ сукмыліс.

«Гусьӧн шогалӧмсьыд вирыд сукмӧ. Коді бӧрдӧ ли пинясьӧ, сэтшӧмыслӧн озджык висьлы юрыс»,— тадзи шулывліс Павеллы мамыс, кор норасьліс юр висьӧм вылӧ.

Вӧлӧма бурскладын вертлюгыс, да аскомысьнас вайисны вертолётӧн выльӧс. Быттьӧкӧ кутш вийӧрӧс вартӧма да юрӧдыс кутӧмӧн и лэбӧдӧ, мыччысис вӧр весьтын вертолётыс уліас бовъялысь вертлюгӧн. Небыда лэдзис сійӧс водзвыв лӧсьӧдӧм трактор доддьӧ. Рытнас буритісны нин.

А некымын лун мысти лои сэтшӧмтор, мый и мӧвпыштнытӧ, гашкӧ, эн сяммы, пуксин кӧ да лыддьӧдлыны кутін, кутшӧм лёкторъясысь колӧ видзчысьны.

Содтыштны да выльмӧдыштны нин коліс буритчан лятисӧ, и Павел сувтӧдіс йӧзӧс. Сюн сёй, мел, из шом пызь, мукӧд пӧлӧс реагентыс — став коланаыс вӧлі. «Мешалкаыс» уджаліс. Сӧмын ӧчкияс да респираторъяс эз вӧвны, но эз ӧд ков цементӧн ноксьыны.

Медым оз вун корны мӧдысь кежлӧ ӧчкияссӧ да респираторъяссӧ, Павел шуис йӧзыслы, мый ӧні жӧ мунас да велӧдас найӧс. И велӧдіс, вахтӧвӧй журналас на пасйис. Сэсся котлопунктӧ пырис, чай стӧкан тётя Танялысь корис. Чӧскыд вӧлі сылӧн чайыс, загӧртӧм сук да «корӧсь» көртӧм. Тётя Таня юаліс водзджык, кутшӧмӧс вайны чайсӧ: купеческӧйӧс, геологическӧйӧс али кӧрдорсаӧс. Кӧрдорсаӧс, висьталіс Павел, видлӧм могысь.

Пӧсь чайсӧ чурскышталігӧн Павеллы пидзӧсъяс вылас сьӧкыда чеччыштіс да нюжгӧдчис ыджыд руд кань, кургыны кутіс.

— Вӧтлы, вӧтлы!— шуис тётя Таня.— Эсійӧ Гулю Борисыс пӧтачитіс, да садьсӧ из кут тӧдны. Авко *, лэччы, ин мущайт мортсӧ!

— Мед,— шуис Павел. Сэтшӧма нин лешмис сійӧ тані, мый аслыс сылы ӧні лӧсьыд вӧлі каньӧс малалыштӧмысь. Не кӧ сук чайыс, колӧкӧ, вугыртліс на пызан саяс.

Пукалыштіс да петіс котлопунктысь, веськӧдчис буровӧйӧ, а сэні морт эз тыдав, сӧмын вывсянь, аслас «потансянь», гогъяліс Туркин. Мыйкӧ горзіс сійӧ, но Павел эз велав дизельяслӧн эргӧм понда.

— На-сос-нӧ-йы-нӧсь!— мый вынсьыс нин, буракӧ, горӧдіс Туркин.

Павел эз уськӧдчы сэтчӧ: сытӧг нин сэн аддзасны, мый лои, а абу на кӧ сёр, колӧ лэптыны инструментсӧ, и сувтіс лебедка дінӧ, ӧвтчыштіс кинас Туркинлы, мед лӧсьӧдчас.

Куим «сись» кузя лэптісны, кор воисны Куштанов да мукӧдыс. Куштанов шӧйӧвошлі, аддзис Павелӧс да. Сэсся, лэдзӧм юра, локтіс матӧ, нускыштіс:

— Позьӧ нин буритны. Чаг веськавлӧма насосас. Перйим нин.

Павеллӧн орлі быттьӧ кыткӧ, дыр эз шед лолыс. Сэсся сырмӧм босьтіс и эз кут мынны сыысь. Усис син улас кувалда, копыртчыліс сыла:

— Косьышта вот сьӧд юрад!— горӧдіс и дугдіс сырмыны.

— Косьышт,— шуис Куштанов да эз и вешйышт, а мукӧдыс доровмунлісны, быттьӧкӧ ыджыд тӧв ныръсь.

— Кытысь чагйыс лятиас?

— Мелсьыс. Муас вӧлі ректӧмаӧсь мелсӧ, а сэн нӧ этша чагйыс?

— Бур йӧзыс водзвыв лӧсьӧдлӧны, кӧні да мый видзны.

— А миянӧс эз тэрмӧдлыны? Та-

* Авко — тадзи нимтылӧны чум дорын быдмӧм кӧрӧс.

нӧсь на вӧліны вышкомонтажникъясыс, а ми нин буритны заводитім.

— А фильтрыс мыйӧ вылӧ ляти вӧчанінас?

— Абу сэн фильтрыс. Вӧлі да косясьліс.

— И ӧні тэ тайӧс висьталан?

— Мися, гашкӧ, абу нин чагйыс.

— Шабанов кок пӧв! Вӧч ӧні жӧ фильтрсӧ!

— Мыйыськӧ ме ог вӧч.

— Со сутуга ёкмыльсьыс! Едрит-войӧн..!

Ачыс сэсся Павел буритіс тайӧ вахтаас.

Рытнас, рапорт сетӧм бӧрын, Павел казяліс, кыдзи Куштанов кутіс ньӧжйӧникӧн чукӧртчыны. Павел нинӧм эз шу сылы, виччысис долыдпырысь на, кор Куштанов пуксяс шыӧдчӧм гижны. И луліс нин Павеллӧн киыс гижны шыӧдчӧм вылас «Не возражаю» да городан пас на пуктыны.

— Ме мӧд баракӧ вуджа. Юрков местаӧ. А сійӧ мед татчӧ локтӧ,— виччысьтӧг дольыштіс Куштанов.

— Ме чайті, дзикӧдз вылӧ нин,— кайтіс Павел.

— Уджала нин тӧвсӧ.

— А мый торъя тӧлыс?

— Нинӧм. Но сідз вӧтлыны тэ менӧ он на вермы.

— Ме тэнӧ пуксьӧдны верма, ог сӧмын вӧтлыны, кӧсъя кӧ.

— Эн на чеччав гӧгсьыд вылӧ!— чиктыліс Куштанов.

— Висьтала, колӧкӧ, мыйла талевӧй тросыд ори?

— Мыйла брак вӧлі.

— Сӧр да эн меным. Сибдӧдінныд инструменттӧ, а трубаясыд зыртчӧмаӧсь, вежлавтӧмӧсь. Нетшыштінныд муртса чорыдджыка, и ори кутшӧмкӧ труба шӧри. Инерциясьыс джын колоннаыд лыбавліс да аслас сьӧктасьыс бӧр увлань, и трачкис тросыд. Бур, мый асьтӧ эз ви сэки талевӧй блокнас. Сідз ӧд?

— Но, шуам, сідз. И тэ прокурор, шуам. Да кыдз на видзӧдлас судыс.

— А мый нӧ эськӧ тэ висьталан асьтӧ мездӧм могысь?

— Ме нинӧм ог. Ме киножурнал кора петкӧдлыны, кодӧс ме коркӧ аддзылі. Американскӧй буровӧй сэні петкӧдлӧны.

— А-а,— нюркнитіс Павел,— кӧсъян шуны, мый некытчӧ туйтӧмӧсь миян трубаясыс налӧн серти?

— А мый нӧ абу? Налӧн со буритчан трубаыд!— певсӧ да нимтӧм чуньсӧ воча гӧгыльтліс Куштанов, муртса эзджык ӧтлаӧдлы.— А миян шӧркодь пес чурка тӧрас, и кучкан да, мӧс жыннян быттьӧ бувгӧ, а оз тиньгы.

— А оз на кӧ миян лэдзны кокни да чорыд трубаяссӧ?

— Мед ньӧбӧны.

— Сідз тэныд и вузаласны, донтӧм донысь?! Тэ сэтшӧм инструментнас морт ногӧн уджав, кутшӧм эм талун кежлӧ государствоыслӧн. Вот кытчӧ кучкӧ законыс! И некутшӧм суд тэныд оз отсав.

— Но, пуксьӧд, пуксьӧд!

— Чукӧртчы, сійӧс тӧд!— вомаліс Павел.— А ме ачым висьтала Юрковыслы, мед вуджӧ татчӧ.

Водз асывнас кодкӧ игӧдчис бурдомӧ. Усис Павеллӧн сьӧлӧмыс: дерт, бара мыйкӧ лоис буровӧяс. Эз и юав, коді сэн, кималасӧн на восьтіс ӧдзӧссӧ да вӧлись нин тільыштіс синъяссӧ. Но некод эз пыр, да и посводзкодяс эз тыдав. Ывла ӧдзӧсыс гурйыв жӧ восьса вӧлі.

— Но, коді сэн?— скӧрысь юаліс Павел.

— Ме,— вочавидзис ныв гӧлӧс ывла ӧдзӧс сайсьыс.

— А мый дзебсясян?

— Да, ачыд гачтӧм-а. Куш трусика.

— Но, гачася. А мый игӧдчан? Песныд али мый быри?— Павел тӧдмаліс нин гӧлӧс сертиыс Лизаӧс, тётя Танялысь отсасьысьсӧ.

— Борислӧн тай гулю вошӧма. Медмичаыс.

— А меным сэтчӧдз кутшӧм мог? Мед корсьӧ.

— Да сэн тышкӧ воасны! Эстӧн, барак помас.

— Но, час, локта.

Пӧвъя сод катӧдіс бараклӧн лӧскӧ. Войнас пужъявлӧма, да содъяс вылас кыза на пукаліс пужйыс. А муас сывны нин вӧлі кутӧма, лысва

моз дзирдаліс асъя шонді улас, кыті абу на талялӧмаӧсь.

Морт дас педзисны пос помын. Тётя Таня кутіс моздорас Авкосӧ, коді читкырасис шондісьыс да очсаліс, пыдди эз пукты йӧзыслысь ызгӧмсӧ.

Павелӧс очсӧдіс жӧ. Йӧзыс ланьтлісны, виччысисны сылысь мыйкӧ шуӧм, а сійӧс мӧдысь на яндысьтӧма очсӧдіс, ковмис весиг бергӧдчыштны.

— Чужъя ли кучка мыйӧнкӧ вот!— тіралан гӧлӧсӧн шуис Туркин.— Мед сӧмын аддзыла ывлаысь!

— Он лысьт!— вочааліс тётя Таня.

— А мед оз горшась! Медмича гулюсӧ зӧбгӧма, да сэсся мед мукӧдсӧ тшӧтш?

— Ме сійӧс неважӧн на лэдзи, ывлаӧ кутіс вӧзйысьны да. Со Лизавета висьталас и. Из сійӧ сёй. Ин вед, Авко, Борисыслысь гулюсӧ сёй? Иг, шуӧ.

— А этайӧ кодлӧн кок туйыс, абу сылӧн?

Ӧти бӧрся мӧд матыстчылісны да видзӧдлісны пужъялӧм сод вылӧ, кытчӧ индіс Туркин. Коді сэсся юрсӧ доровтліс, коді пельпомъяссӧ лэптыштліс.

— Вая ме тэныд гулютӧ, шойччыны петала да. Дасӧс на, колӧкӧ,— гарыштіс Лиза.— Лок, эн дӧзмӧд йӧзсӧ.

— Оз ков мен йӧзыдлӧн!— нетшыштчис Туркин.

— Либӧ и садӧк вӧч!— чорыда кайтіс Шматов.— А Авко вылас эн во. Сійӧ кыйсьыс и эм. Эн пов, Татьяна, оз лысьт вӧрзьӧдны Авкотӧ. Вайлы, ме кутышта.

— Мун, тэ бензин дука,— эз сет тётя Таня.

«Кань кань и эм, кӧть и пӧт, а кыйсян руыс, тӧдӧмысь, босьтлӧ на»,— мӧвпыштіс Павел да сибӧдчис пос дінӧ, видзӧдліс пуж вылӧ кольӧм кок туй вылӧ. Нёль кузьмӧс чут да бӧрас ӧтка чут — ясыда на тӧдчис кок туйыс. Но эз вӧв сійӧ каньлӧн, а паськыдджык да гӧнаджык кокалӧн.

— Абу Авколӧн грекыс,— шуис Павел.

— А кодлӧн нӧ эськӧ?— бара пузис Туркин.

— Тулан, тыдалӧ, волӧма.

— Локтас татчӧ тулан! Пельтӧм, оз кыв дизельяссӧ?!

— Кок туйыс тай сылӧн-а,— эз нин ылӧсас шу Павел.

— Манитіс сэтчӧ!— букыштчыліс Туркин вылӧ тётя Таня.— Лок, Лизавета, пачным на миян ломтытӧм.

Тадзикӧн, ичӧтикторсянь, пуксис тайӧ сьӧкыд луныс, кыдзи тай медводдза гы сялькнитӧ кыркӧтшӧ, а сы бӧрся ыджыд нин локтӧ кыськӧ ва шӧрсьыс.

Асъя рапорт сетігӧн Павел кыліс, кыдзи онявны кутіс шоныдыс пызан увсянь, а сэсся и краска дукӧн ӧвтыштіс батареясяньыс. Пӧдан лои сынӧдыс регыдӧн.

Муртса Павел виччысис, кор босьтасны сылысь рапортсӧ, да котӧртіс котельнӧйӧ. Ӧтитор сяммис мӧвпыштны, мый Плоскова лёксӧ нин песӧ сы вылӧ Куштановӧс ӧтдортӧмысь.

— Пашляк али мый лыйсьӧ ывлаас? Али ӧтчыдысь ӧлӧдӧмыс этша на тэныд?— ярскӧба шуис Павел, мыйӧн сӧмын воськовтіс котельнӧйӧ.— Тэ вӧсна сэсся кынтысьны петалам тӧвнас Горвадінӧ? А, ноко, чинты ӧні жӧ!

— Да на, ёна тай!— вочааліс Плоскова да топӧдыштіс мазут локтан крансӧ. Котёлас биыслӧн пуркйӧмыс пыр и лӧнис.— Меным ӧд колӧ вӧлі-а... мед тэ волін.

— Тэ шмонит, да куж шмонитнытӧ.

— Да сёрни менам тэ дінӧ. Эштылан на скӧравнытӧ.

— Локтін мед, дай сёрнитім эськӧ. Сы вылӧ и бурдомыс.

— Ёна тэ сэні овлан. Да и абу йӧздырся сёрни.

— Но, кывза,— лючки нин шуис Павел.

— А тэ пуксьы,— индіс Плоскова пызанлань.

— Кӧні нӧ пиыд?

— Узян на коли. Локтас вот. Вердны ковмас.

Пуксисны пызан сайӧ воча, и Павел казяліс, мый Плоскова юыштӧма.

— Но, кывза,— выльысь шуис Павел.

— Ог ме вермы тадзтӧ. И яндзим, и вирӧй пуӧ. Вай кисьтышта, а?— лэптыліс джынъялӧм нин доз да кевмысяна кайтіс Плоскова.— Абу юысь, эн пов, а скӧрми да уйкнитлі тӧрыт Горвадінӧ. Да эн тэ сідз видзӧд, тӧда ме сухӧй законтӧ! Но тэ мортӧн лолы кӧть ӧти здук.

— Но, кисьтышт,— сетчис Павел. Юисны точкысьтӧг.

— Йӧй ме!— бӧрдігтыр мурчкис пиньяснас Плоскова.— Ог куж овны, и ставыс! Аддза нин дур пон, век эрыштчӧма, а босьті да петі сы сайӧ, чайті, мортъяммас. А кысь нӧ мортъяммас, кор вежӧрсӧ ни зільлунсӧ енмыс вунӧдӧма сылы пуктыны? Пышйыны ковмис кага моздорӧн, дзебсясьӧмӧн овны. Сэсся татчӧ, мед нин оз аддзы. И ӧти вертолётӧ сэк лӧсялім... Шань, видзӧда, мортыс. Коръӧм оз ков, ачыс водзджык аддзӧ, отсыштны кӧ колӧ. Олегӧс пельпом вывсьыс эз лэдзлы кузяла таті няйт туйсӧ. Рытнас воліс да ӧшинь на замазкааліс. Сёрнитыштім да мый да, лючки ачыс муніс. Водім сэсся Олегкӧд узьны, да менам унмӧй бырлі: вот, мися, эськӧ татшӧмыскӧд овны. Но шуи аслым, мый сёрни панысь ог ло, мед, колӧкӧ, ачыс ныррчӧ, кола кӧ ме сылы, кутшӧм эм, кагаӧн и быдӧн. А пытшыс сылы, тыдалӧ, пырӧма жӧ нин, регыд мысти и шуис, овмӧдчам пӧ, а Олегтӧ пӧ усыновита. Мый эськӧ вӧлі кӧсйысьны меным сэки, а ме, йӧйыд «ог» шуи. Тӧда нин ме вӧлі сэки, мый тюрьмаын сійӧ пукалӧма. Повзи ме, мися, и менсьым коркӧ юрӧс поткӧдас, скӧрмас мыйыськӧ да, кокни киаыдлысь уна он босьт. А сійӧс эг думышт, мый, гашкӧ, сідзи и коліс вӧчны сы местаын. Важӧн тай лыйсьӧны вӧлӧм, суклялас кӧ кодкӧ, кодӧс любитан. Вежӧртін эн на кӧть, кодӧс гаралі?

— Вежӧрті, дерт,— вочавидзис Павел.— Юрковӧс.

— Но вот... А сэсся эсійӧ Куштановыс сибаліс. Мися, кузь на нэмӧй, колӧ жӧ кодӧскӧ мортӧс аддзыны. И ӧткодьӧсь, мися, бӧжаӧсь кыкнанным. И сибӧді, босьті да, йӧйыд. А сылы, видзӧда да, руч моз эськӧ волывлыны сӧмын, кытысь шедыштӧ, а олӧм йылысь сёрни абу.

— А мый нӧ эськӧ сы дор вӧлін, кор ме татчӧ локті?

— Мися, гашкӧ, олысь на лоӧ мекӧд. Йӧзсӧ на вӧлі кӧсъя ыззьӧдны, мед сійӧс корасны бурмастернас пуктыны. Со на ӧд кутшӧм овлан йӧй бабаыд. А тэ локтін, и сійӧ нӧйдіс сісь мешӧк моз. Мися, он кӧ лӧсяв Бажуковыскӧд, вӧзйысям кытчӧкӧ мӧд бурӧвӧйӧ, ме ог жӧ нин тэысь кольччы, а сылӧн пинь костас нин вӧлӧма воча кывйыс да медся пежыс. Вот и кылала бара киссьӧм пур вылын.

— И мӧд кага на, гашкӧ, лоӧ?

— Сэтшӧм абу на йӧй,— пыр и вочааліс Плоскова.— Но ог нин аддзы ме сійӧс синмӧн. Ӧні жӧ кӧть чукӧртча да муна кытчӧкӧ, да Олегӧс, коньӧрӧс, бара лоӧ песӧма. Вай вӧч миянлы ӧти буртор, а?

— Мый?

— Шу Куштановыслы, мед мунӧ татысь.

— А мый эськӧ ачыс оз мун? Ӧд, морт ногӧн кӧ, мунны и колӧ ӧні сылы татысь,— дольыштіс Павел.

— Тешитчӧ ме вылын. Со пӧ эськӧ ме, да он босьт йӧйӧй. И Юрков вылын тешитчӧм артмӧ. Кык нимкодь пежлы! Оз кӧ мун, асьсӧ ме сійӧс бура тешита, чукӧста татчӧ да пуан ваӧн резышта этайӧ шлангсьыс. Мед синтӧммас!

— Тэ жӧ сэки и мыжман.

— Зато кӧть сьӧлӧмӧй бурмылас. И Юрковлы лысьта синмас видзӧдлыны. Прӧща на, гашкӧ, кора коркӧя «огсьыс». Но, шуан он?— чорыда юаліс Плоскова.

— Шуа,— кӧсйысис Павел.

Куштанов вӧлі вахта вылын. Тайӧ вежонас сійӧ сулаліс кӧкъямыс час асывсянь нёль час рытӧдз. Эз позь ӧні сійӧс вӧрзьӧдны, да и аслыс Павеллы эз вӧв лӧсьыд петкӧдчыны юыштӧмнас буритчан площадка вылын.

Пальӧдчигмоз Павел восьлаліс кытшолӧн бурӧвӧй гӧгӧрыс. Ёсь йыла ыджыд чукӧр кыпаліс сэні шламыс, уліыс измыны нин кутӧма. Дерт, эз нин аддзывтӧм вӧв тайӧ шлам чукӧрыс, но мыйлакӧ водзсӧ эз во-

лы юрас, а тайӧ пӧрйӧ мӧвпыштіс: тшӧктас бульдозеристлы вештавны буровӧй водзӧ, туй мода кӧть вӧчны сэтчӧ.

Сэсся Павел, муныштіс да, вӧйи кок пӧвнас нитш костӧ, дзюрс пырис пидзӧсӧдзыс. Қыскис коксӧ, а сапӧг вылас, видзӧдліс да, сьӧд нюйт пыдди сёй ляти, кутшӧмӧн буритчӧны. Қытысь сійӧ веськаліс нитш улас? Аддзис бедь да бедьнас зутшйӧдлӧмӧн Павел туяліс сёй лятиыслысь петӧмсӧ, тадзикӧн воис буритчан площадка улӧ. Шахтнӧй кӧрӧбыс сэні вӧлі письтӧма, тюргис-вияліс сэсь лятиыс. Нӧшта ӧти тӧжд содіс: корны ҚРБ-сьыс сварщикӧс да кислороднӧй баллонъяс.

Буровӧй улысь Павел кыпӧдчис «жӧлӧбъяс» дінӧ. Мыйкӧ сьӧдоват веркӧсаӧн петкӧдчис «жӧлӧбъясӧдыс» лювгысь лятиыс. Уськӧдчис медводдза мерник * дінӧ, а сэні вргӧ быттьӧ лятиыс, кыдзи тай кизьӧриник рок неыджыд би вылын: нефть больяс петӧны да паськалӧны, а мерник пельӧсъясас сьӧд нин да кыза гӧвкъялӧ нефтьыс.

Ӧти здукӧн скӧрмӧмсьыс Павелӧс векыштӧдліс, быттьӧкӧ висян пинь сылӧн ёнтыштіс: тӧдӧмысь, сибдӧдісны инструментсӧ, и нефтя «ванна» вӧчисны, мед нильӧгджык лоӧ скважина пытшкыс.

Сідзи и вӧлӧма. Қор Павел петіс буритчан площадка вылӧ, Қуштанов «новлӧдліс» нин инструментсӧ, лэптыліс да лэдзліс. Инструментыс вочасӧн сетчис: сёй лятиӧн лякӧссьӧм юкӧныс «квадратлӧн» быд лэптыштлӧмысь лои кузьджык.

— Топӧдліс, да ӧдйӧ казялі,— Павеллӧн букыша видзӧдлӧм вылӧ вочавидзис Қуштанов.

— А эз мӧдарӧ?

— Қыдзи мӧдарӧ? Ачым сунгысьлі скважина пытшкас да топӧдлі инструментсӧ?

— Ачыд тэ тайӧс корсин!— горӧдіс Павел.— Вешйы лебедка дінсьыс!

— А дыр-ӧ тэ кутан зыртчыны ме вылӧ?

— Медбӧръяысь талун. Аски мед эн вӧв тані!

— Тэ докажит водзджык, мыйӧн ме мыжа. А тадзтӧ и ме верма тэнӧ ыстыны кытчӧкӧ ылӧджык...

— Докажитас долотоыд! Қолӧкӧ, кор нин люфтыс личаліс, кодалӧны нин шарошкаясыс, а дыш лэптысьнытӧ, мед эськӧ буритны сӧмын. Вешйы!

Қуштанов эз сяммы мыйкӧ татчӧ шуны, лэччис лебедкадінса тшупӧд вылысь, но буритчан площадка вылысь эз мун.

Павел мыйкӧ дыра «новлӧдліс» на инструментсӧ, сэсся сьӧкыдджыка лэптыліс, и «квадрат» кокниа исковтіс вывлань. Сійӧ жӧ здукас ыркнитӧдліс Павелӧс повзьӧмысла, эз-ӧ нин ор колоннаыс. Видзӧдліс индикатор вылӧ: колана сьӧкта весьтын йӧктіс стрелкаыс.

Пажнайтны эз ветлыны, дугдывтӧг лэптысисны. Қуштанов отсасис жӧ, и Павел эз вермӧдчы шуны сылы, мый нинӧм нин сыысь тані.

Қор петкӧдчис долотоыс, Павеллы эз нин ковмы гаравны ассьыс чайтлӧмсӧ. Бур нин кӧть вӧлі, мый абу на кольӧма кутшӧмкӧ шарошка скважина пыдӧсас.

— Но, дырджык неуна уджӧдсьӧма,— шуис Қуштанов.

— Сы пыдди ме тэнӧ ог таысь дырджык уджӧд,— кайтіс Павел.

— Эг на ме авария вӧч.

— Вермин вӧчны. И абу сэсся менам тэныд эскӧмыс.

— Но, лэдз помбурӧ, нинӧм ог шу.

— Ог. Мунан тэ татысь!

— А видзӧдлам!— чиктыліс Қуштанов.— Аслад зептысь ковмас мынтыны, он кӧ сет уджтӧ. Мед сӧмын волас прокурорӧдз! Тані законыд ме дор.

— И мынта, а ог тэнӧ бӧр сибӧд.

— Тэ вылын на ыджыдыс зэв уна. Муна да вот звӧнитла контораӧ, а то и аслыс Горынинлы.

— Верман,— шуис Павел.— Қӧть УТГУ**-ӧ.

Қуштанов лэччис буритчан пло-

---

* Мерник — йӧрыша куб, кытчӧ чукӧрмӧ скважинасьыс бӧр петысь сёй лятиыс.

** УТГУ — Угдымское территориальное геологическое управление.

щадка вылысь, тэрыба восьлаліс бурдомлань.

— Пажнайтамӧй али мый?— каймӧстіс кодкӧ кыпыда.

Павел довкнитіс юрнас, и мӧдӧдчисны котлопунктӧ. Тётя Таня видыштіс водзджык, сэтшӧм пӧ дыр он локтӧй, менам пӧ мырдмис нин став сёяныс, а сэсся ӧдйӧ ваяліс кузь пызан вылӧ пуас-пӧжассӧ.

— А Куштановыс нӧ?— юаліс тётя Таня.

— Локтас час,— вочавидзис Павел.— И мед мынтысяс дзоньнас.

— А мый нӧ, мунӧ дзикӧдз али... кыдзи мый?

— Сідз кымын.

Помалісны сёйнысӧ, но мудз вывсьыд да пӧтӧм бӧрад некодлӧн на эз тэрмассьы чеччыны пызан сайсьыс. Весигтӧ тшынасьны радейтысьяс сідз нёнялісны ӧзтытӧм сигаретъяснысӧ.

Сэки и пырис котлопунктӧ Куштанов, мыськӧм чужӧма, но уджалан паськӧма на. Вом пельӧсыс сылӧн вӧлі паськыда потӧма, вирыс эськӧ сувтӧма, но гырдыс сӧдзӧдчис на. Пель бокыс уляліс жӧ, быттьӧ донӧс мыйкӧ сэтчӧ инмӧдлӧмаӧсь. Да и кисӧ, веськыдсӧ, кыдзкӧ кусыня кутіс, кыӧм бердас топӧдӧмӧн.

— Некытчӧ ме ог мун,— пинь пырыс шуис Куштанов,— а кодлыкӧ ковмас мунны да бара тюрьмаӧ!

Ӧтчыд ыджыда лолыштӧмыс тырмис Павеллы, бурдомын нин мӧдысь ыджыда лолыштіс. Юрков пукаліс пыді вежӧсын, аслас кровать вылын, уджалан паськӧма, мыджсьӧма юрнас стенӧ, синъясыс кутшӧмӧськӧ веськодьӧсь.

— Ваня, мый тіян тані лоі?

— Ниӧм эз ло. Шонтышті гозмӧдысь.

— Тэ меным лючки висьтав.

— Лючки не лючки, а ӧти нин помыс.

— Быд пом оз на тыдӧдны. Сюркнявлӧны мукӧдсӧ. Гӧгӧрвоин?

— Веськодь.

— А меным абу веськодь. Ме уджавны тэкӧд кӧсъя. Висьтав но!

— Но, зурӧдіс татчӧ Куштановыс. Звӧнитлыны пӧ колӧ. А ме вахта вылӧ нин вӧлі пасьтася. И кывлі, мый сійӧ шуаліс. И Горынинысьлысь кывлі.

— А мый Горынинысь шуис?

— Мед пӧ оз вывтіась сэн Бажуковыс. Но и тэныд пӧ ковмас помбурӧн уджалыштны. Вот тадзи пӧ.

— А водзӧ?— юаліс Павел.

— Но ме сэсся шуи жӧ, кор нин пуктіс трубкасӧ Куштановыс. Мися, ӧтшаджык ӧні мудеравны кутан. А сылы водзӧс колӧ менӧ дойдны. Плосковаӧс сэтчӧ каттьыштіс. Тэ пӧ эськӧ Плоскова понда на ме вылӧ лӧгалан. Лӧгала, мися. Но и босьт пӧ, прӧстмис пӧ нин. Татчӧ нӧ он скӧрмы?

— И кучкин сэсся?

— Эг на кучкы. Шуи на. Тэ, мися, колӧкӧ, кага вӧчин сылы, а ме быдты? Шердын пасьта, гашкӧ, вомыс лолі. Пӧслӧвича пӧ висьтала. Кодлӧн кӧть пӧ порозыс эз чеччав, а куканьыс миян. Та бӧрын менӧ дас морт эськӧ эз нин вермыны кутны.

— Но и правильнӧ.

— Ачым тӧда. Но мӧдысьсӧ тюрьмаас?!— дольыштіс Юрков.

— Ме сыкӧд сёрнитла,— шуис Павел.— Мун да уджав.

Юрков муніс вахта вылӧ. Павел жӧвъялыштіс, мед кольыштас кадыс, да петіс ывлаӧ. Туркин сэні вӧйшӧдліс нин ассьыс гулюяссӧ, шутляліс чатӧра юрӧн.

— Он тӧд, котлопунктын на Куштановыс?— юаліс Павел.

— Куйлӧ нин баракын. Пиньсӧ йирӧ. Чайтіс, кодкӧ сы дор сувтас, а некод эз сувт.

Содтӧд ышӧдіс тайӧ Павелӧс Куштановкӧд веськыд да восьса сёрни вылӧ.

Куштанов ӧтнасӧн вӧлі вежӧсас. Баракӧ пыригӧн на Павел кывліс гӧлӧсъяс да доминоӧн швачӧдӧм паськӧм косьтанінысь. Эм гӧрд пельӧс, абу игана, но некор оз сэн ворсны. А паськӧм косьтанінын шоныд, паччӧрын кодь, и тшынасьны позьӧ: сынӧдсӧ кыскан сэні вӧчӧма.

— Мый бара ме дінӧ зуньӧдін?— лёкысь шуис Куштанов, кор Павеллӧн ас бӧрсьыс ӧдзӧсыс пӧдлассис.

— Сёрни эм.

— Матере тэнад сёрниыд!

— Кӧсъян кӧ уджавны на тані, он сет судӧ Юрковсӧ.

— Ог сет, кывзыся тэнсьыд?!

— Сэки ме асьтӧ тэнӧ сета. Ставсӧ сюя. Талевӧй трос орӧмсяньыд да долототӧ талун дыр уджӧдӧмӧдз. Медся бурыс мунны ӧні тэныд татысь да чӧв овны.

— А ме ог мун.

— Ог гӧгӧрво, мый ӧні кутӧ тэнӧ тані. Удждон? Тариф вылын пукалам. Тӧлысь-мӧд ковмас на, да и то на, оз кӧ нинӧм лӧкыс ло. Плоскова? Ачыд со нюмыртчылін. Вӧрӧ пищальӧн он жӧ ветлывлы. Ог гӧгӧрво!

— И нинӧмла. Ме ачым тӧда, мый вӧча. А тулысӧдзыс ме татысь некытчӧ ог вӧрзьы. И аскисянь пета помбурӧн.

Кӧсйыліс на Павел вомавны, но эз вермы, и лэптылӧм киыс лӧтмуні, быттьӧкӧ бурасьӧм петкӧдліс.

Юрковлӧн Куштановӧс нӧйтӧмыс бурӧвӧйысь водзӧ эз пет. Сійӧн и йӧзыслӧн сёрниас сэсся дыр эз бергав, а пӧри тӧдлӧматорйӧ.

Плоскова, тыдалӧ, инасис кутшӧмакӧ, Павел дінӧ водзӧ эз шыасьлы аслас шогӧн да могӧн.

Куштанов эськӧ шыр моз оліс, но усьӧм сьӧлӧмаӧн эз видзӧдсьы. Павеллы весиг чайтсис, мый нимкодясьӧ сійӧ ас кежас, став пӧлӧс кыв кутӧмсьыс на кокниа мыніс да.

Медся вийсис Юрков. Зэлалӧм, нюмсертӧм чужӧма сійӧ лои, век быттьӧкӧ дільмунӧма сьӧлӧмыс, кыдзи тай ичӧтик самолётын шогӧдӧ нин мукӧдсӧ, оз на шердйы-а. Такӧдны кыдзкӧ Юрковсӧ Павел эз куж дай эз лысьт, вежавидзис. Тшӧтш сӧмын ышловзьыліс, кор узьны водлісны орчча кроватьяс вылӧ.

А уджыс буровӧйын лючки пондіс мунны, сувтлывлісны сӧмын долото вежны, и шуис Павел довгывны вӧрӧ пищальӧн. Гуся дум на сылӧн вӧлі: видзӧдавлыны Горва сайсьыс, оз-ӧ кутшӧмкӧ туй нуӧд Чугралань.

Сэні, вӧрас, и аддзыліс Ангелина Мартюшеваӧс.

Некымын лун та бӧрын Павеллӧн турӧбаліс быттьӧкӧ лов пытшкас. Лымйӧс моз сійӧ зыртіс быттьӧкӧ сэтысь Ангелинасӧ, а сійӧс бара сэтчӧ сапкыліс-нӧбӧдліс. Аддзыліс вӧтӧн гӧтырсӧ, Галинаӧс, да вӧлись мичаммис лов вылас, сӧмын яндысьыштӧм и коли ас водзас, мый кокни руыс тай, вӧлӧмкӧ, босьтлывлӧ жӧ сійӧс.

И друг мог суис ветлыны Горвадін сиктӧ. Тётя Таня чуйдіс чукӧртны сьӧм да ньӧбны сэтысь картупель тӧвбыд кежлӧ. Донтӧмджык на пӧ сувтас кыськӧ вайӧм дорсьыд дай бурджык на сюрас. Тракторӧн да доддьӧн пӧ и позьӧ ветлыны дась кӧдздӧдтӧдзыс.

— Кӧн нӧ ми сы мындасӧ видзны кутам, ог кӧ эстчӧ, пожӧм дзибъяс, ыджыд гу вӧчӧй?— шуис Павел.

— А тэ вӧч, кӧзяинӧ кӧ пуксин,— вочааліс тётя Таня.— Дыр-ӧ нӧ бульдозернад? А керйыс со мыйда сідз сісьмӧ. И мукӧдторйыс аддзысяс. Мед сӧмын кӧсйӧмыд вӧлі-а. Али оз ков войтырсяньыс пасибӧыс?

Павел котыртіс йӧзӧс вӧчны картупель гусӧ, а ачыс муніс Горвадінӧ. Подӧн на муніс, горвадінсаыскӧд сёрнитчӧм могысь на. Бурджык ӧд, урчитны кӧ лун да локны трактор-нас: водзвыв сэки йӧзыс лӧсьӧдасны, коді уна-ӧ мый кӧсйӧ вузавны.

Горва ю вомдорыс паськыд да ляпкыд вӧлі. Вертолётӧн лэбигӧн на тайӧс казявліс Павел. Но, вӧлӧмкӧ, и зумыд на, сэтшӧма нин сэті лыаалӧма да изъялӧма, быттьӧкӧ вуджанін и вӧчӧма.

Водзӧ туйыс нуӧдіс луд вывті Печора пӧлӧн, катӧдіс чурк вылӧ, кытӧн сісьмисны варкалӧм рынышъяс. Пескӧ весиг абу ломтӧмаӧсь найӧс, сідзи и эновтӧмаӧсь. Тыдалӧ, некодлӧн нин абу лыбӧма киыс вӧрзьӧдны мыйкӧ.

Мый вӧлӧма дас ӧкмысӧд воын тайӧ рынышъяс дорас, Павел тӧдіс. Кор на велӧдчис техникумас, гожся каникул вылӧ локтігӧн, райцентрса пристаньын сы дінӧ уппуксис юыштӧм мужичӧй, везъялан дулльӧсь вома, да вӧзйис тшынасьны.

— Ог,— шуис Павел.

— Старӧвер али мый?— лӧга юаліс мужичӧй.— Старӧвер, да?

— Да, сэтшӧма кӧ тэн колӧ.

— Мися, сувтса синма. Горвадінысь на, колӧкӧ?

— Сэтысь.

— Сідзкӧ и армееч кералысь! Кымынӧс сэн рынышъяс дорас кералін?

— Тэ сӧр, да садьтӧ тӧд. А пальӧдчыны кӧ, со кӧдзыд ваыс.

— Сӧрышта вот аслыд! Эз, тэ ногӧн, Самариныслысь отрядсӧ сэн керавны дас ӧкмысӧд воас?

— Вӧлі эг на ме сэк, тэ видзӧдлы.

— Рӧдсьыд кодкӧ! Мамыд ли пӧчыд на, колӧкӧ! Самариныс пӧ ранитчӧма на вӧлӧм, да кутшӧмкӧ Виринея сап сылы черӧн!

— Абу ме сэтысь. Югыд-Лягаысь ме,— йирмӧг босьтіс Павелӧс.

— Эн соссьы. Вожаліс нин кывйыд!

— Со менам пароходыс. Лэдзалӧны нин. Видзӧдлы, пукся ог.

Вӧлись Павел мыніс юыштӧм мужичӧйысь. Но сыысь, мый кывліс сысянь, эз нин мын. Воис гортас да висьтасис мамыслы, и мамыс эскӧдіс, мый Виринея пӧчыс збыльысь котӧртлӧма черӧн рынышъяс дорас, ачыс пӧ меным висьтасьліс.

И мӧд ыджыд да гуся дой содіс Павеллӧн батьыс понда сьӧлӧмсӧ нюкрӧдлан дой дінӧ.

Пемдыліс быттьӧкӧ ывлаыс и бӧрсьыс кок шыяс быттьӧкӧ кылісны, сэтшӧм шуштӧм лолі ӧні сылы киссьӧм рынышъяс дорын. Муртса эз котӧрӧн, нетшкысян воськолӧн лэччис сійӧ чурк вылысь да пырис сиктӧ. Шуис аслыс бӧрсӧ Печора бердті нин мунны.

Қык дор керкаыс вӧліны таса ӧдзӧсаӧсь, коймӧдыс — векни да кузьмӧс, кык жытникысь-ӧ мый-ӧ вӧчӧмаӧсь, мусянь пыран ӧдзӧса — дерт, эз вӧв ышӧдана, но кодкӧ ветлӧдлысь сэн тыдовтчыліс ӧшинь пырыс.

Юалӧмысь пӧ вомад оз на кучкыны, и Павел кежис сэтчӧ. Потшӧс вомӧныс вуджны кык пӧвйысь пос вӧлі вӧчыштӧма, но потшӧсыс сідз ляпкыдик вӧлі да воськовтны сӧмын и тырмис Павеллы.

Эз гӧгӧрво Павел, кытчӧ веськаліс, кор пырис керкаӧ. Шӧрас ыджыд пач сулаліс, а сы гӧгӧр пуысь вӧчӧм узьланінъяс, вит-ӧ-квайт. И пӧрысь пӧчӧяс — коді куйлӧ вӧлі, коді пукалӧ — садьсӧ воштісны сылӧн пырӧмысь, мыкталӧм ставнысӧ босьтіс.

— Энӧ полӧй. Ме юавны ӧтитор пыри. Мися, картупель он-ӧ вузалӧй?

Сӧмын на Павел сетіс гӧлӧссӧ, кыськӧ пач сайысь уськӧдчис топыда чышъянасьӧм Ангелина, ӧти киас пурт, мӧдас весавны пондылӧм картупель, да повзьӧм дозмӧр котсӧм ӧдйӧа кутіс горзыны:

— Пет, пет, пет, пет!

— Абу олан керка али мый?— бӧрыньтчис Павел.

— Пет, пет, пет, пет!— бара сяробтіс Ангелина, тайкӧ зургас пуртнас. Гольс игналіс сэсся керка ӧдзӧссӧ да шуис на мустӧма:— Новлӧдлӧны быд пакӧстьсӧ!

Уличӧд водзӧ восьлалігӧн Павел зільліс на вежӧртны, мыйся керкаӧ сійӧ веськавліс, но сідзи эз и вермы. Юрбитанін татчӧс ен тӧдысьясыслӧн? Но мыйла, сідзкӧ, узьланінъясыс? Олан керка? Но кысь сы мында пӧчӧыс? Чой котыр али мый? Ӧдвакӧ!

Мыйда нин восьлаліс Павел, сикт шӧрӧ нин кутіс воны, а морт на эз паныдасьлы. И пырны кутшӧмкӧ керкаӧ нинӧм тӧдтӧг поліс нин: код тӧдас, кытчӧ бара веськалас. Медся на бур, мӧвпыштіс, магазинӧ, веськӧдчывны, вузасьысьыслысь юасьыштны, ӧти сайын и доз, гашкӧ, ньӧбны.

Аддзис нин магазинсӧ: шифера вевта, кильчӧ помас тыртӧм ящикъяс. Но ӧдзӧс вомӧныс кӧрт тас вӧлі зэвтӧма, и томан ӧшаліс.

Паськыд туй лэччӧдіс магазин дорсянь Печора дінӧ, и Павел довгис горув, оз-ӧ аддзы кодӧскӧ сэтысь.

Тырыс пыж, мотора и мотортӧм, сулалісны сэні лыа дорӧсас нырнаныс сатшкысьӧмӧн. Ӧти пыжсянь пожъясис нывбаба.

Исковтышталӧмӧн лыа вывтіыс Павел лэччис сы дінӧ.

— Но-о, кодкӧ и тӧдтӧм?!— казяліс да водзджык шыасис нывбаба.

— Тӧдтӧм, — вочавидзис Павел.— Эстысь буровӧйсьыс ме.

— Оз овсьы гортаныд, кыскасьны колӧ.

— Сэтшӧм нин уджыс миян да.

— Мыйкӧ нӧ сюри эз на?

— Эз на.

— Мед эськӧ оз и сюр!

— Мыйлакӧ?

— Мунанныд бӧр татысь.

— Дӧзмӧдчам али мый?

— Онӧ нӧ, вӧрыслы да ваыслы?

— А бензиныс нӧ оз ков? Со нин кымын мотор асланыдлӧн!

— Сідз эськӧ да. Тэ, гашкӧ, и ыджыдыс ӧні сэні да? Важсӧ пӧ тай чӧвтӧмаӧсь. А юысь и вӧлі, мед грек оз ло-а удтысьӧмсьыс, видзӧдан да, бара нин тані бавъялӧ.

— Ме ӧні сы пыдди.

— Босьт менсьым пиӧс, воас армиясьыс да. Пограничникын ӧні сэні. Абу дыш. Ньӧти на оз ю ни.

— Босьта. Бурильщикӧ на велӧда.

— Сё пасибӧ, сідзтӧ кӧ. А то, мися, сплавӧ мунас да юны медводз велалас. Миян тась, коді сплавӧ ветлӧ, сійӧ и код локтӧ рытнас. Вид кӧть эн. А мӧдарӧ кӧ шуны, абу жӧ ӧні тан мужикуловыслы нажӧтнӧй уджыс. Колхоз вӧлі, да подсобнӧйӧ вӧчисны. Сплавыслы жӧ. Турун пуктан да мӧс видзан удж коли. Но вӧравны нӧшта позьӧ сельпосянь, да оз ӧні важ моз шед быдӧнлы. Гурей нин и коли кыйӧм-выйӧмнас олысьыс. А тэ эськӧ мый тан ветлӧдлан? Лавка воссьӧм жӧ виччысян?

— Ог. Ме могӧн локті. Ми кӧсъям картупель ньӧбны. Тӧвбыд кежлӧ.

— Кодлысь ньӧбны?— юаліс нывбаба, быттьӧкӧ эз гӧгӧрво.

— Йӧзыслысь. Коді уна-ӧ вузалас. Аскомысь, шуам, петкӧданныд кузяла мунысь улича вылас, а ми локтам тракторӧн да доддьӧн и кисьталам доддяс. И мынтысям, дона-ӧ шуанныд,— нюмдыліс Павел.

— Ме ог тӧд,— ышловзис нывбаба.— Кӧть эськӧ вузалан, да... пиняласны гортад локтӧмӧн.

— Мыйыськӧ? Али но... енсӧ ми огӧ тӧдӧй да?

— Оз радейтны тіянӧс. Вайисны пӧ кыськӧ мутиясӧс.

— А ті юасьлӧй, гашкӧ и...

— Ноко, ачыд юав, мый шуас.

— Кодлысь?

— Гурейыслысь. Сылысь тані кывзысьӧны баба чукӧрыс. Лавка мышкас керкаыс, гӧрд пелысь ӧшиньяс костас ӧшалӧ. Сӧмын кӧмтӧгыд пыр, кильчӧ помас кӧмтӧ коль.

— А сійӧ гортас?

— Гортас колӧ лоны. Нылыс, Ангелинаыс, тӧда, вежа керкаын идрасьӧ-а. Сылӧн талун луныс.

— Ме муртса эг пыр сэтчӧ тӧдтӧгыд,— висьталіс Павел.— Пыралі нин эськӧ, да сы мында пӧчӧ ме вылӧ синсӧ сувтӧдісны. Бӧр ӧдйӧджык петі. Олӧны али мый найӧ сэн?

— Быть ӧд кӧнкӧ ов, видзысьыд и вердысьыд кӧ абу. Индом пыдди и лои, вежа керка вӧлі да. Кодлӧн мый лишалас, сійӧс и налы.

— А пенсия ли мый ли? Государствосяньыс?

— Ниӧм,— вочавидзис нывбаба.

— Кыдзи ниӧм? Мыйкӧ ӧд уджавлісны жӧ, тӧдӧмысь?!

— Кутшӧма на! Чернас и пиланас, багырнас и косанас!

— Сідзкӧ, и пенсия мед локтӧ! Оз али мый тӧдны районас?

— Тӧдтӧг оз. Сёысь нин, гашкӧ, волісны. Асьныс на оз кӧсйыны босьтны. Грекысь полӧны. Кык пӧвстӧн пӧ ӧти уджсьыс оз босьтлыны. Некытчӧ оз мунны ни, ваӧ пӧ пырам кытчӧкӧ мунӧм дорысь. Сёрнит сэсся накӧд!

— Чорыд йӧз, сідзкӧ,— дольыштіс Павел.

— Кутшӧм эмӧсь,— кайтіс нывбаба.— А тэ эськӧ ылалін ме дінӧ. Лавка воссьӧм на виччысян ли.

— Ог, ог, збыль картупельла могӧн.

— Но и ветлы да юав Гурейыслысь. Сэсся висьталан меным. Ме тані на лоа. Со на мыйда пожъяланӧй.

Лы кодь ён керъясысь, джуджыд да вевта кильчӧа вӧлі Гурейлӧн керкаыс. Гартола ыргӧн кольча ӧшаліс кильчӧ ӧдзӧсас. Гуль-голь вӧчыштіс сійӧн Павел да бергӧдыштіс, а пидзӧснас личкыштіс ӧдзӧс вылас, игана абу. Ӧдзӧсыс воссис.

Керкаысь посводзӧ паныд петіс кузя лэдзӧм юрсиа да тошка чурт-

чӧс пӧльӧ, еджгов чутӧсь пемыдлӧз дӧрӧма, талялӧм бӧра кыс кӧма, гач кок помъяссӧ сюялӧма сера вурун латшъясӧ. Эз веськыда видзӧдлы, а сингугаліс Павелӧс.

— Позьӧ?— шыасис Павел полӧм пырысь.

— Лок,— нурбыльтіс пӧльӧ да ачыс пырис водзвылас, индіс пуксьыны лабич помӧ.

Уна вожа йӧра сюр, кымынь бергӧдӧма да юрлӧс кодьӧс пуктӧма небыдджык вылӧ, кыпаліс пызан дорын, дзик улӧс судта. Сэтчӧ и пуксис пӧльӧ.

Пыді вежӧсыс эз тыдав Павеллы, пачыс сайӧдіс, а тані, ыджыд вежӧсас, шыбитчис синмас ен ув пельӧсыс: чеччӧга важ кичышкӧд ли мыйкӧ сы модаа дзебис ен ув пельӧссӧ, чегыштліс ӧшалігас джадж дорышӧ инмӧмысь.

— Ті лоанныд Гурейыс?— юаліс Павел.

— Ме лоа.

— А ме буровӧйсьыс татысь. Мастерыс. Ми кӧсъям картупель ньӧбны тӧв кежлас.

— Ньӧбӧй, кодкӧ вузалас кӧ.

— А ті?

— Миян асланым муртса тӧвйымӧн.

— Онӧ жӧ тай, вӧлӧм, полӧй грексьыс.

— Грекуйтысь тэ менӧ кутшӧмкӧ!— муросліс Гурей.— Некод тіянӧс татчӧ эз кор... вӧр-васӧ пежавны!

— Тэнсьыд вӧлі колӧ юавны?— водзӧс чуткис Павел да чеччис, кутчысис ӧдзӧс вугйӧ.

— А кӧть и менсьым. Менам нёльсё вося нин тані вужйыс. Меным овны на тані колӧ.

— Некод абу вужтӧм. Но тэамеаысь кындзи государство на эм, и сылы, кыдзи шуасны, овны жӧ колӧ. Нефть да газ сылы колӧ. Горш косьмӧм моз.

— А ме государствоыслы жӧ кыя да выя татысь. Зарни туйӧ на менам кыйдӧсыс мунӧ сылы. Менӧ война вылӧ эз босьтлыны, мед сӧмын вӧралі. Менам Сталинсянь ошкӧм эм!

— Но и бур. А ӧні тӧрӧдчыны ковмас. И нинӧм он вӧч!

— Но и... пет нин, петысь кӧ!— мыктыліс да крапкис Гурей.

Кильчӧ помын Павел кӧмасис да бара лэччис Печора дінӧ. Пожъясьысь нывбаба сэні на вӧлі.

— Мый нӧ шуис?— юаліс сійӧ Павеллысь.— Ме тан сэтшӧма нин думайті.

— Асланым пӧ муртса тӧвйымӧн.

— Гӧбӧч тырыс дай гу тырыс. А кыкӧн сёйысьыс, ая-ныла. Кыськӧ тай эм, картупельнад нин дойдӧ. Локтӧй тракторнад, аскомысь тай вӧлі шуан, а ме сёрнитла йӧзыскӧд. Додь тырныд на чукӧрмас. Но ковмас босьтны менсьым писӧ ас дінад, кор армияысь воас.

— Ме жӧ кӧсйыси,— вашмуні Павел.— Кыв ог вудж.

— Сідзкӧ, эн и майшась, мун. Лавкаыд рытӧдзыс оз на жӧ воссьы-а.

Печора бердті, кыркӧтшысь буждӧм лыа дорӧсӧд, Павел восьлаліс кывтыд, Горва ю вомлань. Эновтӧм пу баржа, джынвыйӧ нин лыаалӧма, потшис сылы туйсӧ, ковмис кавшасьны кыркӧтш йылас. И сэки жӧ баржа сайсьыс сунтола пода туйӧд кыпӧдчис Ангелина, ва тыра ведраяса. Сійӧ, тыдалӧ, пывсян нин ломтіс пӧчӧясыслы: вежа керка йӧр бокын тшынасис пывсян.

Повзьӧмысла Ангелина муртса эз уськӧд ведраяссӧ, лёк ногӧн и лэдзис муас, ваыс солькнитчис кӧмтӧм кокъяс вылас, пожъяліс найӧс ӧшйӧм лыасьыс.

— Вӧлӧма на тай енмыс! Пышйин сэк вӧрсьыд, ӧнтай пуртӧн ме вылӧ зырӧдлін, а вот и шедін!— шмонитана шуис Павел.

— Волан кӧ эськӧ кинад!— тасавліс быттьӧкӧ Ангелина ассьыс кияссӧ морӧс весьтас.

— Ог нин... важ тӧдса кузя.

— А ме тэнӧ тӧді жӧ бӧрынас. Югыд-Лягаысь тэ. Бажуков Павел. Ме витӧд классӧ волі велӧдчыны Ленвадінӧ, а тэ вӧлі сизимӧдын нин сэн велӧдчан. Сэсся ме дугді-а.

— Тӧда. Перна новлӧмсьыд тэнӧ сэтшӧма видісны. А тэ эн сетчы!

— Эг. И ӧні ог сетчы.

— Но сэк тэ, шуам, эн на ас вежӧрнад ов. А ӧнісӧ мый тэныд выв-ті енсьыс?

— Ловтӧ югзьӧдӧ. Бур вылӧ ышӧдӧ. Пывсян со вот ломта матушъяслы. А сідзтӧ ӧд он и тӧд, мыйла олан му вылас.

— Мыйла нӧ он тӧд? Уджалан кӧнкӧ, он сӧмын дон понда. Семья сэні. А кодлыкӧтӧ отсавны ен оз на ков. Сідз на отсалан.

— А еннас гажаджык. Некор оз веськодь овлы. Мукӧдыс эськӧ корсьӧны веськодьсӧ да. Вина дучкасны, да шог ни долыд, былялӧм синмаӧсь. Важӧн нин гӧтыра?

— А-а... абу на важӧн,— шӧйӧвошлі Павел виччысьтӧм юалӧмсьыс.— А мыйӧн тӧдан, мый ме гӧтыра? Кодкӧ висьталіс?

— Куштанов али коді сэн тіян эм.

— Тэ сыкӧд тӧдса?

— Ме абу. Меным оз ков шлавӧыд,— вочааліс Ангелина.

— А кыдз нӧ эськӧ сійӧ висьталіс?

— Меным эз. Батьӧлы. Ме пыдіын вӧлі да кывлі. Выль мастер пӧ воис, да эгӧ кутӧй лӧсявны. А ме таӧдз висьтасьлі батьӧлы, кыдзи тэ сибавлін ме дінӧ вӧрас. Но, батьӧ и юаліс сэсся Куштановыслысь, гӧтыра абу на тэ.

— А кутшӧм нин мог суис Куштановсӧ батьыд дінӧ?

— Ме ог тӧд. Ме сэсся скӧрми тэ вылӧ да водзджык и муні гортысь картаӧ. Идрасьны да рытъя лысьтысьны. А локті да, батьӧ гӧна кывъя нин, а Куштановыс сылӧма. Сідз пӧ пукалім, юалі аскинас да.

— А мыйысь ме вылӧ скӧрмин?— шпыньмунлі Павел.

— Мый нӧ, шмонитнытӧ весиг он куж. Корасьны пӧ вола, а ачыс гӧтыра. И ӧні со бара. Кыйӧдны колӧ, кытчӧ ме муна. Быттьӧ ме ог на тӧд нинӧм.

— Эг кыйӧд. Абу сыысь грека. Ме бӧр нин довга вӧлі таті ва дортіыс.

— Но и довгы. Меным некор жӧ тэкӧд сулавнысӧ. Кодкӧ аддзылас да...

Павеллӧн эз на вӧрзьыссьы. Ангелина сэки ӧдйӧ босьтіс ведраяссӧ да тэрыба тувччаліс пывсян дінӧ. Лӧсьыд пӧкъя еджыд кокъясыс сылӧн тірӧдісны веж петкӧдлана, кӧть вӧтчыв да кутыштлы.

14

Сейсморазведка отсӧгӧн аддзӧм воддза муткыръясыс кӧ вӧліны, серпасалӧмӧн кӧ шуны, Тиманлӧн поэтырысь на, то Жеб-Ёль муткыр, кодӧс Самарин ва пыдӧсысь черидӧс моз югзьӧдіс, куйліс Печорскӧй джумгӧрын нин.

Зэв на ичӧтик вӧлі сійӧ: вомӧн ногыс куим, кузьта ногыс нёль километр. Быттьӧкӧ лёль, коді медводдзаысь на катӧ кульмыны чужан юас. Но ӧд посниыскӧд и гырысьыс локтӧ, сійӧ жӧ юас пырӧ, а оз кытчӧкӧ мӧдлаӧ. Та вӧсна Самарин эз и дзеб долыдлунсӧ, кор сёрнитіс комбинатса актив водзын да корис ӧдйӧджык «кыбны» Жеб-Ёльсӧ, медым сэсся тӧдӧмӧн нин йӧткыштчыны сысянь Печора кузяыс: кывтыд ли катыд.

Ыштӧ шог бермас вайны сылы Жеб-Ёльыс, Самарин, дерт, некутшӧма эз виччысь. Ис ни ру кӧть оз петкӧдлы медводдза скважинаыс, и то на оз ло весьшӧрӧ сійӧс писькӧдӧмыс: неыджыд интервалъясӧн кузяла, куим километр пыдтаӧдз, босьтасны буритігас кернсӧ, и Печорскӧй джумгӧрыс оз нин ло сэтшӧм тӧдтӧмӧн. Ӧти кывйӧн кӧ, параметрическӧйӧн скважинаыс век нин кольӧ. А сюрас кӧ мыйкӧ, а колӧ сюрнысӧ, джуджыд муткырыс да ёнвевта, сэки и жугыльтчывнысӧ весиг нинӧмысь.

Ленвадін сиктын сулаліс тӧвсӧ Самаринлӧн сейсмопартияыс. «Лыйлісны» мусӧ туйяс вывсянь, кытчӧ сӧмын позис кыскывны трактӧрӧн сейсмостанциясӧ. Но медся нин сьӧкыд вӧлі нюжӧдны кӧсаяссӧ *: коліс веськыда, а мутшкӧс пӧрысь вӧрыс эз сетчы керасьтӧг да весасьтӧг, вежонъясӧн сёйис кадсӧ.

Сэтчӧ, Ленвадінас, и звӧнитіс Самаринлы Горынин.

— Кысянь тэ?— юаліс Самарин.

— Жеб-Ёльсянь. Магарыч тэсянь, Иван Иванович! Пуксьы трак-

* К ӧ с а — уна канала кабель, кытчӧ йитӧны сейсмоприёмникъяссӧ.

тор вылӧ и веськыда татчӧ. Но, колӧкӧ, кежав райцентрас. Шампанскӧй пӧ сэні эм. Босьт унджык.

— Аттьӧ, Виктор Сергеевич! Ме гӧгӧрвои. Кӧть дзонь ящик!

— А сытӧг тэ он и мын. Свабируйтім * на сӧмын скважинасӧ, а газ нин уськӧдчис. Сэтшӧм факел сэсся ӧзтылім, шыыс — быттьӧкӧ вертолёт вылысад пуксьӧ. Тӧдан, кутшӧм дебитыс? Медся ичӧт штуцернас миллион джын кубометр суткинас! Ме тан арталі нин ылӧсас.

— «Шапкаас», сідзкӧ, веськалінныд.

— А коді «шапкасӧ» индіс! Сьӧлӧмсянь чолӧмала, Иван Иванович! Ӧні некод нин оз лысьт шуны, абу пӧ Комиын перспективаыс.

— Абу на тайӧ ыджыд газ,— дольыштіс Самарин.

— Кыдзи абу?!— чуймис Горынин.— Татшӧм дебитыс мирас гежӧд овлӧ!

— Да. Но некысь сэн уна газыслы лоны.

— Кытысь, сідзкӧ, сэтшӧм давлениеыс?

— Пластсьыс, дерт. Но пластыс вятскӧй мегыр кодь. Чукӧрмис дзик йылас став газыс и шеді налькйӧ моз: увсяньыс ва топӧдӧ, вывсяньыс аргиллит ** личкӧ. Розьӧдӧма лои вевтсӧ, и чепӧсйис. А тэ, кӧнкӧ, шызьӧдін нин комбинатсӧ?

— Юӧрті, дерт. Аски комиссия нин локтӧ.

— Коді веськӧдлӧ?

— Варнаков. Сійӧ тай звӧнитліс, виччысь пӧ.

— Буртӧ сылысь он босьт,— чӧв усьлі да кайтіс Самарин.— Кутас быд жыннянӧ бувгыны, ыджыд газ пӧ сюри, а сэсся ме жӧ и мыжма, мыйла Печорскӧй джумгӧрас пыра. Ме вола жӧ аски! Ыстыв мела кутшӧмкӧ машина райцентрӧдзыс, а ме сэтчӧдз вӧлӧн пета.

— Но,— кӧсйысис Горынин.

Кор Самарин воис Жеб-Ёльӧ, Варнаков вӧлі мунны нин лӧсьӧдчӧ, пуксьӧ аслас «козликӧ». Горынин сійӧс колльӧдіс мыжа чужӧмӧн.

— Именинниклы кузь нэм!— гӧрӧдіс Варнаков да лэптыліс кисӧ, но воча Самаринлань эз вӧрзьышт.

— Кузь нэмыд быдӧнлы лӧсялӧ,— шуис Самарин матыстчигмозыс. Сувтіс матӧник, но эз киасян выйӧ.

— Ог гӧгӧрво ме тэнӧ, Ваня. Позьӧ шуны, уна вося блокада лои орӧдӧма, а тэныд весиг абу нимкодь.

— Ме тэнӧ, Коля, ог жӧ гӧгӧрво.

Варнаков казявтӧг эз ов Самаринлысь нерыштӧм кодь чуткӧмсӧ. Кызӧктіс кымыныськӧ, медым дзебны ас выйсьыс вошлӧмсӧ.

— Энлы, энлы,— шуис тэрыба.— Меным Горынин висьталіс нин тэнсьыд полӧмтӧ. Тэ ногӧн, оръясьӧм муткыр тайӧ?

— Абу. Эськӧ ми казялім, корлыйлім.

— Сідзкӧ и, водзӧ на вермас газыс татчӧ мигрируйтны.

— Абу сійӧ пӧдан чери. Сэк эськӧ тайӧ ӧти скважинаыс тырмис, медым дзоньнас Печорскӧй джумгӧрсӧ кыйны. Колӧ ён муткыръяс аддзыны.

— А тайӧ, Жеб-Ёльыс, шмонитӧм на тэнад вӧлі? Бӧр кӧсъян ассьыд кывъястӧ босьтны, мый актив вылас шуин?

— Нинӧмла меным найӧс бӧрсӧ босьтны. Ме ыджыд газ эг и кӧсйысьлы татысь.

— А ми кыдз кужам? Ми татчӧ туй писькӧдім, буровӧй восьтім, сы мында нин быдсяма грузсӧ пыртім... Помтӧмӧн чайтан государствоыслысь зепсӧ?

— Бурджык нин, сідзкӧ, пӧръявны, мый ыджыд газ сюри?— гарыштіс Самарин.— Сорассим, бӧрынас шуны?

— Бурджыкыс... он кӧ тэ кут сюйсьыны, кытчӧ оз ков,— вочааліс Варнаков.— Тӧд ассьыд уджтӧ, и тырмас тэсянь. А тані тэныд и дзик нин нинӧм вӧчнысӧ.

Вӧрзьӧмӧн тшӧтш бергӧдчысь «козликлӧн» сьӧд тшыныс качис кӧдзыдысла вывлань да кучкис Самаринлы чужӧмас.

— Лок, шонтысь, Иван Ивано-

---

* Свабируйтны — сёй лятисӧ лэптавны свабӧн, гумлалан инструментӧн.

** Аргиллит — чорыд порода, измӧм сёйысь.

вич,— чукӧстіс Горынин да довкнитіс юрнас бурдомлань.

— А ме вайи шонтысянсӧ,— серӧктіс Самарин. Но серамыс, дерт, курыд артмис.

Жеб-Ёльӧ писькӧдӧм мукӧд скважинаыс эз нин сэтшӧмӧс петкӧдлыны газсӧ, кыдзи медводдзаыс, а «шапка» гӧгӧрсаыс и ньӧти эз, сола ваӧн сӧмын пызйыштісны. Но горув йӧткӧм из моз быгыльтчис нин сёрниыс и вӧчӧмыс, и сувтӧм эз на тыдав. Весиг газетъясын кутісны гижны выль кар йылысь, коді регыд кыптас Печора бердын.

Ӧтитор такӧдіс на Самаринӧс: эз на вӧв дорйӧма Жеб-Ёльсӧ ГКЗ*-ын. Ӧлӧдӧм могысь, медым кӧть сэні оз янавны, вӧзйысис Самарин комбинатса начальник дінӧ, кор лӧсяліс Угдымӧ аслас могъясӧн.

— А ме тэнӧ ачым вӧлі кӧсъя корлыны,— шуис сійӧ, сувтліс пызан сайсьыс Самаринлысь кисӧ кутлыны да.— Пуксьы да висьтась, мый выльыс.

— Нинӧм на сэтшӧмыс, ме Жеб-Ёль понда на вӧзйыси.

— Сы йылысь бӧрынджык. Қывзыв менӧ. Мый тэ шуан, ми кӧ сейсморазведочнӧй экспедиция восьтам? Мед кык-куим партияӧн уджавны?

— Водз на. Колӧ на нырвизь босьтны.

— Бара нырвизь? А Печоралань сетчӧмыс, кыксё сайӧ нин километрсӧ ылыстчӧмыс, мый, тэ ногӧн, вӧлі? Ме тіянӧс сэтчӧ веськӧді, энӧ асьныд ті Тихомировкӧд кыскӧй сэтчӧ став комбинатсӧ?

— Ми,— вочавидзис Самарин.— И ог чайтӧ, мый весьшӧрӧ.

— Ме ог жӧ чайт,— бурасьыштіс комбинатса начальник.

— А ӧні выль нырвизь колӧ босьтны. Печорскӧй джумгӧрас нин. Позьӧ лунвывлань сетчыны, Печора йывланьыс, а позьӧ и войвывлань. Но сэні нӧшта на джуджданмӧны осадочнӧй породаясыс.

— Но и кодарас тэ лыддян бурджыкӧн?

— Ог на лыддьы. Чайта на сӧмын. Жеб-Ёль сертиыс кӧ, войвывлань колӧ мунны. Да и важ геосъёмочнӧй материалыс сэтчӧ жӧ ёнджыка чуйдӧ. Ыджыдджык лыбӧмъяс сэтысь индалӧ осадочнӧй породаясыслысь. Аддзам кӧ ыджыд муткыр, вермам и ыджыд газ аддзыны.

— А Жеб-Ёльыс сідз-тадз на?

— Чӧв овны на колӧ сы йылысь. Босьтны, дерт, газсӧ, а мыйла карсӧ сэтчӧ лэптыны?

— Но, кар кузяыд ме, гашкӧ, тэкӧд и ог на вензьы, кадыс петкӧдлас, но кыккирудз овны миянлы ӧні некод нин оз сет. Миянӧс Москва нин торшӧдлӧ, са вӧчан заводӧ мед ӧдйӧджык воис сэтысь газыс. А водзӧ нӧшта кутас, выль куйлӧдъяс мед восьтім. И тырмас тэныд ӧти сейсмопартияын сюзь моз пукавны. Котыртам экспедиция, и босьтан сійӧс ас вылад. Кутш моз сэсся лэбав. Тайӧ, ӧти-кӧ.

— А кӧні лоӧ базаыс?

— Угдымын, дерт.

— Квартираяс ковмасны.

— Аддзам кымынкӧтӧ. А сэсся сьӧм корам, да аслыныд олан керка лэптанныд. Тайӧ, ӧти-кӧ. А, мӧдкӧ, колӧ ветлыны Москваӧ, дорйыны Жеб-Ёльсӧ. Мунанныд тэ, Варнаков и...

— Ме ог мун,— кайтіс Самарин, эз нин виччысь коймӧд морт шуӧмсӧ.

— Қыдзи он мун?— скӧрмис комбинатса начальник.

— Ог мун, и ставыс.

— Тэ эн шмонит. Тӧдан, кыдзи татшӧмторсӧ позьӧ бергӧдны? Дыр гӧтыртӧ он аддзыв.

— Тіян право, начальник ёрт.

— Ме горнӧй инженер, кӧсъян кӧ тӧдны. И морт на кутшӧмкӧ. Мыйла он мун? Варнаковсӧ он лэпты?

— Ог лэпты. Но ветлі эськӧ и ӧтилаын сыкӧд дорйыси, вӧлі кӧ мый дорйынысӧ.

— Полысь кутӧмыд лоны, ме видзӧда да.

— Гашкӧ. Но асьтӧ пӧръявны абу жӧ кокни. Огӧ на кӧ государствосӧ татчӧ каттыльӧй.

— А, ноко, лэбзьыв Жеб-Ёляс.

---

* ГКЗ — Государственная комиссия по запасам, роч ногӧн.

Ме тшӧкта, мед дасьтасны вертолёт.

— Ме тӧрыт на бара сэні вӧлі. Кежалі татчӧ локтігӧн.

— Но мый, абу сэн газыс? Усьӧма нин дебитыс?

— Усяс регыд,— шуис Самарин.

— Мыль тэныд кыв йылад!— вочааліс комбинатса начальник.

— Со керныс продуктивнӧй пластсьыс. Нарошнӧ чуктӧді аслым вылӧ ичӧтик тор,— кыскис зепсьыс да петкӧдліс Самарин пемыд изтор.

— Лёк, тэ ногӧн?

— Абу. Классическӧй на. И горсйӧсь, и йиджтысяна.

— Мый нӧшта, сідзкӧ, тэныд колӧ?— ярскӧба юаліс комбинатса начальник.

— Нинӧм оз. Эскӧдана, сідзкӧ, девоныс Печорскӧй джумгӧрас. А Жеб-Ёль вылӧ лача кутны нинӧмла. Жебиник муткыр, усян бордъяса. Мый вӧлыштіс газыс, ставыс нин «шапкаас». Сійӧн и ыджыд дебитыс. А сэсся чисмӧнӧ, и колям потӧм пыж дінӧ.

— Чотӧдін тэ менӧ, Самарин, ок, чотӧдін!

— Эг велавлы ылӧдчынысӧ.

— А вай сідз тэа-меа сёрнитчам?! Ме тэнсьыд ӧні кывзыся, а тэ меным сы пыдди выль муткыр аддзан, бурӧс нин. И он коркӧ, а регыдӧн.

— Ен мед сетас, ме абу паныд,— вочавидзис Самарин.

Нефтьлысь ли газлысь выль куйлӧд восьтӧм век зурӧдлӧ геологъясӧс да промысловикъясӧс. Ӧтиясьслы колӧ озырджыкӧн шуны куйлӧдсӧ, сы могысь найӧ и корсьысьӧны, а мӧдъясьслы бурджык, гӧльджыкӧн кӧ урчитасны: ичӧтджыкӧс сэки и плансӧ сетасны.

Тихомиров ловъя дырйи на, выльӧн восьтӧм куйлӧд донъялігӧн, Самарин вензьывліс Варнаковкӧд, коді зільліс чинтыны арталана запассӧ. И тайӧ вӧлі гӧгӧрвоана. А ӧні найӧ быттьӧкӧ вежсисны местанаыс.

Комбинатса начальник чукӧртіс совещание да ӧлӧдіс сэні Варнаковӧс, медым сійӧ дугдіс нин ӧвтчыны Жеб-Ёльӧн, кыдзи номъясысь кыдз пу вожйӧн. Но Варнаков эз на ӧвсьы, мудера ыстысис сы вылӧ, мый кад нин тырвыйӧ бергӧдны Рӧдиналы уна во чӧжӧн босьтӧм аванссӧ, а сэсся казьтыліс и ГКЗ-ын ассьыс дорйысьӧмсӧ: кутшӧмкӧ ногӧн сійӧ вермӧдчӧма дорйыны Жеб-Ёльсӧ матӧ шӧркодь куйлӧд туйӧ.

Ӧні Самарин каитчис нин, мыйла тшӧтш эз ветлы Москваас. Дерт, и Варнаковлысь юаласны, кытчӧ пӧ воши сы мындатӧ дорйылӧм газыс, кор чисмунӧ Жеб-Ёльыс, но сійӧ, тӧдӧмысь, оз на шӧйӧвош, Самарин вылӧ став мыжсӧ вожӧдас, со пӧ коді пыртӧдіс миянӧс Печорскӧй джумгӧрас.

Но эз на сӧмын та бӧрся вӧтлысь Варнаков. Эскӧмыс мед оз ло Самаринлы кыдзи геологлы, со на мый, тыдалӧ, коліс сылы. Мунны Угдымысь ли юсьыны ковмас сэки Самаринлы, и сідз ли тадз мынӧма лоӧ сыысь. Мӧд ногыс Варнаковлы аслыс ковмас воштысьны кытчӧкӧ: тувсов шонді моз лунсӧ и войсӧ кутіс югзьӧдны олӧмыс партиялӧн кызьӧд съезд бӧрын.

Угдымын нин оліс Самарин, ноксис сейсморазведочнӧй экспедиция котыртӧмӧн, медым локтан тӧвнас некымынлаті нин «лыйлыны» Печорскӧй джумгӧрсӧ. Но Жеб-Ёльӧс Варнаковлӧн мырдысьӧн лэптӧмыс лётъялан лызь пӧв моз дзугис сійӧс. Унаысь нин кӧсйыліс пыравны Варнаков дінӧ да казьтыштны ӧттормӧдтор, сӧмын некыдз эз слӧймыв. Варнаков тӧдӧмӧн пышъяліс сыысь: то сылӧн заседание, то кытчӧкӧ мӧдӧдчӧ, то нӧшта мыйкӧ.

— Рытыс ӧд миян,— шуис ӧтчыд Самарин телефон пыр.

— Рытыс менам аслам,— ӧдйӧ вочааліс Варнаков.

Дерт, позьӧ вӧлі и тӧдлытӧг босьтны да зым пырны Варнаков дінӧ, пуксьыны сылы воча да гарыштны кыв-мӧд, мед виньдылас, но Самарин эз на мун та вылӧ. Эз мыйыськӧ полӧм понда, а эз на вӧв сылӧн ӧти зэв мӧрччанатор. Сійӧ гижис письмӧ, медым реабилитируйтісны Тихомировӧс, кӧть нин кулӧмасӧ, и виччысис воча кыв.

А кадыс эз сулав, ӧддзис на быт-

тьӧкӧ воссьӧм ю моз да кылӧдіс олӧм бердсьыс шедана лӧпсӧ.

Комбинатӧс сетісны мӧд министерстволы, и тайӧ пыр жӧ тӧдчис: уналӧн, кодъяс эз вӧвны специалистъясӧн, быри важ уджныс, а таысь нин уси сэтшӧмъясыслӧн и морт доныс, ветлытӧм сьӧмӧ пӧри.

Ӧти лунӧ, Самарин вӧлі видлалӧ сейсмопартияысь вайӧм материалъяс, сы дінӧ кабинетас, калькӧдӧм ӧдзӧс костӧд юрсӧ сюйлӧмӧн, вӧзйысис Бедин, лӧсталан васӧд синъяса да багралан чужӧма, сӧмын на ресторанысь, тыдалӧ. Погонъястӧм вижов кителя вӧлі пырысь Бединыс, морӧс шуйгаладорас, китель улас, тӧдчис мыйкӧ дзебӧмтор.

Сейсмограммаясыс эз вӧвны ышӧданаӧсь, и Самарин кыліс асьсӧ пӧръясьӧма кодьӧн, но Бединлӧн локтӧмыс ыззьӧдіс сійӧс, нимкодьлун на ловзьӧдіс усьлӧм сьӧлӧмас.

— Но, мый нин висьталам, гражданин начальник?— дэльӧдана кыпыда юаліс Самарин.

— Удж корсям,— жугыля серӧктіс Бедин, эз лӧгась.

— Эз ӧмӧй сетны кутшӧмкӧ удж? Сы мында во... верой и правдой, кыдз шуасны. Абу весиг мича тадзтӧ.

— Пӧжарнӧй депоӧ ыстӧны, а оз менӧ кыскы сэтчӧ. Да и уждоныс...

— Зато формаа колян,— каймӧстіс Самарин.

— А-а, кодӧс ӧні форманад повзьӧдан?!— нюмыртчыліс Бедин. Сійӧ, тыдалӧ, висьтасьны и локтіс, кальӧга асьсӧ кутіс, мед сӧмын Самарин эз скӧрмӧдчы сы вылӧ да аддзис сылы бурджык удж. И эз ков падъявны, мый сійӧ оз ло инаӧн.

— Мый нӧ эн Варнаковлысь кор кутшӧмкӧ должность? Ӧдйӧ на эськӧ и аддзис сійӧ тэныд.

— Мынтӧдчӧ сійӧ меысь. Мед эг синсӧ ёр. Пыралі нин ме сы дінӧ.

— А меным ӧд тэ абу жӧ... сват ни брат, сідз кӧ нин шуны!

— Ме тэныд верма висьтавны мыйкӧ...

— Ниб-Юад волӧмтӧ? Ог кӧсйы кывзыны!

— А, чайтан, аслым меным тайӧ коліс? Бӧж вылӧ ті меным талялінныд Тихомировыскӧд? Лӧгӧй менам петіс тіян вылӧ?

— Варнаков тэнӧ ыстіс. А тэныд, йӧй понлы моз, медтӧ усьӧдісны сӧмын, оз-ӧ малыштны бӧрынас,— гарыштіс Самарин.

— Вот тайӧ збыль!— кайтіс Бедин.— Аддзан, кутшӧм на ме мортыс, ачымӧс весиг эг жалитышт? Босьт удж вылӧ дінад! Лолӧс пукта тэ вӧсна водзӧстӧ.

— Ӧти лолыс нин меным тырмас. Да и абу тэныд уджыс.

— Оз на быдлаӧ специалист ков. Шуам, быт кузя вежысьӧн?

— Абу менам тэныд уджыс,— вочавидзис Самарин.

— Но, ладнӧ!— наяна нюркнитіс Бедин да чеччис. Сюйліс кисӧ китель пӧла улас да кыскис ассьыс вӧвлӧм форменнӧй фуражкасӧ.— А ме видза на тайӧс!

— Кӧчӧн чайтан олӧмсӧ, бӧр на сэтчӧ волас, кытш вӧчас да? Тайӧс тэ кӧсйин висьтавны?

— А мый, оз вермы?!

— Гажыд нин быри сволочлӧн? Йиркнита вот стенланьыс!

Бедин удитіс уйкнитны, эськӧ Самарин иналіс ассьыс курыд колӧмсӧ. Долыдпырысь на эськӧ иналіс. А приёмнӧйын, кытчӧ сійӧ уськӧдчис сэсся Бедин бӧрся, падмис Балашовалӧн, секретарь-машинистказлӧн, шемӧса видзӧдлӧмысь.

Дерт, пасьтасьны кӧ сэн кутіс Бединыс, колӧкӧ, эз на вермы кутчысьны, но мӧдыс нетшыштіс тувйысь пасьсӧ да шапкасӧ да водзӧ уйкнитіс, зымӧдіс, кылӧ, коридорӧд.

Пӧсь вывсьыс Самаринӧс выль колӧм шымыртіс: ӧні жӧ шавксьӧдлыны комбинатӧ, пыравны Варнаков дінӧ, панны сыкӧд сёрнисӧ Жеб-Ёльсянь, а сэсся и Тихомиров вылӧ вуджны, юавны, усьлывлӧ оз Тихомировыс сылы вӧтӧн.

— Оз ков, Иван Иванович,— лабутнӧя ӧлӧдіс Балашова.— Оз ков ӧні тіянлы некытчӧ мунны.

— Мыйла нин?— скӧрысь на и шуис Самарин.

— Аслыныд верманныд лёкӧс вӧчны. Кутны позьтӧмӧсь ті ӧні. Сс весиг киясныд тіралӧны. Кывзысьӧй менсьым. Воас на и тіянлы медбур луныс.

...Олӧма нин нывбаба, шупалӧм чорыд чужӧма да лӧсявтӧм лӧнь руд синъяса, сулаліс Самарин водзын, эз весиг пуксьы индӧм улӧс вылӧ. Ньӧти лачатӧг сійӧ вичӧысис мыйкӧ шуӧм и каитчис нин, буракӧ, мыйла и локтіс татчӧ вӧзйысьны удж вылас.

А Самаринӧс чуймӧдіс сылӧн паспортыс, кӧні кык во сайын на вӧлӧма московскӧй прописка. Сідзкӧ, мыйкӧ кыскис на сійӧс Угдымас.

— Верӧс дінаныд локтінныд татчӧ?— юаліс Самарин да бӧр мыччис паспортсӧ.

— Да,— нориника кайтіс Балашова.— Ме сыись эг ӧткажитчыв. И водзджык нин эськӧ локті, да эз на позь водзджыксӧ. Ті меным веськыда висьталӧй, ог кӧ шогмы. Менам велалӧма нин.

— Да ті пуксьӧй. Тіян, тӧдӧмысь, специальность эм кутшӧмкӧ?

— Ме пединститут помавлі, а верӧсӧй бауманскӧй училище. Сэсся, кор босьтісны верӧсӧс, меным ковмис мунны школаысь. Ме сэн литература велӧді.

— А бӧр кӧ школаӧ? Ӧні позьӧ нин, ме чайта.

— Ог, ме коли нин школасьыс. Оз позь челядьсӧ сідз-тадз велӧдны.

— А кӧні ӧні верӧсыд?

— Тані, мехзаводас уджалӧ. Инженер-литейщик сійӧ. И ме сы дорын уджала. Но сьӧкыд меным лои, пӧдны куті. Сэні, тӧданныд, кутшӧм сынӧдыс.

— Мунанныд регыд татысь. Восьяс, кыдз шуасны, туйыс.

— Воссис нин. Реабилитируйтісны нин сійӧс. Отпускӧ нин ми петалім. Но оз на кӧсйы сійӧ татысь мунны. Быд рыт выль луяс чертитӧ. И ме сійӧс гӧгӧрвоа. Ӧні сылы колӧ дзик выльысь асьсӧ петкӧдлыны.

— Но, мед, сідзкӧ, мойвиас сылы. А ті аски локтӧй удж вылӧ. Сӧмын, ог тӧд, кутшӧмджык удж тіянлы аддзыны.

— Ме печатайтчыны кужа, но...

— Вот и бур! Меным буретш секретарь-машинистка колӧ.

— Гашкӧ, оз на позь меным сэтшӧм удж вылас? Ӧд быдсяма материалыс кутас ме ки пыр мунны. Сы вылӧ эскӧм колӧ.

— А ме тіянлы эска,— шуис Самарин.

— Аттьӧ,— бӧрддзис Балашова нюмъялан синъясӧн.

...И Самарин ӧні кывзысис тайӧ авъя да югыд лов пытшкӧса аньыслысь, бӧр пырис кабинетас, пуксис водзӧ видлавны сейсмограммаяссӧ.

А недыр мысти Балашова пыртіс сылы заказнӧй письмӧ вӧсньыдик да паськыд лӧз конвертын. Сӧмын на пӧ вайисны. Дзик тыртӧмӧн видзӧднысӧ чайтсис конвертыс, и сӧмын чуньяс улас Самарин кыліс, мый пытшкас мыйкӧ эм.

Ленинградскӧй областнӧй судлӧн штамп сьӧдаліс конверт вылас, и Самаринлӧн сибдыліс лолыс мӧвпыштӧмысь, мый корӧмсӧ сылысь абу могмӧдӧмаӧсь, мыжаӧн кольӧмаӧсь Тихомировӧс, сійӧн и дженьыдик ыстӧм воча кывйыс, ичӧтик бумага тор вылын.

Збыльысь, шӧри на кусыньтӧм лист джын сӧмын и вӧлі конвертас. Полӧмпырысь Самарин паськӧдіс сійӧс да кутіс лыддьыны, бокша ног синъяссӧ чӧвтавліг. Воис кывъясӧдз — «...приговор отменен ввиду отсутствия состава преступления»— и лигышмуні нимкодьысла, ӧшӧдчис морӧснас пызан дорыш вылӧ, жуйгӧдчыліс.

«А мортыс абу нин!»— югнитіс сэсся юрас, и тайӧ сотыштысь курыдыс ӧдйӧ да зумыда чеччӧдіс сійӧс. Зэлалӧм да зумыш чужӧма, петіс Самарин приёмнӧйӧ, нетшыштӧмӧн восьтіс шкап ӧдзӧс, кӧні ӧшаліс пальтоыс.

— Ме комбинатӧ, — висьталіс Балашовалы.

Балашова ӧлӧдана видзӧдліс сы вылӧ да шыӧн ышловзис, точкыштіс кымыныськӧ машинка вылас, но, тыдалӧ, эз нин вермы кутчысьны мыйкӧ шуӧмысь, жугыля гарыштіс:

— Иван Иванович, ен могысьӧн, босьтӧй асьнытӧ киӧ, сьӧкыд сёрни вылӧ кӧ мунанныд. Ті жӧ вежӧра морт!

— А мый нӧ ме, вошлывла вежӧр вывсьыс?

— Онӧй. Но ті зэв кокниа сетчанныд асланыд рулы, и сійӧ нин сэсся тіянӧн веськӧдлӧ. А лӧг пет-

кодлысьясыдлы тайӧ и колӧ. Он и тӧдлӧй, кежӧдасны колана сёрнисьыс, и лёкнытӧ песӧм сӧмын и артмас тіян. Энӧ вунӧдӧй та йылысь.

— Аттьӧ,— кайтіс Самарин да петіс тэрмасигтыр.

Локтіс сійӧ комбинатӧ, кайис мӧдӧд судтаӧ и сэні, коридорас, аддзысис Варнаковкӧд, коді, тыдалӧ, пыралӧма вӧлі комбинатса начальник дінӧ и ӧні восьлаліс аслас кабинетас. Быттьӧкӧ папка, кутіс Варнаков ӧшӧдӧм шуйга киас дзик ӧти бумага лист.

Самарин лӧсьӧдчыліс сылы паныд, но Варнаков муртса синмаліс да ньӧти вӧрзьывтӧм чужӧмӧн кывтіс дінтіыс. Самарин здук кежлӧ шӧйӧвошлі, сэсся чепӧсйис да вӧтчис Варнаков бӧрся кабинетас.

— Мый тэныд?— эрыштчыліс Варнаков.

— Сёрнитны колӧ.

— Некор меным. Ме доклад гижа. Помавны колӧ.

— Гортад помалан. Рытыс аслад, кыдзи тай шуан,— Самарин пуксис пызандорса креслӧӧ.

Варнаков жӧвъялыштіс букыша, кӧсйыліс пуксьыны жӧ, но быттьӧкӧ эз лысьт да чирӧстіс:

— А мый эськӧ тэ быгзян ме вылӧ?

— Дугды Жеб-Ёльыслы молебенсӧ сьывны.

— Ме сэтысь газ нин босьта! И ог этша!

— Но и босьт. А нинӧмла сэтчӧ манастырсӧ вӧчны.

— Ку-кутшӧм сэн манастыр?!— мыктыліс Варнаков.

— А регыд бырӧ сэсь газыс, кодлы сэки тэнад карыд кольӧ?

— Тэ ассьыд шогав, ме ассьым жӧ.

— Сӧмын тэ менӧ жӧ и мыждан сэсся, сідз ӧд? Пыртӧдіс пӧ кытчӧкӧ, кор вӧлі Тиман пӧлӧныс на позьӧ мунны. И мынан сэк меысь кокниа.

— Мыйла быть колӧ меным тэысь мынтӧдчыны?

— А кыдзи нӧ?!— читкыртчыліс Самарин.— Тихомировыд абу нин. Ме код тӧдас кӧн лоа. И инасяс сьӧлӧмыд.

— Тэ... тэ этшаджык рез тан дультӧ!— ырыштчыліс Варнаков.— Эг ме некодӧс суклявлы.

— И Бединсӧ эсійӧс эн ыстыв Ниб-Юас?

— Эг. Но мед тэ ногӧн. Мый тэ кӧсъян, водзӧс ӧні менӧ пуксьӧдны?

— Кӧсъя, мед лыддин тайӧс,— Самарин петкӧдліс Тихомиров йылысь воӧм воча кывсӧ.

— Но, оправдайтӧмаӧсь, шуны кӧ. Но и мый? Ӧні уна сэтшӧмыд,— дольыштіс Варнаков, лыддис да.

— А вӧтӧн кӧ уськӧдчас? Мый ӧні сылы вочавидзан?

— Мыйла торъя меным сійӧ уськӧдчас?

— А кодлы нӧ?! Морт виысь пӧ тай вӧтасьлӧ виӧмасӧ, а тэ ӧд сійӧс помалін жӧ, эн сӧмын ӧтчыдысьӧна.— Самарин чайтіс, мый Варнаков вувзьысяс сы вылӧ, да тойыштӧдчис-сувтіс креслӧсьыс.

Вежыня вомӧн Варнаков зяткыліс пиньнас, сэсся лимӧставліс, тайкӧ бӧрддзас, и друг посниа серӧктіс:

— Сідз ме тэныд и сетча! Тэ пидзӧсчанясьлан на ме водзӧ, он кӧ ӧні жӧ бӧр босьт ассьыд кывъястӧ!

— Ог нин тэнӧ манит... пежӧс,— лабутнӧя вочавидзис Самарин. И петіс ньӧжмыда.

Воис чойсяньыс телеграмма, мый мамыс кулан выйын, и Самарин лэбзис Сыктывкарӧ, а сэсся пароходӧн катіс чужан сиктас. Ловйӧн на суис мамсӧ да югыд садяӧн, сӧмын доршасьысь синвасӧ сійӧ эз нин вермы ачыс чышкыштавны.

Самарин виччысис мамыслысь шуасьӧм на, ӧд лыдаысь на и воліс сійӧс видлынысӧ война кусӧмсяньыс, а мамыс серӧктіс муртсаника да кайтіс:

— Бара на дона пиӧс аддзылі. Тавой сэсся кула нин.

— Олан на, мамӧ,— такӧдіс Самарин.

— Ог. Вайлы кӧть рӧмпӧштан, да видзӧдла ас вылӧ,— корис мамыс, и Самарин ветліс рӧмпӧштанысла, лӧсьӧдліс сійӧс мамыслы чужӧм весьтас.— Со, ныръй чукля нин.

— Нырыд нинӧм на оз висьтав,— вочааліс Самарин.

— Висьталӧ, чукыльтчӧ кулӧм водзвылад,— дольыштіс мамыс.— Но, кузь нэм тэныд, Иванушко.

Вой шӧр гӧгӧр мамыс куліс. Аскомысьнас сійӧс гуалісны. Шойна ягсьыс локтӧм бӧрын дыр пукалісны керка тырӧн.

Лючки-бура на лои дзебӧма мамсӧ, пызаныс эз жӧ вӧв пӧлӧс*, и инасьӧм сьӧлӧм вылас Самарин варовмис жӧ бӧръя помыс. Ӧти да мӧд кутісны юасьны сылысь, кытысь сійӧ тӧдӧ, мый буретш эта весьтын пыдын му пытшкас эм нефть ли газ, эз ӧд ачыс найӧс сэтчӧ пуктыв ли енмыслысь тӧдмав. Ковмис висьтавны, да мед эськӧ и гӧгӧрвоана вӧлі. Мойдӧм кодь артмис висьтасьӧмыс.

— Коркӧ зэв нин важӧн,— паніс Самарин,— гыаліс тані шоныд ваа помтӧм-дортӧм саридз. Быдсяма бус кодь гагйыс сэні оліс да выліс, рӧдмис да куліс, пуксис пыдӧсас да сісьмис, и пӧрис вочасӧн нефтьӧ да газӧ. А саридзыс сэк коста век ляпкаліс, лыаыс и сёйыс, солыс и вальдіыс кыза пуксис воддза пыдӧс вылысас, и артмӧм нефтьыс да газыс йӧрмисны. Но колӧ шуны, мый мусюр нин сэк лыбис ва увсьыс, пыр джуджыдджыка петкӧдчис и кузя кыркӧтщаліс саридзсӧ. Тиман из тайӧ вӧлі. А сэсся и мӧд кыркӧтш асывладорсьыс тыдовтчис. Урал мусюр тайӧ чужис. Аддзывлан тай тулыснас йи мунігӧн, кор кык йи палак зургысьӧны да мый сэсь артмылӧ. А муыслӧн коркаыс абу жӧ ӧтторъя, а быттьӧкӧ сывлытӧм йи палакъясысь. Сійӧн и овлӧ, кор сыркмунлӧ кӧнкӧ муыс да дзонь каръяс пасьмунӧны. А ӧні бӧр бергӧдчам Тимана-Урала костас. Вӧвлӧм саридз пыдӧсыс эз жӧ вӧрзьывтӧг коль кык мусюр костас веськалӧмысь, а муткыröссис, и нефтьыс да газыс уськӧдчисны муткыръясас. Дерт, эз быдӧнӧ ӧткодя-а. Ӧні ми сійӧ муткыръяссӧ и корсялам.

— Кыдзикӧ?— пыр и юалісны сылысь.

— Лыйлам мусӧ, взрывайтам, мӧд ног кӧ шуны. Коді война вылын вӧлінныд, асьныд тӧданныд: усьӧ снарядыд ли бомбаыд, да кыдз тай зэркнитас тэнӧ му бердсьыс, быттьӧкӧ гы волас. А сэтшӧм гыыс и му пытшкас пыдӧ пыралӧ да бӧр нӧйтыштчӧ, ортсӧ уськӧдчӧ. Сё пӧлӧс му слӧй пыр бӧра-водза ветлӧ. И оз ӧткодя, оз ӧтдыра быдлаын ветлы, кыт взрывайтан. А миян станция эм, сійӧ ачыс бумага вылӧ гижӧ бӧр локтысь гыяссӧ. Гижӧм сертиыс нин ми сэсся тӧдмалам, кыдзи куйлӧны сэн му слӧйясыс, кӧні матынӧсьджык му веркӧсланьыс, а кӧні вӧйтчӧны. Кузяла и вомлала взрывайтам и аддзам коркӧ, кыті му слӧйясыс мегырасьлӧны. Вот и ставыс.

— А ми, колӧкӧ, мегыр вылын жӧ тані пукалам?— шмонитана нисьӧ ызйӧдана шуис пӧльӧ, коді гортсӧ вӧчис Самаринлӧн мамыслы.— Гашкӧ, тані и эм нептыд да газыд, а тэ кыськӧ йӧзысь корсян, Печора вожысь?

— Абу тан,— нурбыльтіс Самарин.

— Абу!— лӧгасис пӧльӧ.— А тэ волы станциянад да видлы!

— Нинӧмла,— вочавидзис Самарин. — Му пытшкӧс лыбӧмыс весиг тан оз видзӧдсьы, сы мында кыркӧтш да.

— Но и... ачыд тӧдан,— ӧвсьыштіс пӧльӧ да помаліс стӧкан пыдӧссӧ. И бара ыззис:— Кыскӧ, ме видзӧда да, Печера вожас. А вот батьыд сэн олӧмсӧ пуктіс!

— Но и... мый?— тшӧкмунлі вичысьтӧмысла Самарин.— Гражданскӧй война сэки вӧлі.

— Кӧть мый,— дольыштіс пӧльӧ,— а важ йӧз на шулӧмаӧсь, кытӧн пӧ батьыс юрсӧ воштӧма, сэтчӧ и писӧ кыскӧ.

— Эн эськӧ урсась!— вомаліс пӧльӧӧс Самаринлӧн чойыс.— Со кутшӧм война вылысь ловйӧн вонс, да мед ӧні юрсӧ воштас?! Мун, коддзӧмыд нин.

— Ог урсась, а ӧлӧда,— кайтіс пӧльӧ.— Сідзи и пукты, Иван.

— Сідзи и пукта,— сюртчис Самарин, мед нин ылӧстны тайӧ лӧсявтӧм сёрни помсӧ.

Чужан сиктсьыс Сыктывкарӧ пароходӧн кывтігӧн, вылыс палуба

* Пӧлӧс пызан — этшаник сёян-юана.

вылас рытъя шонділы паныд сулалігӧн, Самаринлы бара уси тӧд вылас пӧльӧлӧн ӧлӧдӧмыс. Самасис, позьӧ шуны, кыдзи тай вугырӧ кырсь тор ли турун ёг.

Кольӧм нэмсянь кӧ босьтны, эз нин ӧти геолог кывтлы да катлы Печора кузя, пырав сылӧн вожъясӧ. Чукӧрмӧм геосъёмочнӧй материалыс, мый вылӧ мыджсьыліс и Тихомиров, петкӧдліс осадочнӧй породаяслысь эскӧдана лыбӧмъяс. Торъя нин ыджыд лыбӧм пасйӧ аслас отчётас геолог Офман, кодӧс сійӧ казялӧма Печора рытывладорысь, Горвадін сикт весьтасысь.

Тайӧ лыбӧмсӧ «лыйлӧм» йылысь и мӧвпаліс Самарин, шондісьыс читкырасиг. Абу быть, ыззьӧдіс нин сійӧ асьсӧ, виччысьны тӧвсӧ, кынвыв туй пуксьӧмсӧ, а судзӧдны буксир да баржа, арендуйтны комбинат пырыс Печорскӧй пароходстволысь, сӧвтчыны баржа вылас и ва туйӧн воӧдчыны Горвадін сикт весьтас.

Буретш сэки, кор Горвадін сиктыс бергаліс юрас, кӧдзыда юковтіс Самаринлӧн мышкуӧдыс, быттьӧ арся лысва киссис кысянькӧ вывсянь да тюрӧбтіс дӧрӧм увтіыс. Эз эськӧ тӧдтӧм вӧв Самаринлы, мый Горвадінын батьыслысь ловсӧ босьтӧмаӧсь, сы ичӧт дырйи на мамыс унаысь бӧрдігъясас тайӧс казьтывліс, но мед ӧти визьӧ сувтӧдны батьыслысь бырӧмсӧ да ассьыс олӧм помсӧ, татшӧмторйыс некор на эз письтыв вежӧрас. А вот тай пӧльӧ ног и артмӧ, сэтчӧ жӧ, Горвадінас, ӧні Самаринӧс кыскӧ.

Медым такӧдыштны асьсӧ, мездысьны кӧвъясьӧм шуштӧмлунсьыс, Самарин ветлӧдлыштіс палуба кузя, сэсся нёровтчис морӧснас перилӧ вылӧ, кутіс видзӧдны лайкъялысь ва вылӧ, кӧні помала чужисны мутькыръяс да вочасӧн пӧрисны гыӧ, бы-гыльтчисны бӧрвыв.

— Катовтан, лешак!— горӧдіс кодкӧ матын.

— Мый, кодӧс?— чуймис Самарин да веськӧдчис повзьӧмпырысь.

— Парекодсӧ катовтан! Ӧшӧдчӧмыд сэтчӧ!— сой пӧла мужичӧй, мышкас неыджыд нопъя, коркӧ сьӧд вӧвлӧм ной пинжак вылас зилякылан медальяса, нюмсермуні бы-галӧм вом доръяснас аслас лӧсьыда чайтана шмонитӧмсьыс.

— Мед катовтчылас,— воча нюмъёвтіс Самарин.— А то ун босьтӧ.

— Но?! А мый нӧ сэк буфетас кольӧ? Ставыс ӧд гылалас да пасьмунӧ. Юртӧ нинӧмӧн лоӧ веськӧдыштны. Буракӧ, висьӧ жӧ-а?

— Висьыштӧ.

— Но и лэччылам. Меным тшӧтш сёе грамм босьтан,— ньӧти яндысьтӧма шуис сой пӧла.

— Босьта,— кӧсйысис Самарин.

Буфетын, точкысьӧм бӧрын, сой пӧла друг юаліс:

— А тэ кӧні воюйтін?

— Ленинград дорын.

— И ме сэні. Невскӧй плацдармсӧ кывлін?

— Кывлі, дерт. А ме Лугасянь да Тихвинӧдз волі. Сэсся мӧдысь ранитіс, и гортӧ.

— Петкӧдлы!

— Кытчӧ ранитіс али мый?— парскис Самаринлы.— А мый тэнад, оз юсьы сытӧгыс?

— Оз!— вочааліс сой пӧла.

Нефть перъян шахтаысь проходчикъяслӧн тӧдны колӧмыс, збыльысь-ӧ Самарин бойын ранитчис, вӧлі пыдди пуктана. Война на сэк муніс, и асьныс найӧ, проходчикъясыс, кӧсйисны сэні жӧ лоны, и забеднӧыс найӧс йирис. А талы, наяныслы, мый колӧ? Сідз нин Самарин сетчис сылӧн пычкӧмыслы, морт стӧкан тырӧн на босьтіс водкасӧ да пуӧм сола треска бӧжӧн вом вежас вылас, тачкӧ нин, тыдалӧ, горшас, а колӧ на сэтчӧ бӧрнясьны.

— Оз кӧ, эн ю дай!— лӧгӧдчис Самарин. Виччысьыштіс здук-мӧд и куимысьӧн гулькнитіс ассьыс стӧкан тырсӧ.

— На тэнад ырӧшыд, тадзтӧ кӧ!— веськыд ки гугнас сой пӧла шыбитіс тыра стӧкансӧ восьса ӧшинь пыр ваӧ.

Буфетса вузасьысьыслӧн ыджыда калькавліс вомыс, сэсся ымӧстӧм сӧмын кывліс: шай-паймуні, буракӧ, аньыд, косьӧ воӧмысь на повзис да, вунӧдіс ли эз нин лысьт шуны, мед мынтысяс сой пӧлаыс шыбитӧм стӧкансьыс.

— Но и мый сэсся?— дольыштіс Самарин, сола треска тор няклялиг.

БЕЛӦЙ БОРЫН—ГОЖӦМ

Юргӧ пионерскӧй горн.

Лагерса начальник В. И. Заборонько вожатӧйяскӧд да воспитательяскӧд.

□ □ □

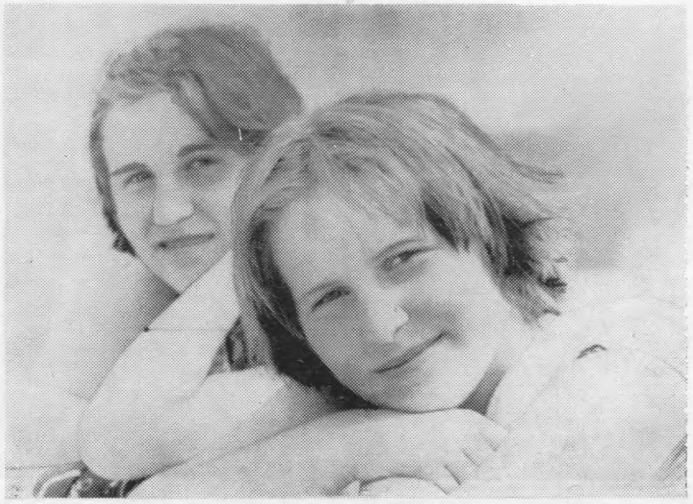
Выль сьыланкыв...

Эжвалӧн крут берег йылӧ, веж пуяс костӧ, пуксьӧма пионерскӧй лагерь Белӧй Бор. Сійӧс восьтӧмсянь локтан во тырӧ 25 во. Гажаа, кыпыда коллялӧны тані челядь гожся каникулъяссӧ, овлӧны концертъяс да карнавалъяс, экскурсияяс да походъяс, спортивнӧй ордйысьӧмъяс, челядьлӧн творчестволы выставкаяс... Дас во нин лагерӧн веськӧдлӧ В. И. Заборонько, кодӧс наградитӧма ВЦСПС-лӧн Почётнӧй грамотаӧн. Сы дырйи лагерь тӧдчымӧн быдмис-паськазліс да мичаммис. Быд гожӧм Белӧй Борын шойччӧны 1200 нывка да зонка.

Ми — вожатӧйяс...

Белӧй Борлӧн веж паськӧм вӧсна сьӧлӧмсяньыс тӧждысьӧ лагерса ветеран, вӧр-ва радейтысь А. А. Ершов. Ӧні лагерын артавсьӧ куим тысяча сайӧ пу да кустарник. Да и таысь ӧтдор на эм питомник, кӧні бара жӧ быдмӧ зэв уна быдтас.

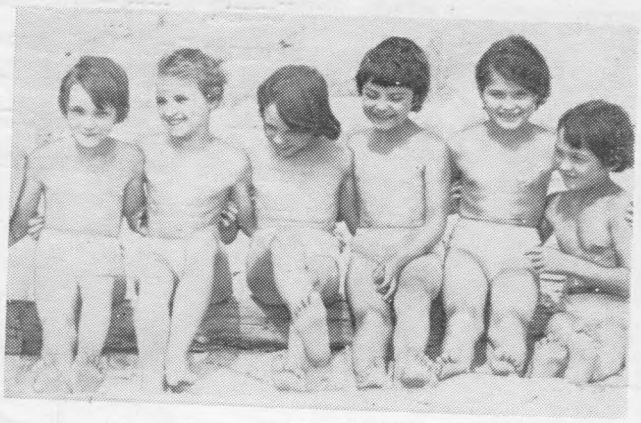

Челядь, кодъяс волöны шойччыны Белöй Борö, дыр оз вунöдны чужан муыслысь тайö мича пельöссö. Белöй Бор йылысь и Петр Палицынлöн фоторепортажыс.

Вöр-ва радейтысь А. А. Ершов.

Гожйӧдчам.

Ми тожӧ...

Аддзысьлытӧдз, Белӧй Бор!

— Тылса крыса, да нӧшта и пӧръясян! Малышта вот кыз нырад!— ырыштчис сой пӧла.

— Петан ӧшиньӧдыс!— ыркӧдіс сійӧс Самарин.— Мыйлакӧ вот ачыд абу жӧ веськыд сойтӧ воштӧмыд, а шуйгасӧ?

— Код киыд нӧ водзын, кор автоматсьыд лыйлігтырйи котӧртан? Петкӧдлы ассьыд ранатӧ, абу кӧ тылса крыса?— мурзаліс сой пӧла.

— Со!— лэдзліс Самарин дӧрӧм юрйывсӧ да эрдӧдліс кельыд вурыса сьылісӧ.

Буфетса вузасьыс тшӧтш копыртчыліс видзӧдлыны сэтчӧ, а сэсся кайтіс сой пӧлалы:

— Васӧ ӧні и гумовт да ю, йӧйталін кӧ. Аслад, тӧда, зептыд розя-а.

Сой пӧла кутіс тэрыба ышлолавны мудзӧм пон моз, сьӧкыда мыджсис пызан дорышӧ да лыбӧдчис.

— Пукав,— шуис Самарин,— выллысь ньӧба.

Сой пӧла бӧр лётмуні-пуксис, быттьӧкӧ ори сійӧс лыбӧдан гезйыс. Выллысь мыччӧм стӧкан тырсӧ пӧрӧдіс вомас да дыр эз видлы ныр увсьыс сола трескасӧ, бара ышловзис, сӧмын ӧні ыджыда нин, быттьӧкӧ йизьӧм ӧшинь сывдіс ывлаас видзӧдлыны.

— Эн дивит,— шуис сэсся да кинас и босьтіс сола треска бӧжсӧ.

— Кытчӧ нин тэнӧ дивитан,— ӧдйӧпырысь шыасис буфетса вузасьысь,— абу нин ачыд аслад да.

— Кодлӧн нӧ?— дузгӧдчыліс сой пӧла.

— Вина гагйыслӧн.

— А вина гагсӧ ме эг жӧ ачым корсь, меным сійӧс сюйисны жӧ. Дас квайт арӧссянь. Первой сплав вылын, а сэсся фронт вылын. Мыйкӧ вылӧ верд ӧні сійӧс!

— А мый нӧ эськӧ куражитчан?— юаліс Самарин.

— А мый нӧ ме, корысь? Коді юктӧдас, сы водзын и люг-лег бӧжӧн? Ме фронтӧвик!

— Фронтӧвик кӧ, сэсся лэдзчысьны колӧ?— вомаліс буфетса вузасьысь.— Йи мунӧмсянь да йи сувтӧдз пароходъяс вылын и кыскасян. Удж ни шог абу!

— Абу! Ассьым пай ме уджалі и шогалі нин.

— Быдӧнлы войнаыс вичмис, эз сӧмын тэныд.

— А сёровно став наркомыс миян нарком водзын уджйӧзаӧсь!— кода нин чиктыліс сой пӧла.

— Мун син водзысь!— вочавидзис буфетса вузасьысь.

Зывӧк и жаль лои Самаринлы тайӧ нюйтӧссьӧм нин лов пытшкӧса сой пӧлаыс. Чеччӧдіс сійӧс да петкӧдіс буфетысь, пуксьӧдіс песъяс вылӧ. Сой пӧла пыр и пӧрӧдчис бокша, кутіс долыда, веж петкӧдлана нистыны.

Самарин дышиника кайис палуба вылӧ. Тыдаліс нин Сыктывкар.

Водзӧ лоӧ на.

Серафим ПОПОВ

СЬӦЛӦМЪЯСӦН ШОНТӦМ МУ

Ошвор

Воркутаӧ вотӧдз —
Ошвор полустанок,
кӧрт туй бердӧ сувтіс
ыджыд обелиск.
Поезд ӧдйӧ тӧвзьӧ
бушколыслы паныд,
Ошворӧ оз сувтлы...
Но быд машинист,
обелисккӧд орччӧн
поездыс кор воас,
гора тутсан шыӧн
шызьӧдас куш нюр,
медым быдӧн, быдӧн,
коді матын лоас,
сулалыштас чӧла,
копыртӧмӧн юр.
Уна дона пасъяс
чужан му быд помын!
Сійӧс, кыдз тан муніс
вир кисьтана тыш,
ми кӧ сэки вӧлім
арлыднаным томӧсь,
помнитӧ Полярнӧй
матын куйлысь кытш...
Вой кыалӧн югӧр
тіраліс да пессис,
кӧть и вӧлі тулыс,
Усва воссян кад,
Комиӧ Сибирысь
Урал изйӧд весьтас
Сергиенко зілис
петкӧдны отряд.

Ачыс — украинец,
комияс да рочьяс,
мансилӧн да хантлӧн
уна муса пи,
нывбабаяс, челядь...
Об выв биын сотчис,
сэтчӧс кулак котыр
шонтіс вирӧсь ки!

Кыдзи кӧръяс бӧрся
вӧтчӧ кӧин чукӧр,
вынысь петӧм йӧзӧс
кытшаліс тан враг.

Отсӧг вылӧ некод
некодӧс эз чукӧст,—
ёна ылын шувгис
Эжва бердса яг!

Усва керӧс йылын
ӧти ыджыд гуыс
сизимдаслысь босьтіс
сизимдас пӧсь шой,
сы вӧсна и тайӧ
миян кӧдзыд муыс
видзӧ дона гусӧ,
кыдзи ыджыд дой.

Воркутаса «Русь» ресторанын

Гӧститам войвывса карын,—
вӧтын оз тшӧкыда усь!—
пукалам выль ресторанын,
ним кодлы сетісны — «Русь».

Ывлаас скӧралӧ туröб,
лым гартӧ — син ни пель,
кӧть и лёк Войпельлӧн дурӧм
сьӧлӧмад абу нин жель.

Вайӧны кузь пызан вылӧ
пӧтка яй, черинянь, азь,
ставсӧ, мый кыв йылад сылӧ,
сёй,
ылысь веськалӧм князь!

Сьӧлӧмъяс бурмӧдӧ ставлысь
важ ногӧн лӧсьӧдӧм нур.
Войвывса роч Ярославна
вайӧ и ас вӧчӧм сур.

Некодӧс некод оз вомдзав
кыпӧдны медводдза тост.
Кӧсъян кӧ тэ, пызан помсянь
сур тыра яндӧва босьт!

Медводз, дерт, татчӧс шахтёрлы
сиӧны медыджыд шуд,
сылӧн мед некор оз орлы
сьӧлӧмсӧ ышӧдан удж;
сэсся строительлы,
коді
вынъяссӧ ассьыс оз видз,
мед сэтчӧс войтырлы содас
шудыслӧн радлун да мич.
Мед, сідзкӧ, ме шуа, нэмыс
и ресторанлӧн кузь...
Кытӧнкӧ сэтшӧм кыв эм-ӧ,
сы дінын кельдіс мед Русь!

Сыня посёлокын концерт

Быдӧнлы сьӧлӧм тыр любӧ
юӧрыс козьналіс, дерт:
Сыня посёлокса клубын
талун пӧ лоас концерт.
Локтісны гырысьяс, челядь,
колис кӧть неыджыд здук,
быд пуклӧс кык да джын пельӧ
босьт да и сійӧс тшӧтш юк.
Збыльнӧй артистъясыд шоча
Сыняӧ корсьлӧны туй:
туröблӧн ойзӧмлы воча
войвылӧ петны оз туй!
Сылысь пыр ыдждалысь шысӧ
орӧдіс сьыланкыв гор,
некутшӧм мӧд сикас мытшӧд
йӧктысьясӧс эз торк,
быттьӧкӧ тӧв шӧрын сыліс
Сынялӧн сыв кызта йи...
Сэк буретш люстраяс йылын
виччысьтӧг кусіс и би.
Орис тшӧтш кыпыда йӧктӧм,
помасис мича концерт.
Сё мортлӧн выйӧра тшӧктӧм:
— Йӧктӧй на, йӧктӧй на!..
Йӧктӧй!!!
ланьтлыны гажлы эз сет.
Гуын кодь вӧлі кӧть немыд,
кодзувлӧн югӧр эз письт,
первойысь тадз аслас нэмас
йӧктіс да сьыліс артист.
Сэн, кӧні туröбыс шӧйтӧ,
сылӧн и буалӧ гор,
асьныс пӧсь сьӧлӧма войтыр
вӧчӧны шензьӧдантор.

Тундраса витязь

Я. П. ЧУПРОВЛЫ, «Ижемскӧй» совхозса кӧр видзысь-ветеранлы

Усва вомсянь саридз дорӧдз
тундраыдлӧн от.
Сэтчӧ мунысьясӧс корӧ
лэбны вертолёт.
Тэсӧ мыйла шоныд позъяд,
пӧрысь морт, он ов,
важ мозыд пыр пуан-ӧзъян,
бригадир Чупров?
Шуан, кӧръясӧс кӧ видзин
ичӧтсяньыд кор,
сэктӧ он нин ёна видзӧд
сы вылӧ, мый дзор.
Нюммунлан да нюмлӧн серыд
чужӧмсьыд оз кус.
Мичмӧдӧ, кыдз офицерӧс,
и гвардейскӧй ус.
Кор лёк туröб помся гӧрдлӧ,
мусӧ дорӧ йи,
медводз кылан, мыйла бӧрдлӧ
кӧр видзысьлӧн ни...
Сылы сьӧлӧмсьыд став битӧ
сьӧлӧмас жӧ сюй.
Тэныд, тундравывса витязь,
сиа шуда туй!

Альбина АНУФРИЕВА

Тэчис ассьыс шуд

ВИСЬТ

БЫДӧН КӧСИӧ ЛОНЫ ШУДАӧН, мед эськӧ непӧштӧ йӧзыс сы йылысь, но и ас йывсьыс ачыс вермис шуны: ме шуда...

Нина Никоновна Размановаӧс, карын олысь 40 арӧса нывбабаӧс, этатшӧмторйыс оз падмӧд: сійӧ кӧ абу шуда, то сэсся коді нӧ?

Нелямын арӧс — абу на пӧрысьлун. Французъяс шулӧны: нывбабалы пӧ сы мында арӧс, кымынӧс сетан сы вылӧ видзӧдігӧн. Размановалы йӧз сетӧны комын витӧс, а сы понда, мый некутшӧм висьӧм некор на эз личкыв Нинаӧс, ачыс асьсӧ сійӧ кыліс томджыкӧн на.

Сэсся Нина Никоновна мича, а мичлуныд нывбабалы абу жӧ ковтӧмтор. Видзӧдлӧй, со сійӧ гожся шондіа асылӧ мунӧ удж вылӧ: синъясыс, гашкӧ, ыджданас и мукӧд йӧзлӧн кодьӧсь жӧ, но мортыс кузьтӧдӧма синкымъяссӧ чим сьӧд тушӧн, мавтӧма син доръяссӧ, тӧдчӧдӧма еджгов син лыссӧ — зэв мичаӧсь лоӧмаӧсь синъясыс. Юрсиыс... А колӧ-ӧ сёрнитны юрси йылысь, Нинаӧн кӧ нёль парик, ставыс импортнӧй, ставыс аслас рӧма и кудриа; талун Нина вевттис юрсисӧ дзор рӧма парикӧн. Тушанас Нина топыдик, абу кыз, кӧть, шуам, абу жӧ нин и сэтшӧм, кутшӧмӧн вӧлі верӧс сайӧ петігӧн, кызь кык во сайын, но и ӧні на Вадим нима верӧсыс, ышмас кор, кокниа босьтӧ да моздорас новлӧдлӧ. Верӧсыс Ниналӧн строитель, быд тӧлысь гӧтырлы киӧ уджджонсӧ сетӧ матӧ нёльсё шайт.

Да и ачыс Нина нажӧвитӧ оз лёка. Ӧні ыдждіс уджджоныс и ӧбслуга сфераын уджалысь йӧзлы — ни магазинын вузасьысьлы, ни столовӧйын пусьысьлы оз позь эляськы. А уджалӧ Нина Никоновна столовӧйын завӧн, да и нӧшта столовӧйыс абу сэтшӧм-татшӧм, а зэв дружнӧй коллективыс сэні, быд тӧлысь планссӧ вевтыртӧ да нелямын процента премия босьтӧ.

Зэв долыд Нина Никоновналы талун сьӧлӧм вылас, асывсянь кыпъялӧ. Татшӧмӧн сійӧ удж вылӧ воис дай лунбыд тадзи уджаліс, ас кежсьыс мыйкӧ сьыліґталігмоз. Ставыс эм Ниналӧн, мед овны йӧзсьыс не лёкджыка. Да мый сэн не лёкджыка! Веськыда кӧ шуны, тадзисӧ овны Нина Никоновна мечтайтліс сӧмын том дырйиыс, а сэсся, кор верстяммис да вежӧрыс содыштіс, татшӧм олӧмыс лоис нин тырмытӧмӧн, и пондіс вийсьыны-овны йӧзсьыс ёна бурджыка.

Шуӧны ӧткымынъяс: Нина Никоновна пӧ зэв сьӧлӧма морт — зыкӧ некор некодкӧд оз во, удж вылын том нывъяслы наставнича, тӧдса йӧзлы век буртор вӧчӧ, мый код корас: яй, кӧлбас ли, чери, некор колана морттӧ оз ӧтдорт. Войяссӧ бура узьӧ Нина Никоновна и. А этша-ӧ сылӧн торговляын уджалысь тӧдса йӧз, кодъяс дзикӧдз вельмӧны да и заводитӧны горша гусясьны, йӧзӧс пӧрйӧдлыны! Регыд сэсся и воштӧны татшӧм йӧзыс войся топыд унсӧ, вой шӧр войӧ садьмӧны ньылӧм пытшкын коньӧръяс да виччысьӧны: ӧні таркӧдасны налы ӧдзӧсас али аски-аскомысь? Коді мыжа? Асьныс! Помӧдз вельмӧмыд бурӧ оз вайӧд.

Нина Никоновна вой шӧр кадӧ узьӧ топыда, ӧдзӧсӧ таркӧдӧмысь ньӧти оз пов.

И сы вӧсна, мый сійӧ абу вельмӧм морт, мый ставыс гӧгӧр лючки, Нина Никоновна асьсӧ ошкывлӧ, кор мӧвпалӧ аслас олӧм-вылӧм йылысь. Ошкӧ сыысь, мый олӧ уна йӧз пӧвстын сідз, кыдз кӧсйӧ сӧмын ачыс, мый сьӧлӧм пытшкас, зэв пыдын, сылӧн аслас олӧм, кодӧс не-

кодлы помӧдз оз эрдӧдлы — ни йӧзлы, ни весиг верӧсыслы да пиыслы.

Пиыслы сійӧ век тӧдчӧдлӧ, мый мамыд, со, вӧчӧ зэв колана удж — вердӧ йӧзӧс и уджалӧ бура: эм и наградаяс, почётнӧй грамотаяс, и премияӧн ни ӧти праздник оз удзӧдны. Вадим верӧсыслы Нина шулывлӧ тадз: аддзан, кутшӧм удачнӧя 22 во сайын ме бӧрйылі ассьым олан туй, кор пыри уджавнысӧ торговляӧ. Мый эськӧ вӧлі тэнад ыджыд удждонысь, сы вылӧ кӧ нинӧм бурсӧ он нӧӧб? Мый?! Магазинъясын, шуан, зэв уна товар, джаджъясыс чегӧны? Йӧюк тэ, йӧюк! Пасьтась вай сэн ӧшалысь ширпотребнӧй костюмас да пет бур йӧз костӧ! Сідз нин ставӧн быттьӧ ӧти куроглӧн чипанъяс, ӧткодьӧсь! Енкӧд, миян нинӧм абу сэтшӧм кӧлуйыс, мый эськӧ позис шуны ширпотребӧн. Миян паськӧмлӧн гуг вурысъясын сӧмын заграничнӧй фирмаяслӧн пасъяс. А патераын? Ковёръяс, кодъясӧс ӧшӧдны ни вольсавны нин местаыс оз тырмы, кык дона тубрас со гаровтӧма, сулалӧны шкап сайын. А импортнӧй теле-фото-радиоаппаратура, кодлы и доныс абу, а дача, а «Жигули»? Ставсӧ тайӧс менам пельклун, менам сюсьлун судзӧдіс!

Верӧсыс, колӧ шуны, оз и вензьы некор Нинакӧд: гӧгӧрвоӧ, мый сійӧ, зэв рам морт, татшӧм гӧтыртӧгыс, код тӧдас эськӧ кыдзи и оліс.

Верӧсыс и пиыс Нина Никоновналысь кывзысьӧны, ӧд сійӧ терпитны оз вермы ас руа йӧзтӧ.

Батьлӧн и пилӧн ӧткодьӧсь нимъясыс — Вадим, и кыкнанныслы нимсӧ сетіс Нина Никоновна. Кыдз нӧ сідз!— кодкӧ вермас юавны.— Верӧсыслы, буди, нимсӧ сылӧн аслас жӧ бать-мамыс сетлӧмаӧсь-а? Али гӧтрасьтӧдзыс мортыс нимтӧг олӧма? Тадз оз овлы...

Эз, ним, дерт, мортлӧн вӧлі, но зэв тешкодь — Аристарх. Тӧдмасигас на сераліс Нина тайӧ ним вылас: «Ой-ой-ой, Аристарх! Быттьӧ патриарх! Патриарх Всея Руси, тадз, да? Тэнад, гашкӧ, рӧдвужад кодкӧ поп вӧвлӧма, мый татшӧм ним козьналісны?»

Тӧдмасисны найӧ паркын. Разманов сэки буретш на демобилизуйтчӧма, инасьӧма жӧ карӧ уджавны. Зонмыс кукань кодь рам, ӧлӧдіс Нинаӧс: «Эн сералӧй тадз! Поп менам рӧдын некод эз вӧв, плӧтникъяс ми прадедсянь ставӧн».

Ныла-зонма кутісны аддзысьлывны, но Нина покой эз сетлы зонлы ним вӧснаыс, и кор мӧдыс паніс сёрни гӧтрасьӧм йылысь, Нина падъявтӧг орӧдіс:— Аристарх сайӧ ме ог пет! Ачыд думыштлы, мусаӧй, кыдз нӧ ме тэнӧ меліавнысӧ кута, кор гӧтрасям? Аристик? Стархик? Аристарчик? Ой, кылӧс чега!

Зон вежис нимсӧ, а сэсся ворсісны кӧлысь. Вадим нима верӧс — тайӧ Ниналӧн дас нёль арӧссянь мечта: сэк сійӧ лыддис Алексей Толстойлысь «Хождение по мукам» роман, радейтчис Вадим Рощинӧ да вӧтасьны кутіс, мый ачыс сійӧ верӧс сайӧ петӧ Вадим нима зон сайӧ. Сідз и лоис, сы ног.

Да, мортлы тэчны ассьыс шуд — абу кокнитор. Гӧраяс вылӧ кор ылісянь видзӧдан, оръявлытӧм визь быттьӧ тыдалӧ, а матыстчан — чургӧдчӧмаӧсь енэжӧ, зумвидзӧны уна лыда торъя изъяс. Сідзи жӧ и шудыд: сійӧ абу мыйкӧ ӧти, шудыд тэчсьӧ унаторйысь, и Нина Никоновналӧн шудын быдтор ас местаын, олӧм чӧжыс сійӧ тэчис ассьыс шудсӧ мудз тӧдтӧг. А мыйсянь заводитліс? Мича вӧтъяссянь...

Дас нёль арӧсӧн Нина воис карӧ аслас Синсой сиктысь, матӧ ветымын верст тувччаліс подӧн. Сьӧрсьыс вӧлі ӧшалысь томана фанера чемодан, кӧні вӧлі лёкиндзи вежан паськӧм, да мамыс пуктіс вит-ӧквайт сӧчӧн да кымынкӧ пуӧм кольк. Паськӧмыс — маркизетӧвӧй платтьӧ да парусиновӧй босоножки, кодӧс жаль вӧлі кӧмавны кузь туяс. Сьӧлӧм вылас нывкалӧн вӧлі курыд ӧбида мамыс вылӧ, коді дас во дӧвуйтӧм бӧрын вунӧдіс война вылын усьӧм верӧсыс йылысь, аддзис аслыс выль верӧсӧс, код вӧсна батьыслӧн тэчлӧм керкаын Нина кутіс лоны некодлы ковтӧм мортӧн. Кор шуис мамлы, мый кӧсйӧ мунны карӧ, мӧдыс и рад лои:— Мун, нылук, мун, тэ менам сюсь, карад он вош!

А «сюсь» нылыс, карад воӧмӧн, кык во йӧзлы кага видзис, песла-

сис-идрасис. Кӧзяйкаыс, Лиза нима, уджаліс столовӧйын завӧн, вайис гортас сёян-юансӧ быд лун тыр сумкаӧн. Нывкаыс сылӧн, арӧса Леля, эз на ветлы ни весиг эз сулав, а сӧмын уяліс да юмов сёянсьыс ӧтторъя висис, и та понда няньӄаыс сійӧс эз радейт. Но кытчӧ воштысян? Тан сійӧс вердӧны да тӧлысьнас 60 шайт на мынтӧны, Лиза нӧшта и ассьыс новлӧм платтьӧ-дӧрӧмсӧ сетлывлӧ. Буретш тані олігӧн Нина и кутіс вӧтасьны мича вӧтъяс, кыдз сійӧ кутас коркӧ озыра овны — став коланаыс аслас сылӧн лоас: и кывзысьысь верӧс, и чӧскыд сёян-юан, и мича пасьӄӧм...

Но Лиза ордын кык вося олӧмыс помасис Ниналӧн эз зэв гажаа. Коркӧ ӧтчыд Лизаыс удж вылӧ мунігӧн вунӧдӧма томнавны кум ӧдзӧссӧ, кӧн сылӧн вӧлі сёян-юаныс дзонь склад. Рытнас, кор воис гортас, некыдз ин оз аддзы: видзӧдлас нянька вылӧ сюся да бара котӧртӧ кумас, дзоргӧ, абу-ӧ чинӧма шоколадыс джаджъяс? Эз вермы терпитнысӧ сэки Нина да и крапкис кӧзяйкалы: «Да ме эг сёй тэнсьыд гусялӧм шоколадтӧ, эн майшась!»

Та бӧрын и ковмис Ниналы эновтны шоныд местасӧ, бара босьтны киас фанера чемодансӧ. Дыр ветлӧдліс кӧдзыд кар кузя, вӧлі сёр ар, усис нин лым. Сэки и шуис аслыс Нина: оз позь тадзи водзӧ вылӧ овны, мед мый юрад, сійӧ и кыв вылад, кӧсъян кӧ аслыд бурӧс, эн дур кывнад, топыд вома ло.

Сэсся и некор ӧшыбка эз вӧчлы. Позьӧ шуны, Нинаӧс некод олӧмас эз ылсӧдлы, а ачыс асьсӧ мортӧ пӧртіс. Со тай, уна вояс чӧж нин кутчысьӧ бур удж вылын да ачыс уна том йӧзӧс велӧдӧ пусян уджӧ, олан туй налы индӧ, наставничаӧн шуӧны...

Та йылысь кор мӧвпыштіс Нина, виччысьтӧг нюкырмунліс. Войдӧрлун собранне вӧлі, и кор трестысь воӧм нывбаба шуис Нина Никоновнаӧс тайӧ ыджыд кывнас — наставничаӧн — томиник, неважӧн на столовӧйын уджалысь, пусьысь Лена Торлопова гусьӧникӧн ас кежсьыс нюмъёвтіс. Но ӧд кыдз нюмъёвтіс — тайӧс колӧ вӧлі аддзывны! Нина Никоновна аддзыліс. И ӧні, кыдз сӧмын казытыштіс нывкалысь нюмъялӧмсӧ, бара на шуис аслыс: жаль кӧть нылыс, да ковмас торйӧдчыны сыкӧд: абу сійӧ лӧсялана морт! Вывті велалӧма овны, кыдз книгаясын гижӧны, некытчӧ кежовтлӧмӧн, сӧмын веськыда. А тадз ӧд оз позь, ныланӧй! Олӧмтӧ олӧмыд, коньӧрӧй, абу книга лыддьӧм. Дерт, коркӧ и тэнӧ олӧмыс пожъялас и быгӧдлас, и тэ на, гашкӧ, вежӧра лоан да мудер, но ӧд кор на татшӧмыс лоас!

А ӧд киподтуйнас мастер нывкаыс. Весиг буди, вывтіджык сяммысь. Став пусьысьясыс кӧ столовӧйясас кутасны пуны татшӧм сёян-юан — нинӧм бурыс оз жӧ ло, йӧзыс ышмасны: кодлы окота сулавны ӧчередьясын, кыскавны гортӧ сьӧкыд сумка-сеткаяс, воштыны кад сёян дасьтӧм вылӧ, пӧсуда мысьӄӧм вылӧ? Дзонь семьяясӧн вувзьысясны столовӧйясӧ, а ӧд столовӧйыс, кӧть кӧні, абу на сы мында, мед вердны став кӧсйысьсӧ. А нӧшта ӧд, чӧскыдасӧ пуны-пӧжавны он кут сынӧдысь, прӧдукта колӧ. А тайӧ Ленаыс, аслас томлуныс вӧсна да вывті веськыд олан сямыс вӧсна, пуктӧ быд дасьтан блюдоӧ ставсӧ, мый колӧ. Но ладнӧ, тэ томиник, ӧтка морт, ачыд гулю моз этшаник кокалыштан дай пӧт, а ӧд мукӧд уджалысьяслӧн, ставныслӧн, эм семья. Мый нӧ, лунбыд пуксьывтӧг пӧсь пач дорын гӧгралӧм бӧрын налы магазинын ӧчередь сулавны? Быть колӧ татысь, удж вылысь, босьтны гортӧ сёянсӧ. И сьӧмтӧ таысь мынтыны кыдзкӧ быттьӧ абу жӧ лӧсьыд и. Йӧз серам! Столовӧйын уджавны да асьтӧ и ассьыд семьятӧ не вердны? Уна-ӧ нӧ колӧ ыджыд пӧртйысь кондыштны, мед пӧтӧсь вӧліны некымын семья? Зэв этшаник, некод оз и казяв! Таысьтӧ позьӧ на чӧскыда узьны войнас. Этшаник босьтӧмасӧ Нина Никоновна гусясьӧмӧн оз лыддьы, а уна босьтны сійӧ некодлы оз сет, та бӧрся сійӧ чорыда видзӧдӧ. Ачыс кӧ мукӧдсьыс неуна донаджыкӧс либӧ унджык босьтӧ — таӧдз некодлы делӧ абу: кыв кутӧмсӧ сыкӧд некод шӧри оз юк. Коллективыс Нина Никоновналӧн — кыдз кабырын вит чунь: ӧтик став вӧсна,

ставӧн ӧтик вӧсна. Пож пыр пызь моз пожналӧ йӧзсӧ заведующӧй, мед йики эз вӧв, и ӧтик лӧсявтӧм нывкасӧ быть ковмас весыштны.

Мукӧдыс ассьныс завсӧ зэв жӧ пыдди пуктӧны, тӧдӧны: Нина Никоновна ачыс кужӧ овны и налы тшӧтш сетӧ. Лӧктор найӧ некодлы оз вӧчны, клиентъяс сӧмын и аттьӧалӧны найӧс, норма пайкӧдӧм оз казявны, и быдӧнлы бур. Эз насянь заводитчы тадзи вӧчӧмыс да, буракӧ, оз наӧн и помась.

Да, кыдзкӧ колӧ мынтӧдчыны тайӧ Ленасьыс, мед ачыс заявление гижӧ, кымын водзджык, сымын бурджык.

Талун субӧта, дженьыд уджалан лун, и асывсянь кыпыдлунсӧ Нина Никоновналысь нинӧм эз вермы торкны, весиг лун шӧр кадӧ вичысьтӧг воӧм ревизор. Мый нӧ, быдӧнлӧн аслас удж, гудйысьӧй мыйта колӧ. Сылӧн, кыдзи и век, ставыс лючки-бур лоас. Сӧмын тай манитчӧмыс ковтӧм-а... Сідзсӧ Нина Никоновна кӧсйис талун гортӧ водзджык мунны, асывнас Вадим пиыс сылы шуис: мам пӧ, ме рыт кежлӧ тэд дасьті сюрприз. Тэ пӧ эн манитчы удж вылад. Кӧсйысис, а со тай, неминуча суис. Но нинӧм, мед вӧчӧ ассьыс делӧсӧ ревизор, а Нина Никоновна бара на разьӧ талунъя помасьлытӧм зводер мӧвпъяслысь тупыльсӧ.

Да, овны кужӧм — шудтӧ тэчӧмын медколанаыс. Шуам, ӧні столовӧйын кызвын сёянсӧ дасьтӧны пызь-шыдӧсысь да йӧв продуктаысь. А яйыс тырмымӧн абу, ӧд ӧні быд мортлӧн эм сьӧм, мед нятшкыны бур сёян, сійӧн, буракӧ, и оз тырмы яйыс. А столовӧяд, кӧть кыдз, яйсӧ вайлӧны быд лун. Со и позьӧ мыйтакӧ сетны сійӧс кухняӧ, мед дасьтӧны-пуӧны пусьысьяс, а кутшӧмкӧ юкӧн вузавны колана йӧзлы, кодъяс пыралӧны столовӧйясӧ оз парадной ӧдзӧс пыр. Кутшӧм колана йӧз? Да сэтшӧм, кодъяскӧд тыдавтӧм везъясӧн топыда йитчӧма быд мортлӧн олӧмыс. Ӧд ӧні бур тӧдсатӧг олӧмад воськов он вӧч, быдлаын джӧмдан...

Но нинӧм, регыд сылӧн, Нина Никоновналӧн, отпуск лоӧ, мӧдӧдчас лунвыв море дорӧ кынӧмсӧ сотны, мунас ӧтнас... Верӧсыс ӧні нин отпускалӧ, бара аслас машина вылын уёвтіс сиктӧ бать-мам ордас шойчыны. Қыкӧннад найӧ пӧрысь Размановъяс ордӧ важӧн нин оз ветлыны. Ӧбиднӧ Ниналы: век вӧлі сьӧлӧм сетӧ налы, куш киӧн некор гӧсти оз волы, а мамыс верӧсыслӧн веськыда сы вылӧ оз и видзӧдлы, век бокӧ синсӧ вештӧ. Но нинӧм, ёна тай колӧ сылы пӧрысьяслӧн радейтӧм, тырмымӧн Ниналы, мый пиыс налӧн радейтӧ сійӧс. Ассьыс рӧдной мамсӧ дас воясӧн оз аддзыв да олӧ, а этіянӧс кӧть и кувтӧдзныс оз аддзыв.

А верӧсыс, да и пиыс, радейтӧны сэтчӧ ветлыны. Вадим корис писӧ аскӧдыс и таво, да мӧдыс ӧткажитчис: ӧд колӧ лӧсьӧдчыны институтӧ пыригкежлӧ.

«Да, зонмыс мелань дзоньнас муно!— мӧвпалӧ мам.— Мый шуас — вӧчас, абу батьыс кодь ветьӧк. Тулыснас, кыдз воис армияысь, шуи: водзын тэнад сӧмын университет! И со гожӧмбыд книга киысь оз лэдзлы, асывсянь рытӧдз паркын лыддьысьӧ. И регыд пырас, а сэсся и ромбик мичмӧдас менам пиуклысь морӧссӧ! Ми батьыскӧд асьным кӧ эг сяммӧй высшӧй образованиесӧ босьтны, сы пыдди сяммим дасьтыны ставсӧ тэныд, мед тэ, ӧтка пиук, велӧдчин кытчӧдз кӧсъян. А мый? Пиӧй — профессор, моньӧй — моньӧй, шуам, кандидат наук...»

Ревизия помасис, ставыс вӧлі зэв бур. Ревизор мунӧм бӧрын ставӧн, сӧмын талун Лена Торлопова мыйлакӧ эз вӧв — пуксьылісны ӧтлаӧ, юисны кык доз шампанскӧй, сы вӧсна, мед и водзӧ вылӧ гӧгӧр вӧлі тадз жӧ бур, сэсся и киясаныс зэлыд сумкаясӧн мӧдӧдчисны гортъясаныс.

Нина Никоновна пуксис таксиӧ — кӧть абу ёна и ылын гортыс, но сумкаыс сьӧкыд, орӧдӧ сойсӧ, а автобусӧ сійӧ некор оз пыравлы, век то асланыс машинанас, то ещӧ кыдзкӧ локтӧ.

Пиыс эз вӧв гортас. Нина Никоновна мыссис душ улын, пасьталіс паськыд соска, гырысь дзоридзьяса японскӧй халат да павъяліс патера

кузя, чышкышталіс бус, дасьтіс пызан вылӧ ужын. «Но и пиук, ачыс манитчӧ! Кутшӧм нӧ эськӧ сюрприз сійӧ дасьтіс муса мамыслы?»

Нина Никоновна кыліс звӧноклысь небыда тиньӧктӧмсӧ да тэрыба матыстчис ӧдзӧслань, восьтіс. И синъяссӧ чашкӧдіс чуймӧмысла — ӧдзӧс сайын сулаліс Лена Торлопова. А пиыс, Вадимыс, йӧжгылясьӧ нывка саяс. Сэсся и воськовтіс Вадимыс водзӧ да шуис:

— Тӧдмась, мамук, тайӧ менам гӧтыр, Леночка...

И мӧдыс, наян ныр-вомаыс, нюжӧдӧ кисӧ:

— Да, Нина Никоновна, ми талун Вадимкӧд гижсим.

Бур, мый кужӧ асьсӧ кутны столовӧйса зав, а то эськӧ петкӧдліс гаж. Корис пырны, пуксьӧдіс пызан сайӧ. И сэк сӧмын, кор юыштісны шампанскӧй, зэлалӧм гӧлӧсӧн юаліс:

— Мыйла нӧ, пиук, мамсьыд гусьӧн татшӧмторсӧ вӧчан? Мыйла нӧ эн морт ног, гӧль али мый ме, мед пиӧй шыш моз гӧтрасис?

Вадим гажа синъясӧн видзӧдліс мамыс вылӧ:

— Тадз колӧ, мамӧ, тадз колӧ.— А ачыс сэки жӧ мӧвпыштіс: «Тӧда ме тэнсьыд рутӧ, мамук, сійӧн тадзи и вӧчи!»

— И тэ, Леночка, сэтшӧм жӧ вӧлӧмыд!— шыасьӧ виччысьтӧм моньыс дорӧ Нина Никоновна.— Ӧтлаын уджалам, а татшӧмтор меным эн висьтав!— меліа быттьӧ кӧритӧ нывсӧ, а ачыс яра мӧвпалӧ: «Со тэ кутшӧм вӧлӧмыд! Ме тэнӧ ӧдзӧс пыр кӧсйи вӧтлыны, а тэ ӧшинь пыр пырин! Пазӧдан ӧд тэ менам пиӧйлысь олӧмсӧ, ойя да ойя!»

Пукалыштісны чӧла, оз тӧдны, мый шуны, кӧть эськӧ быдӧнлӧн вӧзйысьӧ сымда кыв... Сэсся Нина Никоновна курыда ышловзьӧмӧн шуис:

— Д-да, бур сюрприз тэ меным вӧчин...

— Ме тэныд, мамук, эг на ставсӧ висьтав,— синъяссӧ дзебӧмӧн шуис Вадим.

— О, енмӧй! Ещӧ на мыйкӧ?!— повзис коньӧр мам.

— Аски асыв ми Ленакӧд лэбам Усинскӧ... Билет нин эм...

— Выль кар кутам строитны!— кыпыда шуис моньыс.— Ассьыным выль олӧм лӧсьӧдны!

Нина Никоновна татшӧм юӧрсьыд сідзи и ляпмуніс-пуксис небыд импортнӧй креслӧ вылӧ.

Регыд сэсся мунісны томъяс, а Нина Никоновна дыр на пукаліс вынсӧ воштӧмӧн, кияссӧ лэдзӧмӧн. Мыйысь, код водзын кутшӧм мыжысь сійӧс тадзи швачкӧбтіс олӧмыс? Қык тӧлысь на и эм, кыдзи пиыс гортын, армия бӧрын, со тай, коркӧ удитлӧма нин тӧдмасьны сувтса синма ёмаыскӧд... Гижсьӧма и... Ойя да ойя!.. Мый нӧ ӧні водзӧсӧ лоӧ?..

Ымӧстіс сьӧкыд мӧвпъясысь нывбаба, матыстчис трюмолань, сувтіс паныд, нетшыштіс юрсьыс импортнӧй париксӧ да и ляскӧбтіс кытчӧ веськалӧ, быттьӧ парикыс вӧлі ставсьыс мыжа. Сы вылӧ рӧмпӧштансянь видзӧдіс тӧдтӧммӧм нывбаба, парик улас ньылӧдӧмысь гежӧдмӧм юрсиа, син доръясас уна посни чукыра, чусмӧм чужӧма.

Нина Никоновна бергӧдчис, копыртчис ковёрлань, кытчӧ шыбитсьӧма ассьыс медрадейтана париксӧ, да виччысьтӧг казяліс, мый сылысь ыджыд мичасьыс-мича импортнӧй ковёрсӧ сёйӧма воз. Аттӧ дивӧ! Некор на тай нӧ гортысь эз казявлы... Қытысь нӧ возйыс лоӧма? А со, дзикӧдз тшыкӧдӧма этатшӧм мичсӧ!..

Став шогсьыс и дойсьыс кымыньӧн уськӧдчис Нина Никоновна пушыд ковёр вылӧ да гӧлӧс тырнас курыда бӧрддзис.

МИЯН ГӧСТЬ

Ленинградса поэт Анатолий Коршунов важысянь ёртасьӧ коми поэтъяскӧд. Сизим во сайын на сійӧ вуджӧдліс роч кыв вылӧ Иван Вавилинлысь «Мӧд томлун» поэма да кывбуръяс. Найӧс йӧзӧдӧма газетъясын, журналъясын, сетісны республиканскӧй радио пыр. Ӧні Анатолий Коршунов вуджӧдӧ роч кыв вылӧ мукӧд коми поэтъяслысь кывбуръяс.

Странаса разнӧй издательствоясын сійӧ лэдзис «Заветный берег», «Молнии в руке», «Постоянство», «Дорогой отцов» сборникъяс. Ӧні «Сӧветскӧй писатель» издательство дасьтӧ йӧзӧдны «После разлуки» кывбуръяслысь сборник.

Анатолий Коршунов уна вояс чӧж уджаліс Ленинградса заводын. Вӧвлі слесарӧн, электросварщикӧн. Сэки босьтчыліс гижны. А. Коршунов — СССР-са писательяс Союзса член.

Талун ми йӧзӧдам Анатолий Коршуновлысь некымын кывбур. Коми вылӧ найӧс вуджӧдіс Николай Щукин.

Анатолий **КОРШУНОВ**

Кӧть и чорзисны кияс

Ставыс кольӧма бӧрӧ —
Вӧвлі сьӧкыд да лёк.
Эг мӧй сӧмын на тӧрыт
Аслам цехӧ ме лок?
Эг мӧй тӧрыт?..
А мый сэн,
Менам тані мӧд горт,
Эг мӧй татӧн ме кывсьы,
Кыдзи уджалысь морт?

Ки эз доймав кӧ көртас,
Рублысь дон кӧ эг тӧд,
Мыйӧ сэк эськӧ пӧри,
Весиг ачым ог тӧд?
Тӧда ӧтитор: миян
Уджтӧг шудыс оз сюр...
Кӧть и чорзисны кияс,
Лоис сьӧлӧмӧй бур!

Асыв

Ю сайын бипуръяс кусісны друг,
Пемыдсӧ разӧдіс ывла,
Стӧрӧж моз городіс унзіль петук
И гӧраа мӧдӧдчис сьывны.
Гашкӧ, том войтырӧс дивитігмоз,
Гашкӧ и, чинсӧ мед кутны.
Мукӧдыс сідз жӧ оз чӧв овны, оз,
Босьтчисны чӧвлунсӧ дзугны.
Кадсӧ тай тӧдӧны —
Часі оз ков!
Гӧлӧсныс гора да мича.
Узьсьӧмсьыс, майбыр, кӧзяйка оз пов,
Вӧтсӧ кӧть помӧдз эз видзӧд.
Кодзувъяс чусмисны,
Тӧлысь кыдз кань
Вуграло, унзільыс личкӧ.
Совторйӧн киськыштӧм бур шӧрӧм нянь
Сюруклы лэччӧдӧ ичмонь.

Кык мастер

Кык мастер меын олӧ —
Кывбур гижысь да сварщик.
И кыкнаныс мен колӧ,
Оз некоднаныс парскы.
Ме ӧтикыскӧд биён
Кӧрт йитлыны ог повзьы,
А мӧдыс ныр жӧ индас:
Тэ кывбур таысь ловзьӧд!
А кывбурад оз лӧсяв
Кӧдзыдлуныд некор.
Оз жалит ассьыс пӧсьсӧ
Мӧд мастер меным сэки.
Кык мастер меын олӧ —
И кыкнаныс мен колӧ.

Александр ЛЫЮРОВ

СИКТСА ЙӦЗКӦД АДДЗЫСЬЛӦМЪЯС

Тайӧ местаяссӧ тӧда важысянь. Сиктыс джуджыд кыркӧтш вылын. Кор мӧдан кайны дебаркадерсянь, лоӧ гоз-мӧдысь сувтовкерлыны лолыштны. Қыпӧдчан кыр зӧм вылас, пуксян удж радейтысь киясӧн вӧчӧм скамья вылӧ, видзӧдлан гӧгӧр — долыдысла да кыпыдысла лолыд мытшасьлӧ. Улын шлыньгӧ-визувтӧ паськыд ота Эжва, мӧдлапӧлас шылькнитчӧмаӧсь видзьяс, а ылынджык заводитчӧ парма, кодлӧн веж рӧмыс вочасӧн пӧрӧ кельыдлӧзӧ. Сэсся сійӧ ӧтлаасьӧ енэжыскӧд. А мыш саяд кык судта керкаяс дорын меліа варовитӧны тополяслӧн да кыдзьяслӧн веж коръясыс, кӧть и тӧвруыс пӧшти оз тӧдчы. И вылын жара ыпъялӧ шонді.

Волывлі тайӧ сиктас и сэки, кор сявкйӧ кӧдзыд зэр, кор уличаяс вомӧн вуджӧм йылысь бродднитӧг либӧ резина сапӧгтӧг немтор и мӧвпавны. Тӧдса и татчӧс нелямын градусъяса морозъяскӧд. Ӧтчыд ӧдва воим сиктсӧветӧдз, турдӧмаӧсь, ог вермӧй шонавны. Сэки, дыр думайтӧг, председательыс нуӧдіс гортас да тшӧктіс кайны шоныд паччӧрӧ.

Шойнаты гӧгӧрса сиктъясын кызвын йӧзыс шаньысь-шаньӧсь. Қымынкӧд эг аддзысьлы, кымынкӧд эг сёрнитлы, кымын ордын эг шойччыв да узьлыв — ог вермы шуны ни ӧти кулитана кыв. Мӧдарӧ. Паметьысь некор оз вушйы тайӧ сиктса паськыда тӧдса рационализатор да новатор Микушев ёрт, коді кувсис кадысь водз сьӧкыда висьӧмла. Со либӧ босьтам Иван Анисимович Ширяевӧс. Сійӧ коркӧ веськӧдліс совхоз отделениеӧн. Вежӧра да лада мужик. Бур туша тэчаснога, статя. Йӧз дінӧ сибалысь и. Унаысь аддзысьлім сыкӧд, эг ӧти час коллявлӧй сёрни-басни сайын. Унаторйӧ велӧдліс сійӧ менӧ, велӧдіс гӧгӧрвоны видз-му овмӧс, казявны сиктса олӧмысь выльторъяссӧ, выль петасъяссӧ, кодъяс сійӧ воясас вӧліны жебӧсь на, сӧмын на заводитісны вежӧдны, нюжӧдчыны вывлань. И сымын сьӧкырджык вӧлі сьӧлӧм вылын, кор кывлі Иван Анисимовичлӧн пӧгибнитӧм йылысь.

Сэкся арыс сувтіс лёк. Йи дыр эз ёнмы, дыр эз кыз. А Шойнатыын став туруыс мӧдлапӧлас. Сэки ӧд фермаяс дорад эз на ваявлыны сійӧс, тайӧ лоис ёна сёрӧнджык нин. А тшыг скӧт авзӧ картаясын. Вермис ӧмӧй управляющӧйлӧн сьӧлӧмыс терпитны татшӧмторсӧ? Сійӧ эз инасьлы местаӧ, майшасис. Мыйӧн, сиктса йӧзлӧн чайтӧм серти, позис вуджны мӧдлапӧлӧ, первой трактарӧн жӧ мӧдӧдчис и ачыс И. А. Ширяев. И со сійӧ эз ло...

Но сиктса йӧз эз вунӧдны Иван Анисимовичӧс. Сторожевскӧй средньӧй школаысь 5«а» класса пионеръяслӧн отряд новлӧдлӧ И. А. Ширяевлысь нимсӧ.

Уна вояс чӧж нин тӧдса и овмӧса ӧнія директор, Социалистическӧй Уджвывса Герой Г. А. Михайловкӧд, главнӧй агроном В. В. Данщиковкӧд да уна мукӧдъяскӧд.

Но ӧні, бӧръя волігӧн, совхозса да сиктъясса олысьяскӧд, налӧн делӧяскӧд тӧдмасьнысӧ заводиті эг Сторожевскысянь.

«Заря» теплоходлӧн паськыд ӧшиньяссянь тыдовтчисны неыджыд кыр йылӧ нюжӧдчӧм керкаяс. Нёбдін. Берегдорса нюдзвеж дженьы-

дик турун вылӧ мекӧд петісны сӧмын некымын морт.

Командировкаӧ воысьлӧн медводз шог да тӧждлун — аддзыны юр сюянін, кӧні эськӧ позис коллявны вой, шойччыштны. Патератӧ сьӧрсьыд он новлӧдлы — вывті стӧча шулӧмаӧсь йӧзыс. Но тайӧ тӧждлуныс пыр жӧ пакталіс сельсӧветӧ воӧм бӧрын. Совхозса рабочӧй Иван Михайлович Макаров, коді ӧні вежис карӧ семинаръяс вылӧ муныӧм председательӧс, долыда шуис:

— Ывлаын некодӧс на эз узьтӧдлыны миян, пыр любӧй керкаӧ, лэдзасны.

Збыльысь, сельсӧветыскӧд орчча керкаӧ и инаси. Кӧзяйкаыс, олӧма нин нывбаба — пенсионерка Александра Власовна пыр жӧ пузьӧдіс чай, мургис вомгорулас:

— Колӧкӧ и пывсян ломтам: туй мортыдлы оз мешайт небзьӧдыштны лы-сьӧмтӧ.

Лолавсьӧ ёна долыдджыка, кор панидасян бур йӧзкӧд, кодъяс бокӧвӧй мортӧс лыддьӧны асӧн!..

Эз на вӧв и 7 час асыв, кор трактормӧн эргӧмыс поткӧдіс чӧвлунсӧ. Тыдалӧ, механизированнӧй звено вуджис ӧти участокысь мӧдӧ. Сиктын асланыс зіль уджӧн нималӧны механизаторъяс А. Панюков, В. Макаров, И. Попов да мукӧдъяс. Некымын во нин веськӧдлӧ картупель вӧдитысь звеноӧн Валериан Иванович Макаров. Кольӧм во быд гектар вылысь урожайыс воис 245 центнерӧн. Таво мӧвпалӧны ещӧ гырысьджык урожайяс йылысь. И позянлунъясыс эмӧсь. Сӧмын тай поводдяыс тулыссяньыс эз ло сиктса войтырлы кивыв, то кӧдзыд, швичкӧ вой тӧв, то букшасьӧны уліті лэбысь кымӧръяс, сявкӧйӧны-койӧны то слӧт, то кӧдзыд зэр. Сійӧ лунъясас, кор ми вӧлім тані, машинаяс ӧдва лыбисны муяс вылӧ. Механизаторъяслы вӧлі вывті сьӧкыд.

Олӧм оз сулав местаын, мунӧ водзӧ, вежсьӧ бурлань. Со неыджыд чурк йылын, медся гажаинас — выль культура керка. Изйысь, кирпичысь, стеклӧысь. Сійӧ новлӧдлӧ нимсӧ тайӧ сиктас чужлӧм да быдмылӧм коми йӧзлӧн радейтана гижысь Виктор Алексеевич Савинлысь. Культура керка водзын поэтлӧн бюст, вестибюляс — мичаа рисуйтӧм ыджыд портрет. Тані жӧ библиотека. Культура керкаын уджалӧ самодеятельнӧй артистъяслӧн кружок. Тырмӧны и йӧктысьяс и сьылысьяс, и спектакльясын ворсны радейтысьяс. И, дерт жӧ, медся радейтана ворсанторъясӧн лоӧны В. Савинлӧн пьесаяс.

Сикт выльмӧ-мичаммӧ. И сэні, и тані тыдалӧны выль керкаяс, кыпалысь стрӧйбаяс. Со сиктсӧветсянь неылын зымвидзӧ ыджыд кык судта керкалӧн сруб. Сійӧс кыпӧдіс вокыскӧд ӧтвылысь Л. П. Цывунин. Ӧні вӧчӧны керка пытшкӧссӧ.

Кыпӧдӧ выль керка и монтёр А. М. Макаров. Регыд новоселье лоӧ шофёр Лоран Ливсонлӧн.

— Кык-куим керкатӧ лэптӧны быд во,— висьталӧ сиктсӧветса секретарь Николай Афанасьевич Макаров.— Дивъя ӧні стрӧитчыныд, нажӧвитӧны совхозын уна, быдтор вылӧ тырмӧ. Пӧшти быд керкаын приёмникъяс, магнитофонъяс. Шоч механизаторлӧн абу мотоцикл, унджык олысьлӧн эм мотора пыж. А кӧм-паськӧм йылысь немтор и сёрнитны. Миянлысь войтырӧс он торйӧд карса олысьысь.

Таво ми пасъям челядьӧс доръян Международнӧй во. Со мыйла меным окота сёрнитыштны тшӧтш и та йылысь, кыдзи жӧ олӧны сиктса рабочӧйяслӧн челядьыс. Нёбдін, абу и зэв ыджыд, а тані кык детскӧй учреждение, ӧтиыс сикт шӧрас, мӧдыс — Трӧшсиктын. Челядь дорын ыджыд опыта йӧз. Детсад-яслиса заведующӧйыс, Роза Степановна Вавилова, тані 35 во. Та дыра жӧ нин видзӧ кагаясӧс Елизавета Васильевна Савина. Пусьӧ да пӧжасьӧ Альбина Николаевна Гашина. 25 во нин плита дорын. Мастер, кутшӧмӧс корсьны колӧ. Тайӧ шань да тӧждысьысь аньяс ки вылын 70 нывка да зонка.

— Ӧні, майбыр, шогсьыны оз ков,— висьталӧ пӧвар А. Н. Гашина,— ставыс эм, мый колӧ. Менам ӧти тӧждлун — мый нин чӧскыдджыкӧс пуны да пӧжавны талун, челядь пискаӧсь мӧдісны лоны. Со и содӧ сямыд, ӧкмӧ опытыд. Меным

ӧтнамлы лоӧ пусьыны, пӧжавны быдсяматорсӧ, жаритны и пражитны, вӧчны кондитерскӧй изделиеяс.

Вот буретш таысь, мам моз чӧсмӧдлӧмысь, и радейтӧны челядь ассьыныс тётя Алянысӧ.

Дас сизим арӧсӧн воліс татчӧ ӧнія заведующӧй — Роза Степановна. Ӧкмыс класс помалӧм бӧрын. Муніс война. Уджаліс и велӧдчис заочнӧя педучилищеын. Эз вӧвны ни крӧватьяс, ни узьлан кӧлуй. Ставсӧ ӧктісны-чукӧртісны сиктысь.

Да. Унатор муніс зіль да шань оласнога тайӧ нывбабаяс вывтіыс, но найӧ ставсӧ терпитісны. Ӧні детсадкӧд орччӧн кышкӧны пашкыр юръяса уна веж пуяс. Долыд пукавны налӧн вуджӧрын шондіа луннӧ, кывзыны шӧпкӧдчӧмӧн ӧта-мӧдыскӧд варовитӧмсӧ. Найӧс садитісны асьныс жӧ. А кӧні челядь вӧчӧны зарядка да ворсӧны, сэні сулавліс киссьӧм скӧт карта. Садикын уджалысьяс асьныс перъялісны весиг важ сюръяяссӧ, идралісны став сісь керъяссӧ, лӧп-ёгсӧ. Шыльӧдісны-мольӧдісны. И артмис ворсан да гажӧдчанін. Налы сиктса войтыр висьталӧны ыджыд аттьӧ. Ӧд буретш тайӧ и лоӧ челядь вӧсна тӧждысьӧм.

Сиктсӧветса кыпыд да сӧстӧм вежӧсъяслӧн гырысь ӧшиньяссянь тыдалӧ неыджыд обелиск, код йылын ломалӧ алӧй звезда. Сэтчӧ гижӧма нимъяссӧ 183 мортлысь: верӧсъяслысь, батьяслысь, пиянлысь, вокъяслысь, кодъяслӧн олӧмыс сотчис бӧръя войналӧн страшнӧй биын. А мунлісны найӧ ёна унджыкӧн. Но и гортӧ бӧр воӧмъяслысь нэмсӧ ёна жӧ дженьдӧдіс дай дженьдӧдӧ на войнаыд, дыр на сійӧ мӧдас казьтывны ас йывсьыс.

Вӧлі кад, кор и тайӧ местаястіыс грымакылысь шыясӧн муніс война. Вӧлі тайӧ 60 во сайын, кор бӧрыньтчысь белогвардеецъяс гыжнас и миньнас кутчысисны Трӧшсиктдорса местаясӧ. Краснӧй Армиялӧн подразделениеяслы, лыжникъяслы да партизанъяслы лоис пуктыны уна вын, петкӧдлыны повтӧмлун да удаллун, медым зырны противникӧс бур позицияяс вылысь. А быд бойын, дерт, овлӧны и воштӧмъяс. Татчӧс йӧз оз вунӧдны сэкся геройяслысь подвигсӧ. Та йылысь казьтылӧ тшӧтш и памятник.

А этійӧ гажа нӧрыс вылас, дерт жӧ, эз ӧтчыд пукавлыв Виктор Алексеевич Савин да, Эжвалӧн лӧнь веркӧсӧн нимкодясигтыр, мӧвпавлыв аслас гижӧдъяслӧн выль сюрӧсъяс да панасъяс йылысь. Буретш тайӧ муыс сетіс миянлы ыджыд поэтӧс, драматургӧс, артистӧс — Нёбдінса Витторӧс.

Мичаммы да дзоридзав, гажа Эжваӧ видзӧдчысь Нёбдін.

Нёбдінысь мунім милицияса участковӧй инспектор Вячеслав Александрович Латкинкӧд, сылӧн мотоциклӧн. Латкин радейтӧ ассьыс чужан мусӧ, совхозсӧ, гордитчӧ сэтчӧс зіль йӧзлӧн делӧясӧн, висьӧ сьӧлӧмнас совхоз да сэні уджалысьяс вӧсна. Совхозлӧн машинаясыс тулыснад эз овны весь, и милицияса лейтенант окотапырысь сӧгласитчис нуӧдны орчча сиктӧдз. Чайті, мый сылы сэтчӧ пӧпуттьӧ, юалі та йылысь.

— А менам резиденцияӧй век сьӧрысь,— серӧктіс сійӧ.— Ме кӧ Сторожевскын — сійӧ сэні, а локта кӧ Нёбдінӧ — вуджас сэтчӧ.

Мотоциклыс вына. Сідзи и нёйкӧдӧ-мунӧ няйтінъясті. Но туйясыс, колӧ шуны, тані вывті нин лёкӧсь. Гуран вылӧ гуран, тёпкан вылӧ тёпкан. Он небось ӧддзӧдчы. А местаясӧн — няйтыс! Ыджыд вына автомашинаяс видзчысьӧмӧн вуджӧны татшӧминъяссӧ, катласьӧны, сунласьӧны, довкъялӧны. Ок, и чирсӧны жӧ тані техникатӧ! А мыйта убытка лёк туйяс вӧсна босьтӧ «Сторожевскӧй» совхоз.

Регыд миян дінӧ ӧтлаасис ещӧ ӧти морт — ар 17 нывка, кодӧс вӧтӧдім туй вылас. Лейтенант пуксьӧдіс жӧ сійӧс.

— Татшӧм каднад ӧткӧн вӧлӧкӧ оз ков петны...

— Дас верстыд вӧлӧк?— серӧктіс ныв.— Мем ӧд колӧ экзаменъяс кежлӧ Сторожевска средньӧй школаӧ...

— Дас верст, дас верст,— шуасис Латкин.— Войдӧрлун 10 километра тайӧ вӧлӧксӧ вуджи 2 часӧн. Тайӧ жӧ машинанас.

А со и Сторожевскклӧн медводдза керкаяс. Коркӧя МТС местаын совхозлӧн центральнӧй ремонтнӧй мастерскӧйяс. Орччӧн совхозыслӧн жӧ столӧвӧй, кӧні сёйӧны-юӧны механизаторъяс, ремонтникъяс, специалистъяс. А со и веж пуяс пӧвстын сиктса участкӧвӧй больничалӧн стрӧйбаяс, сысянь неуна водзын быт керка, почта да телеграф, клуб, библиотека, леспромхозлӧн контора. Зымвидзӧ совхоз конторалӧн кык судта ыджыд коромина. Мачта йылын дӧлалӧ алӧй флаг, кодӧс кыпӧдӧма социалистическӧй ордӥысьӧмын выль вермӧм шедӧдысь честь кузя.

Вӧлі буретш сэтшӧм кад, кор совхозса веськӧдлысьясӧс сьӧкыд аддзыны асланыс кабинетъясысь. Найӧ асывсяньыс муяс вылынӧсь. Медым весьшӧрӧ кадсӧ не воштыны, кежалам культура учрежденіеясӧ. Бур, мый найӧ орччӧнӧсь, туй вомӧн и колӧ вуджны сӧмын.

Кор пыран библиотекаӧ, он ёна вежав сэні уджалысьяслы. Дзескыд. Сӧмын та вӧсна этша места вичмис челядьлӧн пельӧслы. Пытшкӧсыс абу кыпыд. Джодж плакаясыс кӧнсюрӧ лайкъялӧны кок улад. И зэв пӧ кӧдзыд. Но немтор оз вӧчсьы, медым кыдзкӧ бурмӧдны либӧ выльмӧдны вежӧссӧ. А ӧд сиктын эм зумыд совхоз, леспромхоз, больница, средньӧй школа, быт керка да уна мукӧд учрежденіеяс, организацияяс. Том йӧзыс абу этша, а татшӧм клубад (сійӧ ӧти стрӧйбаын библиотекаыскӧд) сьӧлӧмыд оз кыскы, видзӧдлан и лоӧ окота бергӧдчыны бӧр.

Да, абу кокни лун-лун уджавны татшӧм библиотекаын. Но татчӧс куим ань мудзлытӧг вӧчӧны ассьыныс делӧсӧ — велӧдӧны йӧзӧс радейтны книга.

Фондын 25 тысяча том. Наӧн пользуйтчӧны тысяча сайӧ олысь.

Интересно пасйыны сійӧс, мый тані оз виччысьны лыддьысьысьяссӧ кияссӧ рудз пуктӧмӧн, оз чайтны, мый книга радейтысьяслӧн лыдыс содас ас вӧлясьыс. Библиотекаса уджалысьяс асьныс мунӧны йӧз дорӧ, вӧзйӧны бурджык книгаяссӧ. Артмисны топыд йитӧдъяс видз-му овмӧсса специалистъяскӧд, механизаторъяскӧд, связь отделениеса уджалысьяскӧд, учительяскӧд, воспитательяскӧд. Оз вермыны овны библиотекатӧг участкӧвӧй больничаса медицинскӧй работникъяс. Со мыйла наköд артмисны торйӧн нин топыд йитӧдъяс, кодъяс сэсся пӧрисны ӧта-мӧдлы отсасьӧмӧ. Ӧд библиотекаса уджалысьяслы частӧ ковмывлӧ корны врачьясӧс лыддьыны лекция, нуӧдны беседа. Тадзи лои и бӧръя культура лун дырйи, кодӧс нуӧдісны скӧт видзысьяс пӧвстын. Сійӧ сетіс ыджыд пӧльза, воис сьӧлӧм вылас совхозса рабочӧйяслы. Мӧд ногыс эз и вермы лоны, ӧд на дінӧ волісны тӧлкуйтны-варовитны больничаса врач, учитель, библиотекарь. Сёрниыс муніс сьӧлӧмсянь. И быдӧнлы вӧлі сетӧма колана сӧвет, стӧч воча кыв.

Библиотекаса аньясӧс частӧ позьӧ аддзывны фермаса гӧрд пельӧсысь. Торйӧн уна уджыс вӧлі гожӧмын. Ковмис котыртавны ӧтилаысь мӧдлаӧ новлӧдлан неыджыд библиотекаяс, бӧрйыны медся колана да интересной литература. Сэки жӧ бригадаясын лэдзисны боевӧй листокъяс, нуӧдісны беседаяс.

Дерт, уна пӧлӧс мероприятиеяс овлӧны и библиотекаас. Диспутъяс, литературалы обзоръяс, устнӧй журналъяс. Том йӧзлы сетсьӧ торъя ыджыд места. Гырысьджык классъясса велӧдчысьяслы вӧзйӧны уджлы сиӧм литература, ёна отсалӧны колана книгаясӧн заочникъяслы. Эз ӧд весьшӧрӧ кольӧм во коллективлы сетны «Отличнӧя уджалысь библиотекалысь» ним.

— Таын пайыс абу сӧмын миян,— висьталӧ заведующӧй Елена Николаевна Меникова,— а тшӧтш сиктса активистъяслӧн, торйӧн нин библиотека сӧветса членъяслӧн.

Елена Николаевна, вӧлӧмкӧ, и территориальнӧй парторганизацияса секретарь, да бурторъяс йывсьыс сёрнитігӧн тшӧтш и норасьыштіс миянлы, мый сиктын абу на политико-воспитательнӧй удж нуӧдан комплексной план. Совхозса партorganизация тӧждысьӧ сӧмын овмӧспытшкӧсса делӧяс вӧсна.

— Районса культура отдел вылӧ ёнасӧ надейтчыны оз позь и,— майшасис Елена Николаевна.— Ме таӧ 20 сайӧ во уджала. А кымын заведующӧй нин вежсис тайӧ кадас районса культура отделын? Лыддьӧдлыны кӧ, гашкӧ, чуньясыд оз тырмыны. Оз на удит мортыс босьтчывны уджас, а, видзӧдан да, сы местаӧ воӧма нин мӧд.

Шоналіс менам сьӧлӧмӧй и шӧр мастерскӧйясса том ремонтникъяскӧд аддзысьлігӧн, ӧд найӧ сымда жӧ вӧчӧны сиктын культура паськӧдӧм могысь. Тайӧ делӧас ыджыд пай пуктӧ и милицияса старшина Василий Юрьевич Канев.

Кор ворсӧ вокально-инструментальнӧй ансамбль, сэки клубын бергӧдчынысӧ неконі. Музыкантъясыс да сьылысьясыс — рабочӧйяс, мастерскӧйясын уджалысьяс. И котыртысьыс вӧлі на пиысь жӧ, совхозса шофёр Анатолий Стазаев. Сы гӧгӧр котыртчисны мукӧдъяс, кодъяс радейтісны музыка да сьыланкыв. Дерт, эз вӧв кокни, ӧд на пиын эз вӧв ни ӧти морт, коді эськӧ тӧдіс нотаяс. И заводитчис велӧдчӧм. Удж бӧрын чукӧртчылісны ӧтлаӧ, эз жалитны кад ни вын. Велӧдчисны. Ӧні ансамбльӧн веськӧдлӧ милицияса старшина Василий Канев. Том морт. Абу на ёна важӧн воӧма армияысь.

— Ансамбльын квайт морт,— висьталӧ В. Канев.— Шофёр Анатолий Стазаев, токарь Михаил Микушев, слесарь Александр Витязев, велӧдчысь Андрей Канев, Василий Меников и ме. Ставӧн радейтӧны музыка. Ӧд сійӧ мичмӧдӧ мортӧс, озырмӧдӧ, кыпӧдӧ.

План серти Шойнатыын вевттясны асфальтӧн главнӧй уличасӧ. Сы ӧтар боктіыс нюжӧдчас сэтшӧм жӧ моски. Ӧні керкаяссӧ строітӧны важ керкаяс местаӧ. Уна садитӧны пуяс. Клуб дорысь индӧма мичмӧдны ӧшинь увсӧ, кӧні усьӧм воинъяслы памятник. Обелиск дорӧ мӧдасны вайӧдны паськыд москияс. Пуяс улӧ вӧчасны мича лабичьяс.

Воас кад, кор сиктса быд олысь мӧдас пӧльзуйтчыны водопроводӧн, газӧн, пӧсь ваӧн, кор сылӧн оланіныс нинӧмӧн оз кут торъявны карса квартираысь. Дай ставнас олӧмыс.

— Тадзи и лоас,— висьталіс сиктсӧветса председатель Валентина Михайловна Микушева.— И сійӧ кадыс абу нин ылын.

Кӧр видзысьяс век туйынӧсь

Тулысын петӧны тундраӧ, арын пырӧны пармаӧ. Комиын ӧні сё тысяча гӧгӧр кӧр. Босьтны кӧ «Усинскӧй» совхоз, то сылӧн 17 тысяча пемӧс. Сэні ӧти стадаӧн веськӧдлӧ опытнӧй кӧр видзысь коммунист Сергей Григорьевич Манзадей. Сійӧ — челядь дырсянь тундраын, Матрена Прокофьевна гӧтырыскӧд быдтісны сизим челядьӧс. Сергей Григорьевич уна во нин бригадиралӧ, бур уджсӧ сылысь пасйӧма Ленинскӧй юбилейнӧй да ВДНХ-лӧн эзысь медальясӧн. Зіля уджалӧны и бригадаса мукӧд пастукъяс.

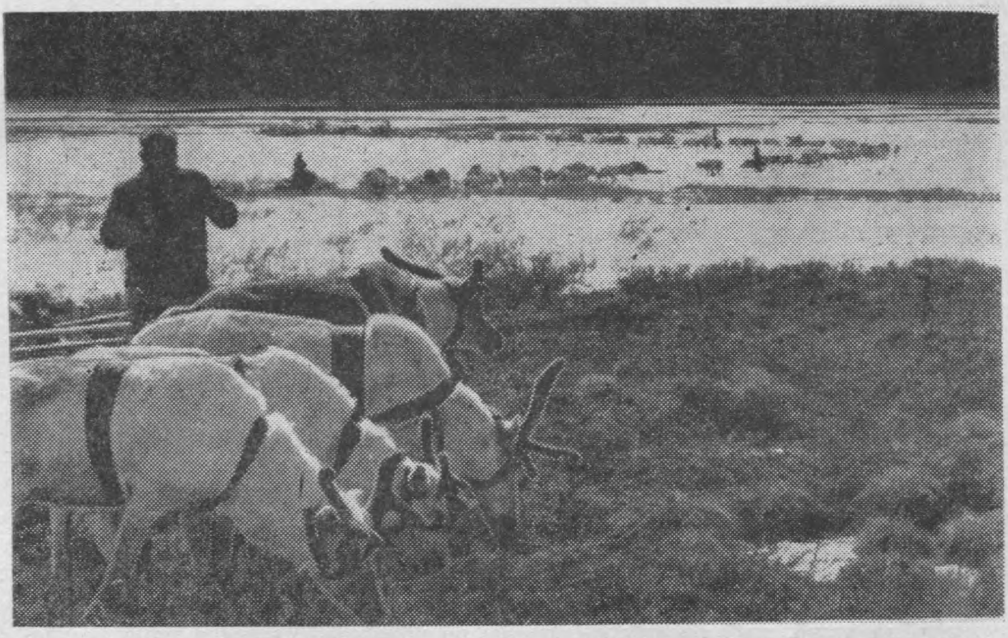

Фотояс С. Лыткинлӧн.

Сергей Григорьевич Манзадей.

С. Г. Манзадейлӧн ныв Ульяна.

ЫЛІ ТУЙӦ.

В. СЕЛЬКОВ,
«Знание» обществолӧн Коми республиканскӧй организацияса референт

Том йӧзлӧн научнӧй мӧвпъяс

Николай Павлович Юшкинлӧн нимыс паськыда тӧдса абу сӧмын миян странаса, но и рубежсайса научнӧй мирын...

ВЛКСМ-лӧн XVI съездлы мандатнӧй комиссиялӧн докладын вӧлі шуӧма: «Сыктывкарса геолог Николай Юшкин заочнӧя помаліс политехническӧй институт. Первой материалъяс йӧзӧдӧм бӧрын нин лаборант Юшкинӧс ыджӧдлісны профессорӧн. Сылӧн дипломнӧй уджыс мӧвп сертиыс вӧлі кандидатскӧй диссертация кодь, а сійӧс дорйигӧн Государственнӧй комиссия ӧтсӧгласӧн пасйис, мый сералӧн месторождениеяс минералогия да найӧс прогнозируйтӧм йылысь Юшкинлӧн монографияыс лоӧ бур подулӧн докторскӧй диссертациялы...» Талун Николай Павлович — наукаясса доктор, веськӧдлӧ СССР Наукаяс Академиялӧн Коми филиалса лабораторияӧн, Ленинскӧй комсомоллӧн премияа лауреат.

Том йӧзкӧд аддзысьлігъясӧн Юшкинлысь частӧ юавлӧны: вӧвліны-ӧ сылӧн шуда виччысьтӧмторъяс, кыдзи, шуам, «ньютоновскӧй яблӧг» либӧ «Архимедлӧн ванна»? И учёнӧй вочавидзӧ, мый сійӧ керкӧ веськавліс оолитъяса вентиляционнӧй пещераӧ. Тайӧторйыс и чуйдіс сылӧн научнӧй уджын туй визьсӧ. А Юшкинӧс сэтчӧ кыскис унатор тӧдны кӧсйӧм. Тайӧ «лишнӧй» воськов вӧчӧмыс сетіс сылы зэв уна буртор. Наукаӧ зільысьписькӧдчысьлы, Юшкинлӧн кывъяс серти, быдтор тӧдмавны окотитӧмсӧ колӧ воспитайтны быть.

Научно-техническӧй творчествоӧн талун кежлӧ шымыртӧма уна том йӧзӧс. Да и мӧд ногыс некыдз оз позь, ӧд народнӧй овмӧслӧн быд юкӧныс ӧні мунӧ научно-техническӧй революция. Сылӧн мог — содтыны научнӧй шедӧдӧмторъяссӧ да ӧддзӧдны найӧс уджӧ пыртӧм. Быд 10—15 во мысти научнӧй тӧдӧмлунъяс содӧны кык пӧв.

Мый сійӧ научнӧй творчествоыс? Творческӧй уджын пыр эм мыйкӧ вылькор, торъялӧ аслас эффективностьӧн да качествоӧн. Сідзкӧ, научно-техническӧй творчестзо тырвыйӧ лӧсялӧ миян олӧмлӧн медшӧр могкӧд.

Видзӧдлам, мыйсянь колӧ босьтчыны том специалистлы либӧ рабочӧйлы научно-техническӧй творчествоас. Том йӧз пӧвстысь унаӧн на зільӧны пӧртны олӧмӧ асланыс предприятиелысь сійӧ либӧ мӧд техническӧй мог ас кежаныс. Татшӧм босьтчылӧмъяссьыс нинӧм оз артмы, а артмас кӧ — овлывлӧ весьшӧрӧ: кӧнкӧ да кодікӧ тайӧ вопроссӧ решитлӧма нин. Колӧ босьтчыны бур опыт чукӧртӧмсянь, велӧдӧмсянь да паськӧдӧмсянь, мӧд ногӧн, научно-техническӧй информациясянь. А найӧс позьӧ аддзыны техническӧй лист бокъясысь, рефективнӧй журналъясысь, газетъясысь. Корсьны да бӧрйыны наысь сэтшӧм вылькоръяс, кодъясӧс позьӧ пыртны сійӧтӧ предприятиеын. Вайӧдам кольӧм вося уджысь некымын пример.

Сыктывкарса ЛПК-ын техинформация отделӧн вӧлі бӧрйӧма 57 научно-техническӧй вылькор. На пиысь 35-ӧс примитӧма администрацияӧн да пыртӧма уджӧ, мый отсаліс видзтыны во чӧжӧн 478 тысяча шайт. «Печоршахтострой» комбинатын информация службаса кык морт корсисны

да пыртісны уджö 35 выльтор жö. Тайö сетіс экономиясö 671 тысяча шайт. Мукöд предприятиеяслысь бур опытсö пыртöмлы ыджыд тöдчанлун сетöны «Интауголь» объединениеын. Специалистъяс пöвстын тані нуöдлывлöны сідз шусяна информация лунъяс, кодъясöс котыртлö научно-техническöй библиотека. Тані жö уджалö бур опыт велöдан кык школа. Объединениеса том специалистъяс уджöн тöдмасьны ветлывлöны и из шом перъян мукöд бассейнъясö.

«Интауголь» объединениелöн «Капитальнöй» шахтаса кык ордйысьысь участок — мöдöд да нёльöд — вежласьлöны асланыс медбур рабочöйясöн. Найö тöдмöдöны öта-мöдсö асланыс мастерствоöн, отсалöны пыртны выль техника да технология.

Сыктывкарса мебель вочан фабрикаын артыштісны, мый во чöжöн бур опытöн тöдмасян командировкаясö мунö 800 шайт, а выльторъясö пыртöмысь видзтыссьö квайт тысяча шайт. Тайö — зэв буртор. Но тані колö индыны, мый научно-техническöй творчество йылысь этша на сёрнитавлöны комсомольскöй собраниеяс вылын. А öд республикаын 40 тысяча морт, кодъяс интересуйтчöны изобретательствоöн да рационализацияöн. И на пöвстысь джынсьыс унджыкыс том йöз. Тырмымöн казьтыштны, мый пятилеткалöн куим воöн уджö выльторъяс пыртöмысь республикаын видзтöма 84 миллион сайö шайт.

Том рационализаторъяслöн талунъя могыс — бурмöдны продукциялысь качество да кыпöдны производстволысь эффективность. Том йöзлöн научно-техническöй творчество кузя вöлі нуöдöма сизим республиканскöй выставка. Кольöм вося выставка вылö вайлісны 432 экспонат,— та мындаыс некор на эз вöвлы. Первойысь участвуйтісны тайö выставка вылас Усинскöй, Троицко-Печорскöй да Усть-Вымскöй районъясса том йöз. Вылö донъялісны уджъяссö нефть да газ перъян «Усинскнефть» управлениеса инженер В. Вергичевлысь, «Воркутинскöй» шахтаса том йöз В. Лысенколысь да Е. Бубликлысь. Воркутаса рационализаторъяслöн да изобретательяслöн удж опытöн тöдмасьны волывлöны Рытыввыв Сибирса, Якутияса, Байкало-Амурскöй магистраль районъясса проектировщикъяс да строительяс. Кыклы — Л. Н. Хрусталевлы да Ю. А. Александровлы — сетöма Коми АССР-са заслуженнöй изобретательяслысь почётнöй ним.

Бур боксянь колö казьтыштны и Интаса том йöзöс, кодъяс пыртісны уджö 320 выльтор. «Капитальнöй» шахтаса новаторъяслöн уджыс кольöм во отсалісь видзтыны 58 тысяча шайт. Рационализаторъяслöн удж йылысь пасьыда гижö «Искра» газет, висьталö местнöй радиовещание.

Том йöз пöвстын творческöй уджлы ыджыд тöдчанлун сетöны «Ухтатрансгаз» объединениеын. Пятилеткалöн сёмын кык воöн новаторъяс отсалісны видзтыны 860 тысяча шайт. Тані 52 творческöй комплекснöй бригадаысь джынсьыс унджыкыс — комсомольско-молодёжнöй. Унджык том рабочöйыслöн да специалистыслöн эмöсь личнöй творческöй планъяс. Медбур том рационализаторъясöс мöдöдлывлöны творческöй командировкаö ВДНХ вылö.

Республикаскöй смотрлöн кольöм вося итогъяс серти «Коми АССР-са медбур том рационализатор» ним сетöма Печорскöй авиапредприятиеса техник-бригадир О. Н. Чеборакалы, Печораса кылöдчан участокысь инженер-технолог А. Ф. Кульминскийлы. Вермысьöн петіс и «Воркутауголь» объединениелöн «Тепловодканал» управлениеса творческöй комплекснöй бригада, кодöн веськöдлö Н. И. Дзиковский.

Научно-техническöй прогресс — сійö уджö выльторъяс пыртöм, мöд ног кö, выль техника пыртöм: автоматизация да механизация, электрификация да химизация, технология бурмöдöм, цехъяс, участокъяс, агрегатъяс выльмöдöм да с. в.

Государственнöй планъясöн миян республикаса промышленностьлöн медтöдчана юкönъясын вöлі шуöма нуöдны зэв гырысь мероприятиеяс.

Угольнӧй промышленностьӧ пыртны из шом перъян комплексъяс, кодъяс эськӧ тырвыйӧ механизируйтӥсны шахтаясын удж. Тайӧ — муувса быдса заводъяс. Комплекссӧ шахтаас сувтӧдӧм вылӧ мунӧ 3—4 тӧлысь. Ӧти татшӧм комплексыс суткиӧн сетӧ сы мында ломтас, мыйта водзын сетліс ичӧтик быдса шахта — тысяча да унджык тонна. Ӧткымын шахтаясӧ пыртӧма нёль комплексӧдз. Та вӧсна республикаын ёна паськаліс сідз шусяна тысячникъяслӧн движение — ӧти лавазысь суткиӧн перйыны тысяча тонна из шом. Тайӧ опытсӧ паськӧдӧм кузя экспериментальнӧй базаӧн лыддьыссьӧ «Капитальнӧй» шахта. Тані и пыртӧма медводз став выльсӧ и бурсӧ. Коллективлӧн творческӧй уджыс со 24 во чӧж нин дорвыв отсалӧ шахталы тыртны из шом перъян заданиесӧ. Уджӧ комплекснӧй механизация да автоматизация пыртӧмӧ зэв ыджыд пай пуктӧ Н. П. Шашковлӧн бригада. Опытнӧй коллективлысь примерсӧ босьтӧны томджыкъяс. Выль механизируйтӧм комплекс (ОКП) пыртӧм кузя пионерӧн вӧлі том йӧзлӧн бригада, кодӧн веськӧдліс Коми АССР Верховнӧй Сӧветса депутат С. Ф. Кожевин. Коллектив эз этшаысь участвуйтлы ВДНХ вылын, бригадаса дас том рабочӧйӧс наградитӧма Выставкалӧн медальясӧн.

Босьтам со «Глубокая» шахтаысь Ю. Сидоровлысь комсомольско-молодёжнӧй звено, коді петкӧдліс ыджыд изобретательность КМ-87ДН комплекс уджӧ пыртігӧн. Горнякъяс асьныс чукӧртісны комплекссӧ, бурмӧдісны забойын уджалан оборудование, мый отсаліс тӧдчымӧн содтыны вӧсни пластъяс вылын (1,2 метр) из шом перйӧм.

Бӧръя кадӧ пыр ыджыдджык тӧдчанлун сетьӧ научно-исследовательскӧй институтъяслы. Пример вылӧ босьтам угольнӧй промышленностьлысь «ПечорНИИпроект» институт. Из шом перйӧмын абу сэтшӧм технологическӧй процесс, кытчӧ эськӧ эз пуктыны ассьныс пайсӧ институтса сотрудникъяс. Найӧ модернизируйтісны КМ-87ДН комплекс, код ӧтсӧгӧн позьӧ перйыны ломтассӧ торъя сьӧкыд горно-геологическӧй условиеясын. Институт унатор вӧчис горнопроходческӧй техника да горнӧй давлениеӧн веськӧдлӧм бурмӧдӧм кузя, кипом уджъяс механизируйтӧм кузя. Том учёнӧйяслы Л. М. Гусельниковлы, Е. А. Голубевлы да Е. Д. Лещенколы НТТМ-лӧн бӧръя республиканскӧй выставка вылын вӧлі сетӧма первой премия. Учёнӧйяслӧн да конструкторъяслӧн исследованиеясыс быд во отсалӧны мездыны сьӧкыд уджъяс вылысь 200—230 рабочӧйӧс.

Зэв тӧдчана комплекснӧй научно-техническӧй проблемаяс решайтӧмысь ПечорНИИпроект институтӧс наградитӧма ВЦСПС-лӧн да СССР-са наука да техника кузя Государственнӧй комитетлӧн Дипломӧн.

Но вермӧмъясыскӧд тшӧтш уна на и тырмытӧмторъяс. Босьтам со вӧрын увйысьӧм. Быд во сетьӧ план механизируйтны тайӧ уджсӧ некымын процент вылӧ, но заданиеыс оз пӧртсьы олӧмӧ. Помкаыс ӧти — оз тырмыны механизмъяс. Овлӧ на и сідз, выль техника пыртӧм кузя планӧ сюйӧны нинӧмӧн подулавтӧм мероприятиеяс. Частӧ сёрмӧмӧн воӧны проектно-сметнӧй документацияяс, да и асьныс выль машинаясыс. Овлӧны сьӧкыдлунъяс финансируйтӧмын, но тайӧ вопроссӧ позьӧ кокниа решитны: выльторйыс кӧ вештӧ асьсӧ регыдъя кадӧн, то Госбанк вермӧ отсавны ссудаӧн. Весиг из шом перъян ӧткымын комплексъяс вӧлі пыртӧма Госбанклӧн ссуда тшӧт весьтӧ.

Том йӧзлӧн научно-техническӧй творчество — миян кадся зэв тӧдчанатор. И комсомоллӧн мог — пыр отсавны сӧвмӧдны сійӧс, быд ног паськӧдны томъяслысь водзмӧстчӧмсӧ. Тайӧ уджыслысь коланлунсӧ пасйӧма КПСС XXV съездлӧн материалъясын: «Быть колӧ государственнӧй да научнӧй подув вылӧ пуктыны том йӧзлысь профессиональнӧй ориентация, трудӧвӧй воспитание да научно-техническӧй творчество».

●

Н. БУРИЛОВА

Вынсьӧдӧны коммунистическӧй идеалъяс

Сӧветскӧй мортлысь нравственнӧй убеждениясӧ, мировоззрениесӧ да духовнӧй культурасӧ пестӧмын да кыпӧдӧмын КПСС вылӧ донъялӧ литературалысь рольсӧ. Кыдзи пасйыліс партиялӧн XXV съезд вылын Л. И. Брежнев, сӧветскӧй писательяс пуктӧны «тӧдчана пай коммунистическӧй общество стрӧитан общепартийнӧй, общенароднӧй делӧӧ».

Йӧз вежӧрын коммунистическӧй идеаллысь чужӧмсӧ да сӧвмӧмсӧ разнӧй боксянь петкӧдлӧ и коми литература.

Выль, коммунистическӧй нравственность чужӧмлы сиӧма ыджыдджык арлыда коми писательяслысь историко-революционнӧй романъяссӧ. Тайӧ В. Юхнинлӧн «Алӧй лента», Я. Рочевлӧн «Кык друг», Г. Федоровлӧн «Кыа петігӧн».

Кыдзи ыджыд сӧветскӧй литературалӧн представительяс, В. Юхнин, Я. Рочев, Г. Федоров асланыс произведениесын зільӧны вайӧдны лыддьысьысь вежӧрӧдз выль общество йылысь правдасӧ, петкӧдлӧны сӧветскӧй мортӧс, кодӧс чужліс тайӧ обществоыс, сійӧ сьӧкыдлунъяссӧ, кодъяскӧд паныдасисны романъясса геройяс асланыс туй вылын. Писательяс нуӧдӧны романъясас пролетарскӧй революцияӧн чужтӧм идеалъяс. «Алӧй лентаын», «Кык другын» да «Кыа петігӧнын» гижӧм событиесыс мунӧны 1907—1920 воясӧ. Но романъясын кыпӧдӧм нравственнӧй проблемаясыс эз «важмыны», найӧ сэтшӧм жӧ тӧдчанаӧсь и талунъя кадӧ.

«Алӧй лента», «Кык друг» да «Кыа петігӧн» романъясысь шӧр персонажъясыс — томӧсь. И писательяс ыджыд вынӧн да кужӧмӧн петкӧдлӧны, кыдзи олӧмыс, сійӧ кадся революционнӧй кадыс сӧвмӧдӧ налысь характерсӧ. Куимнан произведениесьыс лыддьысьысь аддзӧ, кыдзи медводдза, тырвыйӧ гӧгӧрвотӧм на воськовъяссянь геройяс воӧны революционнӧй тышын активнӧя да сознательнӧя участвуйтӧмӧдз.

Уралын забастовкаясын, митингъясын да демонстрацияясын участвуйтӧм бӧрын выль мортӧн лои Илья Ошлапов В. Юхнинлӧн «Алӧй лента» романын; революционнӧй боецлӧн качествоясӧн, социальнӧй тыш нуӧдан опытӧн локтӧ сійӧ бӧр аслас чужан Важгорт сиктӧ. Нэм кежлас йитісны ассыныс олан туйсӧ политссыльнӧйяскӧд да большевикъяскӧд Геня Дуркин да Вася Манзадей Я. Рочевлӧн «Кык друг» романысь. Сӧветскӧй власть вӧсна сознательнӧя да активнӧя тышкасьысьӧн воӧ Петроградысь Домна Каликова, воӧ, медым аслас чужан Усть-Сысольскын дорйыны Октябрьлысь завоеваниесӧ. И сыын, мый буретш Домнаӧс сувтӧдӧма шӧрас Г. Федоровлӧн «Кыа петігӧн» романын, петкӧдчӧ Россиялӧн окраинаясса литератураяс сӧвмӧмын ӧтувъя закономерность — нывбабаяслӧн ӧткодь правояс вӧсна тышыс тані вӧлі торъя чорыдӧн.

В. Юхнин, Я. Рочев да Г. Федоров тӧдӧны Великӧй Октябрьскӧй социалистическӧй революция да гражданскӧй война оз сӧмын книгаясысь да йӧз висьтъясысь. Найӧ асланыс синъясӧн аддзылісны тайӧ героическӧй кадсӧ — выль историческӧй эпохаыскӧд йитчӧма налӧн челядьдырся олӧмыс. И найӧ правдивӧя, быдӧн ас ногыс, художественнӧя восьтісны революцияӧ коми народлысь сложнӧй туйсӧ.

* * *

Я. Рочевлӧн да Г. Федоровлӧн романъясын кӧ тӧдчана места босьтӧны сійӧ кадся историческӧй событиеяс, то В. Юхнинлӧн «Алӧй лента» роман шӧрын — геройяслӧн пытшкӧсса мырыс. Произведениелӧн тайӧ торъялӧмыс сетӧ позянлун пыдісяньджык петкӧдлыны важ коми йӧзлысь духовнӧй олӧмсӧ. Сёрни, персонажъяслӧн ас кежся мӧвпъясыс, оласногыс, народлӧн олӧмыс, обычайяс, кодъясӧс паськыда восьтӧма романын, авторлӧн лирическӧй кежавлӧмъясыс сетӧны позянлун ӧнія лыддьысьысьлы пыдісяньджык гӧгӧрвоны важся олӧмсӧ. И аслас татшӧм кӧсйӧмнас писатель матыстӧ важъясӧ ӧнія дорӧ.

«Ми юасям да зілям пырӧдчыны кольӧмаас, медым сійӧ висьталіс ӧніясӧ да мед кӧть ылӧсас гарыштіс миянлы аскиа лунымӧс»,— гижліс В. Г. Белинский. (Полн. собр. соч. М., 1956, т. 10, стр. 18). Историяӧ пырӧдчӧмӧн, В. Юхнин корсьӧ кольӧм кадыслысь аскиа лункӧд йитӧдсӧ. Сійӧ оз

пöстö казьтыв важсö, кор Илья оласногын петкöдлö Ошлапов-батьлысь жö öбичасö — удж радейтöм, пöръясьтöмлун, йöзöс пыдди пуктöм. Писатель восьтö, мый том поколение — Илья, Вера, Мирон — дась воськовтны водзö. «Произведениелöн шöр идеяыс — коми йöзлöн национальнöй самосознание кыптöм»,— тадзи тöдчöдіс В. Юхнин аслас романысь шöр визьсö. Но тайö идеяыскöд йитчöма медводз Илья Ошлаповлöн образыс.

Автор бöрйö шöр геройнас, революционнöй идеалъяс нуысьнас, том мортöс. Илья видзöдö олöм вылас веськыда, повтöг, видзöдö кыдзи тышкасьысь да тайö тышас вермысь. И татшöмнас вочö сійöс ачыс революция водзвывса олöмыс, коді тырöма вöлі сьöкыдлунъясön да коді быть чуксаліс тышкасьны морт нога олöм лöсьöдöм вöсна. Писатель тырвыйö петкöдлö аслас геройлысь идейно-политическöя сувтöмсö, вынсялöмсö.

Романлöн медводдза лист бокъясыс петкöдлöны Ильяöс том дырйиыс. Писатель уна могöн восьтö аслас том геройлысь личнöй качествояссö — вочны ставсö зумыда, бура, лоны быдторйын водзын. Гöрö кö Илья, бöрöздаыс мед веськыд вöлі, а гöрыштöм муыс водіс шыльыда да небыда; ытшкис кö, покосыс мед вöлі паськыд, а видзсö быттьö бритöма öтчыд шеныштöмön. Купайтчигön Илья зільліс варччыны медся ылöдз, сунлыны медся дыр кежлö. Но ачыс аснас дöвöлен некор эз кольлы. Илья Ошлаповлысь образсö лöсьöдігön, автор кöсйис петкöдлыны сы пыр, кыдзи гöгöрвоö сійö ассьыс нравственно-эстетическöй идеалсö.

Нёль во сöмын удайтчис Ильялы велöдчыны школаын. Но сійö тырвыйö гöгöрвоис, мый му шарыс ыджыд да разнöй сикас, вöр-ваыс да йöзыс интереснöйöсь. Тöдöмлунъяслань нюжöдчömыс велöдіс Ильяöс мöвпавны, думайтны сы йылысь, мыйла олам да кодлы колам. Писатель сетö геройлыслы общественнöй тöдчанлуна сэтшöм качествояс, кодъясöс том поколениелы быть колö воспитайтны, чöжны. Личностьлöн идеалö автор пыртö дасьлун вочавидзны мортлöн ыджыд призваниелы, тöждысьны йöз вöсна, веськыда видзöдны бур да лёк вылас, не миритчыны йöзöс увтыртöмкöд да нартитöмкöд.

Коми йöзлысь революцияöдзса историяёв художественнöя восьтігön, капиталистическöй эксплуатациялысь грабитана пытшкöссö эрдöдігön, В. Юхнин петкöдлö оз куш сöмын помтöм сьöкыдлунъяссö, кодъясöс ковмыліс венны коми крестьянинлы. Сійö индö и сы вылö, мый народлöн медбур нывпияныс дасьöсь да зільöны тышкасьны справедливость вöсна, йöз пöвстын равенство вöсна.

Писатель кужömön да ыджыд вынön восьтö, кыдзи сöвмö татшöм тышас пырöдчömыс том Ошлаповын. Илья, коді радейтö Вераöс, вына, тырöма водзö вылö бур надеяясön. Окота лои сылы видлыны асьсö, тöдмавны вынсö — лэптывны муын куйлысь ыджыд из. «А тэныд нинömла тöдны ассыд вынтö»,— серöдіс сійöс Важгортса кöзяин, купеч Власий Сирвойтов. Купечлön татшöм кывъяс бöрын Илья пондіс думайтны: мыйла нö нинömла? И тайö мöвпыс олömыскöд тшötш пыр кутіс сылön ёнмыны. Купечлön кывъяс вылö вочавидзömсö Илья кутас корсьны купечлön жö аслас керкаын, кöні сійö пондас батракавны.

Писатель психологическöя петкöдлö, кыдзи видзöдö Илья оласног вылö купеч Сирвойтов: сійö казяліс аслас батраклысь моральнöй вынсö, йöзöс ас гöгöрыс котыртан сылысь сямсö. Ильялön татшöм öбичаыс повзьöдö купечöс, тшöктö лоны Илья дорö небыдджыкön, кыдзкö лэптыштны сійöс мукöд пöвстсьыс: «Тэ йöзсö помеч вылö котыртін, кöзяин пыдди уджсö индалін. Сідзкö, тэныд и гöщенньönас веськöдлыны». Автор гöгöрвоö да зільö кужömön восьтыны тайö сценасö: писательлы нимкодь геройлön моральнöй вынысь, сійö аддзö, мый тайö выныс отсалас крестьянинлön том представительлы водзö вылö активнöйджыка пырöдчыны классöвöй тышö.

Романлön водзö юкönын В. Юхнин петкöдлö, кыдзи сылön геройыс заводитö стихийнöя, гöгöрвотöг на водзсасьны. Ошлапов пиянлön батракалан кадыс Сирвойтов овмöсын помасис. Купеч чукöстіс ас ордас Ошлаповъяслысь семьясö. Писатель петкöдлö купеч ордын гöститömсö. И гижö сійö оз сэтшöма чöскыд сёян-юан йылысь, кодъясысь чегö пызаныс, а мöвпалö кöзяевалön да гöстьяслön водзö олан туйяс йылысь. Важ моз мыжа видзöдласön, сёрниö сюйсытöг пукалö Ошлапов-бать: Степан мöвпалö сы йылысь, кыдзи эськö восö вуджны, гашкö, бара ковмас копыртчывны Власейлы, мед нянь водзöсавлас. Но тайö сценаас главнöйыс писательлы — кыдзкö торйöдны, петкöдны веркöсöджык Ильялысь да Сирвойтовлысь паныд воömсö.

Батрачитан кад колис бöрö, а кыдзи тайö неыджыд кадколастнас вежсисны. ёсьмисны Илья да купеч костын **йитбдъясыс.** Пызан сайын пукалігön да гöститігön Илья казьтылö вежörнас ассьыс батрачитömсö, мöвпалö Сирвойтов йылысь: «Да, тэ и збыльысь вына. Кöсъян кö — винаön юкталан, а он кö кöсйы — и нянь кусöк тэнсьыд он босьт». И тайö вöлі нин кулакöс классövöя донъялöм. Чужис татшöм донъялömыс сыысь, мый разнöй полюсъясын вöліны увтыртömъяс да увтыртысьяс. Татысь и петö уджалысь йöзлön моральыс, коді отса-

лӧ чужтыны геройлӧн оласногын выль черта — революционнӧй, политическӧй идейность.

Тӧдса, мый мортлӧн нравственнӧя да социально-политическӧя сувтӧмын ёна тӧдчӧ оз сӧмын ачыс олӧмыс, но и сійӧ, кутшӧм йӧз мортсӧ кытшалӧны. Татшӧм йӧзнас Ильялы лоины политссылкаӧ ыстӧм большевикъяс, кодъяс олісны на сиктын, уралса заводын уджалысь рабочӧйяс, революционер-большевик Филипп, кодӧс РСДРПлӧн задание серти мӧдӧдӧмаӧсь Уралса рабочӧйяс дорӧ. Наköд матӧджык тӧдмасьӧм бӧрын Илья гӧгӧрвоӧ, мый разнӧй кыв вылын сёрнитысь уджалысь йӧзлӧн классӧвӧй могыс ӧти — быродны мортӧс нартитӧм, сійӧ гӧгӧрвоӧ классӧвӧй тышлысь да пролетарскӧй солидарностьлысь коланлунсӧ да смыслсӧ.

В. Юхнинлӧн романын политссыльнӧйяслӧн петкӧдчӧмыс гӧгӧрвоана: событиеясыс произведениеын мунӧны 1905-ӧд во бӧрын. Буретш сэки Коми крайӧ ыстӧм йӧзлӧн лыдыс ёна содіс: «Ӧти сӧмын Усть-Сысольскӧй уездын 1907 во кежлӧ вӧлі нин 100 сайӧ ссыльнӧй» (Очерки по истории Коми АССР, Сыктывкар, 1955, т. 1, стр. 298). Политссыльнӧяскӧд матыстчӧмыс и тӧдчис медся ёна геройяслӧн революционнӧй идеалъяс ёнмӧмын.

Мый кыскӧ йӧзсӧ политссыльнӧяс — учитель Степанов да доктор Масашвили дорӧ? Да сійӧ, мый найӧ эскӧны революциялӧн идеалъясӧ, мый найӧ сӧстӧм видзӧдласаӧсь, зільӧны восьтыны пемыд крестьяналысь синъяссӧ. Весиг медся сьӧкыд дырйыс, первой русскӧй революция пӧдтӧм бӧрын, политссыльнӧяс помӧдз преданӧсь большевистскӧй идеяяслы, царизмлы абу удайтчӧма чегны найӧс, и найӧ зільӧны отсавны мукӧдъяслы кыпӧдны ассьыныс общественно-политическӧй сознаниесӧ. Илья смелмӧдчис юавны учительлысь — позьӧ-ӧ видны царӧс? Миронӧс мучитӧ мӧдтор: кытчӧ веськӧдӧма Столыпинлысь реформасӧ, мыйла крестьяналы тшӧктӧны эновтны ассьыныс сиктъяссӧ да мунны овмӧдчыны сьӧд вӧршӧрса пӧчинокъясӧ? И учительлы нимкодь татшӧм юасьӧмъяссьыс, сыысь, мый и тані, пемыд оланінын, том йӧзлы абу веськодьӧсь олӧмлӧн социальнӧй проблемаясыс, мый найӧ корсьӧны правда. Политссыльнӧй Степанов вочавидзӧ татшӧм юасьӧмъяс вылас видзчысьӧмӧн, ӧтветъясыс сылӧн абу дзик веськыдӧсь, но сійӧ кужӧ велӧдны том йӧзӧс мӧвпавны ас вежӧрнас.

Кыскӧ крестьянаӧс политссыльнӧйяс дорӧ и налӧн оласногыс, йӧз вӧсна тӧждысьӧмыс. Илья доймис ош кыйигӧн. И пырысьтӧм-пыр локтӧ сылы отсавны доктор Масашвили.

— Пӧрччысьӧй, пожалуйста, господин доктор,— шыасис сы дорӧ гортсаяс пыдди Мирон.

— Менӧ шуӧны Вано Давидовичӧн,— вочавидзис та вылӧ доктор.

И татшӧм вочавидзӧмнас висьталӧма зэв уна. Сійӧ стӧча да вернӧя восьтӧ политссыльнӧйлысь нравственнӧй мирсӧ. Доктор сетіс тӧдны, мый сійӧ оз пыр господа лыдӧ, мый сійӧ пыдди пуктӧ йӧзсӧ, эскӧ налы да корӧ эскыны и сылы.

Аслас поступокнас доктор шензьӧдіс ставсӧ. Шензьӧдіс сійӧн, мый пыдди пуктіс пӧстӧй вӧралысь мортӧс, рӧспута да вой вылӧ видзӧдтӧг пырысь-пыр локтіс отсавны. Важгортса олысьяс шензьӧмӧн висьтавлісны ӧта-мӧдыслы, мый ссыльнӧй доктор лечитӧ дон босьттӧг.

Докторкӧд тӧдмасьӧмыс колис ассьыс пас Илья сьӧлӧмӧ. Сыысь ӧтдор, мый доктор спаситіс сійӧс, мыйкӧ зэв тӧдчанатор лои Ильялӧн вежӧрын да чувствоясын. Сылы окота лои выльысь аддзӧдчывлыны докторкӧд, учителькӧд. Олӧм правдаыскӧд тырвыйӧ лӧсялӧмӧн писатель петкӧдлӧ, мый сӧстӧм вежӧра йӧз сибӧдчӧны большевикъяслань и мый сёрӧнджык найӧ лоӧны ӧтлаынӧсь.

«Морт оланіныс сӧмын мӧй Важгорт сиктын?»— мӧвпавліс водз Илья. И со сувтіс сійӧ часыс, кор мирыс, паськыд олӧмыс воссис Ильялӧн синъяслы: Важгортса том йӧз мунісны Уралӧ. Уралса заводъясӧ ветлытӧг коми мортлы сьӧкыд вӧлі бергӧдчыны. Нужда личкис, нянь кусӧк да сьӧмтор колӧ вӧлі корсьны бокысь. Татшӧм зимӧгоритӧмыслы крестьяна сетісны и паськыджык тӧдчанлун: шуд корсьны-туявны, йӧзлысь олӧмсӧ аддзывны. Тадзи В. Юхнин художественнӧя подулалӧмӧн сетӧ лыддьысьысьлы мӧвп: Уралӧ ветлӧмыс восьтыліс синъяссӧ коми крестьянинлы; кынӧмпӧт да ичӧтик нажӧтка корсьӧм дорӧ содтысьліс мӧд мог — общественно-социальнӧй.

Ильялы и тані мойвиис панысасьны большевикъяскӧд, кодъяс водзӧ восьтӧны сылысь синъяссӧ, югдӧдӧны вежӧрсӧ. Торйӧн тӧдчана лои большевик Филиппкӧд тӧдмасьӧмыс. Большевикъяскӧд сёрнитӧм бӧрын Илья крепыда мӧвпыштӧ: да, Бикмедов ньӧбис дзонь завод, а Ошлаповъяс весиг гудӧк вылӧ оз вермыны нажӧвитны. Важгортса олысьяс сы мында пӧмыс нин кыйисны, а некод ӧнӧдз эз озырмы...

Пес кералысьяс да лесничество костын чорыд зык, заводса уджалысьяслӧн демонстрация да забастовка — со Уралса рабочӧйяслӧн олӧмысь кык серпас, кодъяс пыр писатель петкӧдлӧ рабочӧй класслысь идейнӧя, политическӧя сувтӧмсӧ. Тайӧ событиеясас участвуйтӧны тшӧтш Илья, Мирон, Вера. В. Юхнин тӧдчӧдӧ романас, мый

тайӧ демонстрацияыс да забастовкаясыс торъялӧсны воддзаясьыс: медводдзаысь ӧтувтчисны заводса рабочӧйяскӧд пес кералысьяс. Демонстрация вылӧ петӧсны уна сюрс йӧз. Заводса рабочӧйяс пӧся чолӧмалӧны пес кералысь ёртъяссӧ, крепыда киасьӧны наköд. И быдӧн кыліс, мый ӧтувйӧн тэ ёна вынаджык. Ильялы ставыс тайӧ лоп кыдзкӧ виччысьтӧм, чуймӧданаён. И Вера аддзис друг, мый уна том рабочӧйяслысь морӧссӧ мичмӧдӧны гӧрд лӧскутъяс. Вера мездіс чышъян увсьыс кӧсасӧ, кодӧс вӧлі кыӧма гӧрд лентаён... Вундавны алӧй лентасӧ? Ильялысь козинсӧ?.. Ӧд тайӧ лентаыс йитіс найӧс!.. Илья гӧгӧрвоис Вералысь мӧвпсӧ, и сылы лоп нимкодь ныв вӧсна. Найӧ вундалісны алӧй лентасӧ. Гӧрд лӧскутъяс мичмӧдісны ӧні морӧсъяссӧ и пес кералысьяслысь. Тадзи В. Юхнинлӧн геройясыс лоисны выль нога классӧвӧй тышын — демонстрацияын да забастовкаын — участвуйтысьясӧн.

Выль мортӧн бергӧдчис Илья Ошлапов Важгортӧ. И пырысь-пыр мунӧ кер лэдзны.

Зимӧгоританінысь Ильялӧн воӧмыс ӧдйӧ кывсьӧ. «Ноко, петкӧдчыв, кутшӧми тэ бергӧдчин?» — юалӧны быттьӧкӧ сортовщикъяслӧн видзӧдласъясыс. Сёрни пансьӧ медся шӧрсяньыс, медся дойманасяньыс. Илья веськыда шуӧ: «Дзебны нинӧм — дыр кежлӧ ми веськалім кабалаӧ, огӧ регыдӧн мездысьӧй». Сійӧ вочавидзӧ сиктса йӧзлӧн олӧм йылысь сэтшӧм юасьӧмъяс вылӧ, кодъяс инмӧны и аслыс сылы, и батьыслы, и вокыслы, и рабочӧйяслы, сідзкӧ, ставныслы ӧтлаын. Унатор йылысь висьталӧны Ильялы сортовщикъяс. И оз сы мында асланыс дойяс йылысь да лёк условиеяс йылысь, кодъяс веськыда шемӧсмӧдісны Ильяӧс, мыйта сы йылысь, кыдзи кедзовтӧны найӧс керсӧ примитігӧн.

Илья висьталӧ кер лэдзысьяслы Уралса лоӧмторъяс йылысь, рабочӧй класслӧн тыш йылысь, демонстрация йылысь. Сортовщикъяс оз тӧдны, кыдзи донъявны событиеяссӧ, кӧні тшӧтш вӧлі Илья: «Сэні мӧд делӧ... А тані ...сьӧд вӧр — со и ставыс. Сирвойтовъяс мый кӧсйӧны, сійӧс и вӧчӧны».

Писатель тӧдчӧдӧ, кутшӧм пемыдӧсь вӧліны крестьяна. Медым кыпӧдны найӧс социал-демократическӧй сознаниеӧдз, увтыртӧмысь мездлун шедӧдӧм вӧсна классӧвӧй тышӧдз, Ильялы, кыдзи и Филишплы, ковмас ёна пессьыны йӧзлысь вежӧрсӧ югдӧдӧм вылын. Илья Ошлапов пыр ясыджыка гӧгӧрвоӧ Октябрьскӧй революция водзвывса событиеясын ассьыс местасӧ.

* * *

Я. Рочевлысь «Кык друг» романсӧ сиӧма войвылын Сӧветскӧй власть сувтӧмлы. Кыдзи и В. Юхнин «Алӧй лента» романын, автор петкӧдлӧ, мый коми йӧз пӧвстысь социализм вӧсна тышкасьысьяссӧ чужтіс ачыс олӧмыс, а пестісны найӧс большевикъяс.

Романлӧн шӧр визяс — коми детинка Геня Дуркинлӧн судьбаыс, коді топыда йитчӧма мӧд детинка — ненец Вася Манзадейлӧн судьбакӧд.

Писатель восьтӧ лыддьысьысь водзын уна серпас, кодъяс отсалӧны Геня Дуркинлы сознательнӧя сувтны бӧрйыны олӧмас медся верноӧй туй — большевикъяскӧд. Водз усины Геня пельпомъяс вылӧ сьӧкыд испытаниеяс. Няр вӧчанінса кӧзяин Кузьма мыж вӧсна трагическӧя пӧгибнитіс батьыс, регыд кувсис и мамыс. Генялы быть лоп аслыс корсьны кынӧмпӧтсӧ да мунны уджавны купеч Кузьма ордӧ жӧ.

Сьӧкыд детинкалы няр вӧчанінын, пӧшти суткиясӧн оз петав ад гурансьыс. Автор тырвыйӧ петкӧдлӧ Генялысь медбӧръя уджалан лунсӧ. Асывсяньыс сійӧ вайис нин комын сайӧ ведра ва, помланьыс киясыс дзикӧдз рудзмунісны. Сэсся сылы тшӧктісны кӧтӧдны кӧр куяс. Сы бӧрын — вӧв вӧтлыны. Рыт кежлас сэтчӧдз мудзис, мый джоджас пуксьӧмӧн тшӧтш пондіс унмовсьны. Аддзис узьысь детинкаӧс приказчик да чужйис сылы бокас, кватитіс юрсиӧдыс: «Ме тэнсьыд кучиктӧ куля!» Но тані Геня вермӧ сулавны ас вӧснаыс. Нескыльтчис да мӧдысь кучкыны сійӧ эз сетчы. Приказчик ачыс бузгыльтчис известка бӧчкаӧ.

Разнӧя донъялӧны лоӧмторсӧ мастерскӧйын уджалысьяс. Ӧтияс ошкӧны детинкаӧс повтӧмлунсьыс, мӧдъяс паськӧдлісны кияссӧ, нинӧмӧн пӧ ог вермӧй отсавны. Зыкыс помасьӧ сійӧн, мый Геняӧс вӧтлӧны няр вӧчанінысь. Некод сійӧс оз дорйы. Писатель буретш и тӧдчӧдӧ тані, кутшӧм пемыд вежӧраысь на рабочӧйяс, некутшӧм классӧвӧй ӧтувъялун, ӧта-мӧдлы отсӧг на костын абу. И та понда медся вына ӧнӧдз ачыс кӧзяиныс — Кузьма.

Том геройлӧн водзӧ олан туйыс, сылӧн видзӧдласъясыс йитчисны роч большевик, политссыльнӧй Григорий Матвеевич Невольскийлӧн нимкӧд.

Первойсӧ Макласа олысьяс видзӧдісны политссыльнӧй вылӧ урядникӧн донъялӧм серти: антихристъяс, юр вундысьяс. Но колис недыр кад, и политссыльнӧйяс вылӧ видзӧдласыс местнӧй олысьяслӧн вежсис. Невольский ӧдйӧ тӧдмасис макласаяскӧд: восьтіс ас оланінас неыджыд слесарнӧй мастерскӧй. Коса ли пила лӧсьӧдыштны, розялӧм кӧрт пӧсуда паяйтыштны йӧз локтісны ӧні Невольский дорӧ. Сійӧ некодлы эз ӧткажитлы. Кыссисны сылань и сиктса

том йӧз: Егор Батманов, Гора Иван да мукӧдъяс.

Невольскийлӧн оласногысь ми аддзам медводз лӧкыскӧд венсӧ. Невольский тышкасьӧ, йӧзлы бур вӧчӧм сійӧ лыддьӧ аслас медшӧр могӧн. Кык лагерь вылӧ торъялӧм мирын сылӧн ӧти визь — сулавны век увтыртӧм уджалысь йӧз дор.

Невольский активнӧя пырӧдчӧ макласаяслӧн олӧмӧ, сьӧлӧм бердас босьтӧ сиктысь став лоӧмторсӧ. Сійӧ заставитӧ купеч Кузьмаӧс вештысьны аслас мыжысь Дуркинъяслы. И тайӧн сійӧ докажитіс макласаяслы, мый и медся сьӧкыд дырйыс позьӧ шедӧдны вермӧмтӧ. Невольский вылӧ видзӧдласыс вежсис: тайӧ макласаяслы зэв колана морт. «Вот тайӧ да!.. Вот тайӧ морт!.. Молодеч миян политикыд!» Сьӧкыд урчитны романысь сэтшӧм персонажӧс, кодлы эськӧ эз нюжӧдлы отсӧга кисӧ ссыльнӧй большевик.

Ассьыс ыджыд ёртӧс аддзис сыын и Геня. Детинка веськыда сирасис Невольский дорӧ. Геня тӧдмасьӧ сылӧн библиотекаӧн, кывзӧ олӧм йылысь Невольскийлысь висьтъяссӧ. Невольский тӧдмӧдіс Геняӧс и аслас ёртъяскӧд — мукӧд сиктъясын олысь политссыльнӧйяскӧд, кодъяс тшӧкыда чукӧртчывлісны сы ордын. Ыджыд дӧвериеӧн лыддьӧ Геня, кор Невольский сетіс сылы медводдза поручение — нуны политическӧй листовкаа пакет орчча Бакур сиктӧ политссыльнӧй Нейманлы. Тадзи удж бердӧ водз босьтчӧмкӧд тшӧтш Геня водз заводитіс участвуйтны и социально-политическӧй тышын. Сійӧ, дерт, унатор на оз тӧд, гӧгӧрвотӧг на вӧчӧ тшӧктӧмторсӧ, но сьӧлӧмнас кылӧ, мый отсалӧ зэв пыдди пуктана мортлы, кодлы сійӧ помӧдз эскӧ. Большевик Невольский образын писатель тэчӧ ассьыс революционнӧй идеалсӧ, социальнӧй олӧм вылӧ прогрессивнӧй видзӧдлас, идейность, вӧчны ставсӧ бура да зумыда подулалӧмӧн. Аслас медшӧр могӧн Невольский сувтӧдӧ уджалысь йӧзӧс политическӧя воспитайтӧм.

Революционнӧй би киньяссӧ койыштӧ Невольский купеч Кузьма Терешкинлӧн няр вӧчан мастерскӧйӧ. Ад гуранӧн шулісны няр вӧчанінсӧ асьныс уджалысьясыс. Но сьӧкыд олӧмыс заставитліс кутчысьны и сэні.

Мастерскӧйса уджалысьяс нимсянь сёрнисӧ нуӧдӧ Ипатий дядь, арлыда нин, олӧмсьыс унатор аддзылӧм морт. «Пасибӧ и сыысь, мый сійӧ (купеч Кузьма — Н. Б.) нянь кусӧк сетӧ»,— со купеч йылысь да олӧм йылысь Ипатий дядьлӧн бӧръя кывъясыс. Кӧзяинлы паныд не мунны, ставсӧ сылысь терпитны — татшӧм сюрӧсӧ велӧдӧ кутчысьны Ипатий дядь. Невольский да Артеев буретш локтісны рабочӧйяс дорӧ, медым пӧльыштны на сьӧлӧмъясӧ да вежӧръясӧ бурджык олӧм вӧсна тыш ӧстысь революционнӧй би киньяс. Гӧгӧрвоана да яра петкӧдлӧ Артеев, кыдзи купеч Кузьма кульӧ рабочӧйяслысь кучиксӧ.

Невольскийлӧн аналитическӧй вежӧрыс, действуйтны зільӧмыс, йӧзӧс котыртны кужан талантыс корсьӧны выль туйяс, медым югдӧдны йӧзыслысь политическӧй вежӧрсӧ. Сійӧ тӧдӧ нин местнӧй олысьяслысь обычайяссӧ, психологиясӧ да сяммӧ вуджӧдны налысь ыджыдлунъя гуляйтӧмсӧ первомайскӧй политическӧй демонстрацияӧ. И отсалӧны таын Невольскийлы местнӧй том йӧзлӧн медбур представительясыс — Артеев, Егор Батманов, Гора Иван. Выль поручениеяс вичмисны и Геня Дуркинлы. Разнӧй сиктъясысь чукӧртчӧм йӧз кывзісны Петербургса рабочӧйяслӧн забастовкаяс йылысь. Первойысь на кылісны найӧ выль кывъяс: «революция», «социализм». Унатор на эз гӧгӧрвоны. Но сьӧлӧмнас кылісны, мый сёрниыс мунӧ мыйкӧ зэв тӧдчана йылысь да инмӧ чукӧртчӧмъяс лыдысь быдӧнлы.

Писатель торйӧн тӧдчӧдӧ, кутшӧм ыджыд места босьтіс Невольский Геня Дуркинлӧн сӧвмӧмын. Детинка век гӧрдитчис мывкыда, ыджыд ёртнас. Сійӧ сьӧлӧмсяньыс кывзысьӧ Невольскийлӧн быд кывйӧ, коді лоп Генялы медся ыджыд авторитетӧн. А авторитетыс, пыдди пуктӧмыс веськыда вӧлі йитчӧма Невольскийлӧн пытшкӧсса озыр миркӧд, сылӧн веськыд оласногкӧд. Невольскийкӧд орччӧн восьлаліс Геня Дуркин выль олӧмӧ.

Автор петкӧдлӧ, кутшӧм сьӧкыд да сложнӧй выльыслӧн, революционнӧйыслӧн туйыс. Но йӧзыслӧн вежӧрыс вежсьӧ, югдӧ. Пыр ёнджыка кыптӧ выль вӧсна тышас народлӧн активностыс. И романын пыдісянь, кужӧмӧн петкӧдлӧма уджалысь йӧзлысь политическӧя, революционнӧя сӧвмӧмсӧ.

Кыдзи большевистскӧй партиялӧн истиннӧй представитель, Невольский воспитывайтӧ, велӧдӧ коми народлысь медбур пиянсӧ да нывъяссӧ, вежӧртӧдӧ найӧс, мый революция — абу анархия, революция — абу пӧстӧ важсӧ кисьтӧм. Сійӧ доказывайтӧ коми крестьяналы, мый медводз революцияыс — выль олӧм тэчӧм, выль мортӧс сӧвмӧдӧм да пестӧм. Но югыд, аскиа олӧмыслӧн вермӧм ради колӧ венны уна да гырысь сьӧкыдлунъяс. Колӧны терпенньӧ, сӧстӧм вежӧр, воля. Невольский эскӧ выль олӧмас. И сійӧ веськӧдӧ Макласа олысьясӧс колана, вернӧй туй вылӧ.

Революционнӧй тышлӧн сьӧкыдлунъяс оз личкыны Невольскийӧс сьӧкыд груз моз, оз повзьӧдны, а мӧдарӧ калитӧны большевиклысь волясӧ. Татшӧмӧн жӧ ве-

лӧдӧ сійӧ лоны и ассьыс Макласа ёртъяссӧ.

* * *

Г. Федоров «Кыа петігӧн» романын петкӧдлӧ революционнӧй событиеяссӧ Коми му шӧрын — Усть-Сысольск карын. А медшӧр персонажыс произведениеас — гражданскӧй война кадся коми нывбаба-героиня коммунистка Домна Каликова.

Домна йылысь роман тэчигӧн Г. Федоров восьтӧ-эрдӧдӧ коми нывлысь революционнӧй идеалсӧ: ассьыс народсӧ помтӧг радейтӧм, ыджыд кӧсйӧм, мед коми йӧз вӧліны шудаӧсь, революция делӧлы олӧм жалиттӧг служитӧм. Домналӧн пример вылын писатель восьтӧ, кыдзи революция кадӧ морт лоис личностьӧн. Домналӧн олан туйыс — тайӧ ставнас и коми йӧзлӧн историяыс революция да гражданскӧй война кадӧ.

Романын главнӧй персонажыс — реальнӧй морт, но героинялӧн судьбаыс типичнӧй. Писатель петкӧдлӧ сылысь став олан туйсӧ: батрачка, прислуга, Петроградса путшкан-кысян фабрикаын уджалысь, коммунистка, партизанка, коді сетӧ олӧмсӧ социалистическӧй революциялӧн делӧ вӧсна. Г. Федоров восьтӧ героинялысь оласногсӧ сійӧс кытшалысь йӧзкӧд йитӧдъяс пыр.

Петроградын Домна панысьӧ большевик Ткаченкокӧд, тӧдмасьӧ большевикъяслӧн идеяясӧн, уджалӧ уна йӧзкӧд ӧтлаын фабрикаын. Революционнӧй Петроградса событиеяс ёна тӧдчисны Домналӧн видзӧдласъяс вылӧ, сылӧн революционнӧй мировоззрение сувтӧм вылӧ. Петроградын, кыдзи и чужанінас — Усть-Сысольскын, сідзи жӧ увтыртісны, кедзовтісны уджалысь мортӧс, югыд лунъясыс олӧмас эз овлыны.

Но Петроградса рабочӧйяс пӧвстын олӧмыс, на дінӧ ниртчӧмыс вуж выйӧныс вежисны Домналысь оласногсӧ, йӧз йылысь сылысь мӧвпъяссӧ. Фабрикаын уджалысьяс век вӧліны дасьӧсь отсавны ёрта-ёртыслы. Рабочӧйяслӧн, налӧн авангардлӧн олӧмӧ пырӧдчӧмӧн, писатель торйӧн тӧдчӧдӧ, мый пролетариатлӧн революционнӧй этикаын чужис выль моральнӧй корӧм — ӧта-мӧд вӧсна кыв кутӧм, ӧта-мӧдлы отсӧг сетӧм, рочӧн кӧ — классӧвӧй солидарность. Сійӧ чужис ӧтувъя классӧвӧй тышын да сымын ёнмис, кымын бурджыка рабочӧйяс гӧгӧрвоисны, мый ставныслӧн налӧн ӧткодь интересъяс, мый сӧмын ӧтувйӧн позьӧ венны капиталистъяслысь увтыртӧмсӧ да нартитӧмсӧ.

Домна аслас синъясӧн да олӧмнас медводдзаысь аддзис, кыдзи котыртсьӧ тышыс, кыдзи нуӧдӧны сійӧс Питерса пролетарийяс. Грунякӧд, Ткаченколӧн гӧтыркӧд, орччӧн восьлаліс и Домна митинг вылӧ. Сійӧ кывзіс да тшӧтш сьыліс пролетариатлӧн революционнӧй тыш йылысь сьыланкывъяс. Домна кыліс, мый сылӧн быдмӧны бордъяс, мый сьыланкывъяслӧн шыяскӧд тшӧтш сійӧ качӧдчӧ вылӧ-вылӧ да лэбзьӧ енэжті.

Г. Федоров зільӧ петкӧдлыны, кыдзи чужис да ёнмис народлӧн ӧтувъялуныс, кӧнӧсь сылӧн медся пыді вужъясыс. Мый буретш классӧвӧй тыш ӧтувтӧ увтыртӧм йӧзӧс, югдӧдӧ налысь вежӧрсӧ, пестӧ увтыртӧм мортысь личностьӧс.

Домна гӧгӧрвоӧ, мый сӧмын большевикъяс, сӧмын сэтшӧм йӧз, кутшӧмӧн аддзис сійӧ большевик Ткаченкоос, тышкасьӧны мортӧс мортӧн увтыртӧмлы да нартитӧмлы паныд. И Домналӧн пример вылын писатель зэв кужӧмӧн петкӧдлӧ, мыйла большевикъяс бӧрся мӧдӧдчисны йӧзыс миллионъясӧн: важ мӧз водзӧ овны оз вӧлі позь. И вермис Великӧй Октябрьскӧй социалистическӧй революция.

Домна локтӧ гортас, Усть-Сысольскӧ. Пароходлӧн выль ним — «Социализм», кар весьтын дӧлалысь гӧрд флагъяс висьталісны, мый и сылӧн чужанінын пансьӧ выль олӧм.

Водзӧ вылӧ став олӧмыс Домналӧн йиджтысьӧма революция делӧлы помтӧг эскӧмӧн да сылы преданностьӧн: сійӧ пырӧ партияӧ, висьталӧ йӧзлы рабочӧй класслӧн революционнӧй тыш йылысь, водзӧ паськӧдӧ ассьыс политическӧй тӧдӧмлунъяссӧ. Весиг и разведкаас, врагъяслӧн кытшын, сійӧ тэрмасьӧ висьтавны кыдзи позьӧ унджык йӧзлы революциялысь правдасӧ.

Писатель восьтӧ классӧвӧй тышлысь сложнӧй диалектикасӧ, эрдӧдӧ гражданскӧй войналысь вужъяссӧ, мӧд ногӧн кӧ, вайӧдӧ лыддьысьысьӧс сійӧ кадся зэв сложнӧй олӧмсӧ гӧгӧрвоӧмӧ. Г. Федоров петкӧдлӧ, мый уджалысь йӧзлӧн массаяс кӧсйӧны овны морт ног, зільӧны справедливостьлань — тайӧ ӧтарсяньыс, а увтыртысьяс оз кӧсйыны воштыны йӧз вылын ассьыныс властьсӧ да ыджыдлӧмсӧ. Классӧвӧй чувствоясыс — медся вынаӧсь. Автор зэв пыдісянь да вежӧртана петкӧдлӧ, мый Великӧй Октябрьскӧй социалистическӧй революцияыс вӧлі став народлӧн вермӧмӧн.

Пансис гражданскӧй война. Белӧй бандаяс воисны и миян войвылӧдз, Коми мӧдз. И народ, коді вӧчис революциясӧ, сувтіс сійӧс дорйыны. Вермис-ӧ Домна кольччыны бокӧ? Сьӧкыдлунъясысь сійӧ оз пов, кокни олӧмӧ абу велалӧма. Ковмас кӧ, Домна дась весиг сетны ассьыс ловсӧ Сӧветскӧй власть вӧсна. Лоны татшӧмнас сійӧс велӧдіс став олӧмыс. Весиг и смертьыскӧд паныдасигӧн Домна эз вошты ассьыс вынсӧ, пытшкӧсса мичлунсӧ, вермис медся

сьӧкыд часнас вунӧдны ас йывсьыс.

Домналӧн образ пыр писатель восьтӧ, кыдзи пӧстӧй морт воис героическӧй подвигӧдз.

* * *

Асланыс историко-революционнӧй романъясын коми писательяс В. Юхнин, Я. Рочев да Г. Федоров отсалӧны вежӧртны оз сӧмын сійӧ вежсьӧмъяссӧ, кодъяс революция отсӧгӧн лоины общественнӧй отношениеясын. Найӧ восьтӧны революция водзвывса да революция кадся йӧзлысь духовнӧй мирсӧ. Писательяс петкӧдлӧны коммунистическӧй, революционнӧй идеаллысь коми йӧз пӧвстӧ пырӧдчӧмсӧ да сӧвмӧмсӧ. И петкӧдлӧма тайӧс паськыда, уна боксянь. Авторъяс торйӧдӧны сійӧ объективнӧй помкаяссӧ, кодъяс чужтісны коми йӧз пӧвстын революционнӧй настроениеяссӧ. Социальнӧй увтыртӧм, сьӧкыдысь-сьӧкыдуджж, югыдджык, сӧстӧмджык олӧм корсьӧм — со сійӧ объективнӧй помкаясыс. Воддза поколениеса коми писательяс асланыс произведениеясӧн вынсьӧдӧны Великӧй Октябрьскӧй социалистическӧй революциялысь гуманизмсӧ да человечностьсӧ.

Народлысь подвигсӧ, революция да гражданскӧй война кадся героикасӧ петкӧдлӧмӧн В. Юхнин, Я. Рочев да Г. Федоров отсалӧны воспитывайтны том поколениеӧс народлӧн боевӧй да революционнӧй традицияяс вылын, быдтыны том патриотъясӧс, ёнмӧдны рӧдинаӧн да аслад народӧн гордитчӧмсӧ. «Алӧй лента», «Кык друг» да «Кыа петігӧн» романъяс оз чусмыны каднас, найӧ ӧнія кадсяӧсь, сы вӧсна мый оз петкӧдлыны куш важсӧ, а отсалӧны вынсьӧдны коммунистическӧй идеалъяс.

Геннадий МОРОЗОВ

Муа – енэжа костын

Коми республикаын олысь роч поэт Валерий Вьюхинлӧн «Кровная связь» выль книгаӧ ӧтвывтӧм кывбуръясыс — тӧдчана воськов том гижысь творчествоын. Тайӧ да водзынджык петлӧм книгаясысь В. Вьюхинӧс примитӧсны СССР писательяс Союзса членӧ. Гижан сямыс, ӧти гӧрӧдӧн гӧрддзасьӧм творческӧй да олан визьыс аслысногӧн петкӧдчис том поэтлӧн бӧръя сборникас.

В. Вьюхин — авиатор, бортмеханик, ӧні лэбалӧ ТУ-134 самолёт вылын. Тайӧ профессияыс зэв унатор сетӧс сы творчествоы, и выль книгаас медбур, медтӧдчана кывбуръясыс — удж йылысь, лётчик-ёртъяс йылысь, сы йылысь, мый йитчӧма авиацияӧд. Поэт бура тӧдӧ донсӧ налысь, кодъяскӧд ӧтлаын му вылын и енэжын:

В одну неземную упряжку
Нас небо надолго свело,
И если кому-нибудь тяжко,
То значит и всем тяжело.

Збыль, тадзи ӧд и эм. Татшӧм олан серыс, удж этшыс миян авиаторъяслӧн. В. Вьюхин бӧрйис тайӧ уджсӧ аслас сьӧлӧм корӧм серти, кор вӧлі дзик на том. Сійӧ лэбаліс и ӧттшӧтш гижаліс кывбуръяс. А сэсся В. Вьюхин велӧдчис заочнӧя М. Горький нима Литературнӧй институтын, Москваын. И сы водзын вочасӧн воссис выль вежтас, выль позянлун. Институтсӧ сійӧ зэв бура помаліс. Лэдзис ассьыс медводдза книга. Эз дугӧдчы и водзӧ гижасьӧмысь. И со, вочасӧн бара тэчсис выль книга, кодӧс поэт нимтіс «Кровная связь». Му да енэж костын топыд йитӧд йылысь ас войтыркӧд, ас чужан пельӧскӧд орӧдны позьтӧм йитӧд йылысь медводдӧр тайӧ книгаыс.

Ӧні, кор ме гижа тайӧс, поэт, бортмеханик Валерий Вьюхин ТУ-134 самолётса аслас экипажкӧд ӧтвылысь, вермас лоны, лэбӧдӧ пассажиръясӧс миян ыджыд страналӧн кутшӧмкӧ аэропортӧ. И сылы аслысногӧн воссьӧ мичлуныс, отыс мулӧн да енэжлӧн. И вывсянь аддзӧмторйыс вӧрзьӧдӧ поэтлысь сьӧлӧмсӧ, югзьӧдӧ сійӧс выль рӧмъясӧн, выль серпасъясӧн. И юрас тэчсьӧны-лыбӧны выль строкаяс. Буретш енэжӧд лэбигӧн и вермис казявны В. Вьюхин татшӧмтор: «В небесах Белозёрска балтийская светит заря».

В. Вьюхин — сійӧ поэтъяс лыдысь, кодъяс оз саймовтӧдны гижӧдъясаныс олӧмыслысь и шогджык серъяс, оз чӧв овны лёксӧ-туйтӧмсӧ аддзигӧн.

Видзӧдлассӧ В. Вьюхин веськӧдӧма сідзи жӧ, кыдзи тай кыпӧдчигас самолёт борд, дорышнас вывлань. Тшӧтш быттьӧ и мортлысь ловсӧ лэптӧ поэтыс, ковтӧг нетшкысьӧмысь ӧлӧдӧ, чуксалӧ пыдісяньджык гӧгӧрвоны-казявны лоӧмторъяссӧ. Сійӧ сьӧлӧмнас кылӧ и аддзӧ аслас уджлысь аслыспӧлӧслунсӧ:

Летали мы много и трудно,
Работали дружно и всласть.
И мёртвая ухала тундра
И пыль снеговая вилась.
Моторы на верхнем пределе
Несли трактора за Урал.
И каждый из нас в этом деле
Масштабы страны постигал.

Мичаӧсь, кыпыдӧсь В. Вьюхинлӧн кывбуръясыс и войся лэбалӧм йылысь, и самолёткӧд йӧралӧн панысьлӧм-вочасьлӧм йылысь, и стюардесса йылысь, и Алыкель аэропорт йылысь, и Диксон ді йылысь, кӧні «йи весьтын окайтӧ да акайтӧ российскӧй визув сёрни гор». Колӧ шуны, гражданскӧй авиациялы сиӧм кывбуръяс циклыс ставнас лӧсьыд. Сійӧ и тема сертиыс абу ӧтсяма, и ритмика сертиыс аслыссикас, и образность сертиыс мича, яръюгыд, синмӧ шыбитчана. Лыддян, шуам, да дыр оз вун самолёт бордсӧ морт ки визьӧбкӧд ӧткодялӧмыс.

Тыр вир-яя, выль и со татшӧм поэтическӧй образ, кодӧс поэт аддзис рейсын: чужан керкаыс, код весьтті лэбӧ сійӧ, петкӧдчӧ алӧй рӧма войтӧн, коді ӧшйӧмасибалӧма туй визь шӧрӧ, шӧртӧн гартчысь туй визь бердӧ. Та боксянь ошкана и «Аэродром» кывбур, кӧні мыччӧдчӧ сэтшӧм нимкодьӧдысь образ, коді югзьӧдӧ кывбурсӧ дзоньнас. Тӧд вылам кута со тайӧ строкаяссӧ: «Вдали блестит бетона полоса, Как Млечный путь, упавший на равнину». А кывбур, коді заводитчӧ «Нас тяготения оковы...» строкасянь, аснас быттьӧкӧ йитӧ-ӧтвывтӧ авиациялы сиӧм циклсӧ ставнас. Индӧм неыджыд кывбурыс — олӧм-вылӧм этш йылысь мӧвпалӧм, лётчикъяслӧн удж йылысь, му вылӧ да енэж вылӧ налӧн видзӧдлас йылысь, ра-

дейтана йöз дінö, ёртъяс дінö сибöдчöм йылысь.

Выль поэтическöй сборникын унакодь кывбур муса Войвывлöн аслыспöлöс мич йылысь, уджалысь войтырлöн лышкыдлун йылысь. В. Вьюхин зільö восьтыны пытшкöсса мирсö миян талунъя водзмöстчысь том мортлысь, сылысь оравлытöм йитöдсö важ кадкöд, аслас народлöн ылö бöрö кольöмторкöд.

«Простенки России» кывбурöн восьтö ассьыс книгасö Валерий Вьюхин, кöні висьталö сöветскöй салдатлöн судьба йылысь, но öттшöтш и роч народлöн вылын моральнöй дух йылысь. Кöкъямыс строкаа и эм тайö паськыд ритма кывбурыс, но авторыс сяммöма сюйны сэтчö öтласа ыджыд мöвп. Сійö тыдовтчö и бöръя строкаясысь:

Збыль донсö сэк сетöны мортлы,
кор бырас...
Сідз овны, сідз кувны,
мед эн сыв, кыдз вöт,
Ас кык öшинь костсянь
и кузь вояс пырыс
Йöз синмö эз яндзим
мед видзöдны вöв.

Гражданственностьöн, пöсь лиризмöн тырёмаёсь сылöн и сэтшöм кывбуръяс, кыдзи «Фотография», «Салют победы», «Родина», «Полярный Урал», «Песня», «Колодцы». Наын том поэт петкöдлö чужан му дінö пöсь муслун, ошкö ас Войвывсö, быдтор, мый югзьöдö Коми мулысь пельöсъяс, юяс и ягъяс, сиктъяс и каръяс, магистральяс и ордымъяс.

Сöстöм сьöлöм шы кылö В. Вьюхинлöн любовнöй лирикаысь. Торйöн нин тайöс кöсъя шуны «Женщина Печоры» кывбур кузя. Поэтыс сэні серпасалö Печора дорса сиктö аслас ёртыскöд волöм, öти тöдтöм ань керкаö пыралöм, гöститöм. Нывбабаыс, кыдзи поэтыс гижö водзö:

Вайис быдторсö, аслас мый эм,
Пызан вылö, мый гöстьяслы колö.
Лоис кокни зэв лов вылын мем,
Аньыс бордъяліс быттьöкö лолöс.
Аньлöн висьтасьöм вöлі кöть нор,
Сійö висьтасьны сідзи тай кужö:
Кольöм олöмсö казьтывлö кор,
Быттьö ытшкытöм видз кузя вуджö.

Таташöм аньыскöд лёксö он тöд...
Ассьым шуömöс вынсьöда-й талун:
Эм кö збыль зарни сьöлöма рöд,
Зарни сьöлöмыс аньыслöн, талöн.

Меöн цитируйтöм строфаясысь ясыда петкöдчö и аслас поэтлöн творческöй чужömбаныс, кыв дорö сибыдлуныс, морттуй вылö, морт олöм вылö видзöдласыс, син водзö лыддигад сувтö и аслас художниклöн пытшкöсса олöмыс, личностьыс. Нравственнöй, йöз водзын асьсö кутан подулыс поэтлöн — ылö бöрö кольöм челядь дырын, сьöкыд война кадын, тшыгöм на войнабöрся воясын. Найö и, позьö шуны, формируйтісны, артмöдісны «Кровная связь» книгалöн авторлысь гижанногсö, видзöдлассö.

Вежörнас В. Вьюхин сы вöсна и косаввлö сэкся пöраö, медым выль ног, тырвыйö донъявны олöм вояссö, ассьыс вуджömторсö, видзöдлыны аскиö, бурöн казьтыштны бур войтырсö, нимöдны найöс. Со и пöрысь учительница Е. А. Чисталевалы сиö поэт ассьыс пöсь строкаясьсö: «Вам нелегкая доля учителя положила морщинки у глаз. Не найдется в окрестности жителя, не учился б который у Вас. Вы забыли их буквы и кубики, но учили их все же не зря. Знаменитые люди республики начинали у Вас с букваря».

Меным сьöлöм вылö воис и «Каблуки» кывбур. Война кадся öти вöвлöмтор сэні петкöдлöма: усьköдöм немецкöй самолётъясь сиктса войтыр вöчалісны горт олöмын коланаторъяс. Нывбабаяс, пример пыдди, фашистскöй кörт лэбачлöн бордъяс вылын неслалісны зонкаяслысь важмöм гачьяс. Сиктса дед перъяліс колесагögильяссö, а трофейнöй резинасö видзис каблукъяс вылö. Помассьö кывбурыс зэв аслыс ногöн, шог и нюм петкöдö:

И я, накормленный досыта,
Обувкой дедовой гордясь,
В литой резине «Мессершмитта»
Месил проулочную грязь.

Гашкö, нöшта и сы вöсна донаёсь мем тайö строкаясыс, мый на пыр аддза и ассьым челядь дырöс, кодöс сідз жö таляліс сьöкыд война кад, сотöбтіс война би. И ме эска, мый кывбуръяссö Валерий Вьюхинлысь, мекöд тшöтшъя ёртлысь, Вологда му вылысь петлöм роч поэтлысь, окотапырысь лыддясны и томъяс, и олöма йöз. «Кровная связь» книгаыс оз коль найöс веськодьöн, сьöлöмысь петöм лирика оз коль вörзьöдтöг сьöлöмъяссö и мукöдлысь, збыль поэзия радейтысьяслысь. Менам сьöлöмö поэт-авиаторлöн кывбуръясыс колисны кельыдлöз туй визь.

Ленинград кар.

Коми АССР-са писательяслöн Союз да республикаса просвещение кузя министерство куим во нин дорвыв нуöдісны коми школаын велöдчысьяс пöвстын медбур гижöдъяс вылö конкурс. Сылöн мог — аддзыны гижны сяммысь том войтырöс да отсавны налы быдмыны-сöвмыны.

Медуна гижöдъяс воисны Корткеröсскöй районысь Сторожевскса, Большелугса, Аджеромса школаясысь, Усть-Вымскöй районса Туис-Керöсскöй школаысь, Койгорт школаысь, Сысольскöй районса Визинга да Куратово школаясысь, Усть-Куломскöй районса Пожег школаысь.

Конкурс кутас нуöдсьыны и водзö.

Тайö номерын ми йöзöдам челядьлысь выль гижöдъяс — висьтъяс да кывбуръяс.

КИСЕЛЕВА Лариса

Чери кыйигöн

Куим друг: Петя, Коля да Сергей мöдöдчисны чери кыйны. Шыльыд тыöдз вöлі ылынкодь. А муннысö колö вöлі чукльöдлысь ордымöд юлöн крут берег пöлöн. Луныс вöлі сэтшöм лöнь, турун сі эз вöрзьы. Медбöрын воисны ты дорад. Корсисны бур места да сувтöдісны палатка. Коля да Сергей пыр жö лэччисны ты дорö юква вылö чери кыйны, а Петяöс тшöктісны чукöртны кос пу вожъяс да öзтыны бипур.

Ёна сёйис чериыс, и кыкöныд регыдöн и кыйисны юква вылö. Сэсся бурпöт чöсмасисны свежöй юкваöн. Та бöрын нöшта на окотапырысь пуксисны вуграсьны.

Шонді лэччис нин вöр сайö, но сылöн зарни югöръясыс малалісны на мусö и челядьлысь мышкуяссö. А найö пукалісны ва дорын да видзöдісны таб выланыс. Ваыс сэтшöм сöдз, мый ты пыдöссьыс ем позьö аддзыны. Ты мöдар берегö кыськö утка шлывгысис-пуксис, эз и быттьö казяв вуграсьысьястö. Но друг ваас бузгысис мыйкö. Утка шпоркнитіс да, рытъя сöдз сынöдсö поткöдіг, чишнитіс зонкаяс юр весьтті. А ваö бузгысьöма, вöлöмакö, Петялöн Серко понйыс. Кор и воöма...

Мутиыд став черисö повзьöдліс да дзикöдз сэсся дугдіс сёйны. Коля и Сергей дузгысисны Петя вылö. Тэнад урöс пон вöсна пö черитöг колям.

Дзикöдз пемдöм бöрын детинкаяс эновтісны вуграсьöмсö, йöршитчисны: палаткаас и öдйö унмовсисны. Мудзöм бöрад тай узьсьö. Асывнас садьмисны — этшаник кыйдöсныс абу. Коля да Сергей топöдісны Петяöс: тэ пö босьтін. Петя скöрмис: öд сійö эз вöрöд, войбыд ёртъясыскöд тшöтш узис. Сэсся и вуграсьны мöдöдчис ылöджык. Мунігас кустъяс пöвстысь сійö кыліс кышöдчöм. Чайтіс, сэні зверь, повзис да эз сяммы кутчысьны, бузгысис-уси ваас. Но кустпытшса зверыд вöлöма аслас понйыс, Серко. Сійö уськöдчис кöзяиныс бöрся. Петя шашаритчис кузь гöнас да кыкöныд лючки-бура петісны ваысь.

Сергей да Коля кывлӧмаӧсь жӧ ваад бузгысьӧмтӧ, котӧрӧн локтісны. И мый жӧ аддзисны? Другныс, дзикӧдз кӧтасьӧма, сулалӧ берегын, а Серко, быттьӧ нинӧм абу и вӧвлӧма, куст улын ворсӧ чериӧн, налӧн кыйӧм чериӧн. Оз сёй, а томыд да йӧйыд сӧмын дурӧ. Челядь видзӧдісны то Серко вылӧ, то чери вылӧ и чӧв олісны. Дерт, кыкнаннысльі лои яндзим Петя водзын ӧнтая мыжалӧмсьыс.

Бипур дорӧ мунісны куимнанныс. Петя заводитіс косьтысьны, а Коля да Сергей бара вуграсьны лэччисны: кыйыштны пӧ колӧ Серкоӧс вердны. Асьныс-жӧ и тӧрыт эз вердны Серкосӧ, дерт, сэсся тшыг понйыд гусялас.

Шонді пондіс нин лыбны пуяс йылӧ, вӧрын заводитісны сьывны лэбачьяс. Куим друг бара на ӧтлаын пукалісны ты берегын да кыпыда варовитісны.

□ □ □

ТУРКИНА Антонина

Кыдзи ме велалі лысьтысьны

Меным муртса тырис квайт арӧс, кор ме первойысь лэччи мамӧкӧд фермаӧ мӧсъяс дорӧ.

Сэки ме биысь моз полі татьӧяссьыд, люкыштасны кӧ, мися и. А мам мӧсъяс дорті ветлӧдлӧ, малалӧ найӧс, лысьтӧ, оз и пов. Ой, кутшӧм окота мем вӧлі лоны мамӧ кодьӧн да тшӧтш лысьтыны мӧсъяссӧ ас киӧн! Ме сулала мамӧ бокын да видзӧда сійӧ кияс вылӧ и юася мыйсюрӧ.

Отчыд мам и шуӧ:— Видзӧд, Тоня, кыдзи колӧ лысьтынысӧ. Сэсся чеччис мӧс увсьыд да пуксьӧдіс менӧ ас местаас. Сетіс кружка:— Лысьты!

Мӧскыс вӧлі сьӧд, дзоля тушаа да кузь сюръяса, но рам. Ме видзӧдышті мӧс вылад да понді ньӧжйӧникӧн чилькӧдны. Тадз ме лысьті ӧти кружка, мӧдӧс, коймӧдӧс, нёльӧдӧс, а витӧдсӧ эг вермы, киӧй мудзис.

Мам сэсся ачыс помаліс лысьтысьнысӧ. Но мем нин зэв любӧ вӧлі, ачым, мися, ас киӧн велалі лысьтысьны.

Бӧрынджык мам пондіс сетны мем ведра.

□ □ □

ТУЕВА Надежда

Нина да ӧш

Ставыс тайӧ заводитчис сійӧ лунсяньыс, кор Нина первойысь мамыскӧд локтіс фермаӧ. Мамыслӧн группаас вӧлі кызь вит мӧс да Сокол нима ыджыд ӧш. Оліс сійӧ мӧсъясысь торйӧн гидняын. Нывкалы зэв окота вӧлі видзӧдлыны бугайсӧ, но эз лысьт, сы вӧсна мый Сокол эз и думайт сибӧдны ас дінас нэриник нывкатӧ. А мамыс весиг кисьыс чӧсмӧдлывліс бугайӧс няньӧн. Нывка завидьтіс мамыслы.

И со отчыд и Ниналы удайтчис ӧштӧ вердны ас ки помсьыс.

Öти гожся лунö мамыс Ниналöн висьмис и эз вермы ветлыны фермаас öшкöс пажнöдны. И Нина ачыс муніс мам пыддиыс. Луд вылысь нетшкис неыджыд турун нöб да вайис öшкыдлы гид дорас. Пытшкас пырны, дерт, эз лысьт, но, кор Сокол кыліс чöскыд турун дуктö да заводитіс буксыны, Ниналы жаль лои öшкыд. И сійö, полöмсö пöдтöмöн, турун моздорнад пырис Сокол дорад.

Öшкыд лёкысь видзöдліс нывка вылö, но эз уськöдчы, а чöла заводитіс исавны турунсö. Нывка сулаліс сы дорын, полöмыс быттьöкö вошис. Кор Сокол сёйис став турунсö да исасигтыр нюжöдіс нырсö Ниналань, нывка кыскис зепсьыс сьöд нянь тор да мыччис öшлы. Мöдыд пыр и гыньöктіс ичöтик нянь тортö да кутіс нювны нывкалысь небыдик ки пыдöссö.

Ниналы вöлі сэтшöм долыд, мый со этатшöм ыджыд öшкöс ки помсьыс вердіс. Öні, дерт, нин Соколыд миритчис сэсся сыкöд.

□ □ □

ПОРСЬЮРОВА Лидия

Ичöт кань

Тадзсö лои тöвнас кöдзыд лунъясö.

Батьö рытсяньыс пыртліс пес да сюяліс пачö, медым асывнас, мыйöн чеччан, сöмын бисö сюйышт.

Асывводзнад öд зэв кöдзыд керкаад. Чеччыныд дыш шоныд шебрас увсьыд. И Шарик со оз жö думайт петны ывлаö, нюжгысьöма пач дорö, кань кöть шоныд пася, тшöтш кынмö и, куткырасьö.

А менам эм ичöтик вок, коді векджык узьлö каньпикöд. Но тайö асьлö каньпи некöн эз тыдав. Ми ставöн заводитім корсьны сійöс. Кыдзи сöмын эг чуксалöй сійöс, кысь сöмын эг корсьöй — быттьö сылöма. Гашкö, ывлаö петіс да кынмис, али понъяс чашйисны? А Сашук тöкötьö нин оз бöрд. Батьö шуö:

— Но, дугды шогсьыныд, воши кö и воши. Мöд каньпиöс вайöдам.

— Ог көсйы мöдöс, тайöс көсъя!— горзö вокöй.

Та бöрын бать восьтіс юшка да заводитіс ломтыны пач, öзтіс сюмöд да сюйыштіс сійöс пачö. Кор видзöдліс, öзйис-ö пескыс, то чуймис:— Сэн кодкö эм!

Ми ставöн уськöдчим пач вомлань. А пач пытшсяньыс миян вылö дзоргис öзйысь синъяснас миян ичöтик каньпиным. «Ме тась ог пет, тан шоныд»,— көсйис быттьöкö шуны сійö миянöс вильшаланмоз. Но ковмис жö сылы эновтны шоныдінтö, чишкасьныд öд абу жö окота кöть и каньлы.

Ставнас бубыля кодь саöсь сійö тювкнитіс пачысь да мамыс дорö уськöдчис, а мамыс сійöс оз сибöд дінас, вöтлö, усьласьö сы вылö. Коді пö тэ татшöмыс, ог пö тöд. Зато ичöт вок радысла оз тöд мый керны. Нимкодь и миянлы. Весиг батьö здук сулаліс да видзöдіс каньпи вылö.

— Быдсямаыд жö овлö свет вылас,— сераліс сійö.

□ □ □

НЕФЕДОВ Николай

Утка да варыш

Мича гожся асылӧ ме лэччи ю дорӧ вуграсьны. Қыйсянін, ас думысь, бӧрйи бурӧс: гӧгӧр быдмисны паськыд бадь кустъяс да джуджыд сук туруп. Ваыс сӧстӧм берег дорас.

Чери шедіс бура, куим-ӧ-нёльысь пумӧн нин лои. Шонді вылӧкодь нин лыбис, и чери дугдіс сёйны. Тэрмасьны мем вӧлі некытчӧ, и ме эг на мун гортӧ. Пукалі да нимкодяси чӧв-лӧньнас да ва дор мичнас.

Друг неылысь ме кылі повзьӧм уткалысь герчнитӧм шы. Видзӧдлі сыланьӧ и аддзи: меысь воськов дас вит сайын уйис неыджыд утка, а вылісяньыс сы вылӧ усьласис руд варыш. Утка удитіс сунны, и варыш муртса тшӧтш оз пыр ваас. Но эз жӧ тай, кыпӧдчис сынӧдас да вылісяньыс пондіс кыйӧдчыны.

Ваыс юын вӧлі сӧстӧм и варышыд аддзис, мый керсьӧ пыдіас. Утка петіс, и варыш бара уськӧдчис сы вылӧ. Мӧдыдлы бара ковмис сунны. Но недыр мысти утка бара мыччысис и ставыс заводитчис выльыс.

Но дыр тадзи кыссьыны эз вермы, ва улын утка оліс век этшаджык и этшаджык. А варыш ӧтарӧ збоймис.

И сэки утка кутіс уйны ме дорӧ, дерт кӧнкӧ, чайтіс, мый меысь озджык ков повны. Ме кватиті бедь да чилги-шыбиті варышлы. Варыш повзис да лэбис, а утка ӧдйӧ вуджис мӧдар берегас да воши сук туруп пиӧ. Ю весьтын бара лои чӧв-лӧнь.

□ □ □

НЕНИНА Людмила

Мурка, пышкай да ме

Коркӧ ӧтчыд гажа арся лунӧ ме мӧдӧдчи вӧрӧ тшак вотны. Муна тэрмасьтӧг, кок улын шура-шаракылӧны гылалӧм коръяс, кажитчӧ, быттьӧ кодкӧ вольсалӧма зарни эшкын. А пуясыс абу на дзик кушӧсь, сулалӧны лӧня, вашкыны заводитласны сӧмын сэк, кор тӧвру пӧльыштлас. Окота мунны татшӧм вӧрӧдыд лун, кӧть мӧдӧс — дыр-дыр! А со и медводдза тшак. Мыш вылас ляскысьӧма пипу кор да, он кӧ сюся видзӧд, он и аддзы.

Час-мӧдӧн и наберушкаӧй тырис, и ме мӧдӧдчи нин гортланъ, кор мыйкӧ ичӧтик, рудов рӧма жбыркнитіс кок улысь. Мый нӧ тайӧ? Ой, да борд пӧла лэбач тай нӧ! Ачыс доймис али киыс кодлӧнкӧ лыбис сійӧс дэйдны?

Недыр котралыштӧм бӧрын ме куті лэбачтӧ. Пышкай вӧлӧма. Сэтшӧм ичӧтик, мусаник. Певкйысьыштіс киын, сэсся и лӧнис. Ме вайи сійӧс гортӧ, кӧрталі доймӧм бордсӧ да меститі важ пу клеткаторйӧ. Ачым муні сылы сёян вайны.

Локті, а клеткаыд менам тыртӧм, абу пышкайыд. Қытчӧ нӧ вошис? Дыр думайтны эз и ковмы. Сод помын пукаліс миян Мурка каньным дазэв зіля мыссис. Ме пыр жӧ гӧгӧрвои — сылӧн уджыс. Со и гӧнторъяс сы гӧгӧрын лэбалӧны.

Кӧть кыдзи ме эг радейт ассьым каньӧс, еджыдик вӧлі сійӧ, мичаник, но скӧрми и эг вермы кутчысьны да кучки каньлы и пинявны понді. А сійӧ лёкысь нявӧстіс да и пышйис.

Рытнас Мурка эз лок гортӧ. Ни мӧд луннас некӧн эз тыдав. Ме сэтшӧма шогси, жаль вӧлі пышкайыс и каньӧй тшӧтш. А друг да сійӧс понъяс чашйисны? А сэтшӧма кӧ ӧбидитчис ме вылӧ, мый и гортӧ воныс сылы неокота? Ой-я дай ой-я жӧ нин! И мыйла ме пышкайсӧ аддзи, а сэсся ӧтнассӧ коли игантӧг? И мыйла ме тшаксӧ вотны ветлі!

□ □ □

Костя МИРОНОВ

Страда кад

Асывсянь тӧла да гожъя,
Вӧв домыд, майбырӧй, кос.
Лунтыр кӧ татшӧм поводдя,
Косьмас, наверно, и лос.

Чом дорын шумыс да гажыс,
Коді мый вӧчӧ, он тӧд.
Татшӧма шонділы радӧсь
Зонпосни чукӧр и дед.

Куранъяс босьтісны нывъяс,
Чӧвтысьяс — лэбын да чер,
Сӧлісны вӧв вылӧ зонъяс —
Кианыс сыв кузя ньӧр.

Уджсьыд том йӧзыд оз повны,
Зорӧдсӧ панісны со,
Гашкӧ, тан лоӧ кызь тонна.
Омӧльыд таысь оз ло —
Тӧвбыд совхознымлӧн скӧт
Лоас бур вердаса, пӧт.

□ □ □

Василий ЛЮТОЕВ

"Лӧсьыд жӧ тэ, ичӧт дыр"

Нӧрыс челядь гӧлӧсӧн
Кузь лун гажа юргӧ.
Сэтчӧ ме ӧтпӧлӧсӧн
Лыжи вылын тювга.

Джуджыд кырті лэбнысӧ
Ок-ок! — кутшӧм лӧсьыд.
Но а, бӧрсӧ кайнысӧ —
Лэччӧ жӧ тай пӧсьыд.

Мудзӧм йывсьыд вунӧдан,
Сьӧлӧмыд пыр радлӧ.
Лымйӧ кӧть и сунгысьлан,
Нинӧм, дерт, том каднад.

Паськӧм ставыс йизьӧм пыр,
Гортад кодыр воан.
Лӧсьыд жӧ тэ, ичӧт дыр!
Кытчӧ сӧмын колян?

Техн. редактор И. Оплеснин.

Адрес редакции: 167610 г. Сыктывкар, Дом печати, комн. 26.
Телефоны редакции: 2-47-52 (гл. редактор), 2-51-52 (отв. секретарь).
Сдано в набор 23/VIII-1979 г. Подп. к печати 14/IX-1979 г. Ц01437. Заказ № 5451. Печ. лист. 4+вклейка 0,25 п. л. Приведенных печ. листов 5,6. Формат 70×108 1/16. Тираж 6000 экз. Цена 20 коп.

г. Сыктывкар, Республиканская типография Управления по делам издательств, полиграфии и книжной торговли Совета Министров Коми АССР.

ЗАРНИ АР.

Рисунок Л. Жаковал

20 көп.

Индекс 73069

ВОЙВЫВ КОДЗУВ

БЫД ТӦЛЫССЯ КОМИ ЖУРНАЛ

Выльӧн чужӧм бурджык коми гижӧдъяс медводз петӧны «Войвыв кодзув» журналын.

1980 воын лыддьысьысьяс бара аддзасны сэсь кывбуръяс да висьтъяс, повестьяс да пьесаяс, критическӧй да публицистическӧй статьяяс, важ да талунъя олӧм йылысь статьяяс, серамбана гижӧдъяс. Лоӧ и челядьлы юкӧн.

Локтан во ассьыныс выль гижӧдъяс йӧзӧдасны журналын Геннадий Федоров, Иван Изъюров, В. Лыткин (Илля Вась), Серафим Попов, Василий Леканов, Иван Торопов, Геннадий Юшков, Петр Шахов, Альберт Ванеев, Владимир Попов, Юрий Васютов, Александр Лыюров, Михаил Игнатов, Нина Куратова, Егор Рочев, Борис Шахов, Владимир Безносиков, Василий Власов, Иван Коданев, Николай Белых, Василий Лодыгин, Владимир Тимин, Александра Мишарина, Виктор Напалков, Александр Некрасов, Александр Мальцев, Николай Щукин, Вячеслав Третьяков, Николай Никулин, Евгений Афанасьев да мукӧдъяс.

Талунъя коми сӧветскӧй литература йылысь статьяяс йӧзӧдасны А. Микушев, Д. Конюхов, Г. Беляев, В. Латышева, С. Раевский, Г. Торлопов да мукӧдъяс.

ЖУРНАЛ СУДЗӦДАН ДОНЫС:

во кежлӧ — 2 шайт 40 көп.,
во джын кежлӧ — 1 шайт 20 көп.

Судзӧдӧй да лыддьӧй „ВОЙВЫВ КОДЗУВ“ журнал!